DE HULPMIDDELEN

TOT

BEOEFENING VAN HET REGT DER INLANDERS

IN

DEN ARCHIPEL.

I.

INLEIDING.

De lezers van dit Tijdschrift zouden ongetwijfeld het niet zeer aangenaam vinden, indien ik hun de stelling wilde bewijzen, dat het, om een volk goed te regeren, noodig is zijn volksleven te kennen. Het zou voor hen een *locus communis* wezen, indien ik verder wilde aantoonen, dat het regt van een volk noodzakelijk bekend moet zijn bij hem, die dat volk wil overheerschen. Ik zal mij daarom onthouden omtrent beide stellingen in bijzonderheden te treden, maar ik moet mij veroorloven ééne beschouwing in deze inleiding voorop te zetten, die met deze stellingen naauw samenhangt.

Het orgaan van het regt bij een volk is de wetgeving, die het in den loop der tijden voor zich heeft vastgesteld. Die wetgeving nu, het product van de tijden waarin zij vastgesteld werd, moet noodzakelijk de elementen in zich bevatten, die hebben medegewerkt om dat volk tot ontwikkeling en beschaving te brengen. Die elementen van de wetgeving zijn meestal vreemd aan het volk zelf, en ontleend aan andere natiën waarmede het in aanraking is gekomen. Hij dus die het regt van eenig volk goed wil leeren kennen, zal zich niet mogen vergenoegen met de studie van de bestaande wetgeving, maar zal ook dikwijls die van andere volken moeten beoefenen, om de vreemde elementen van

de oorspronkelijke te kunnen schiften en zich aldus eene naauwkeurige kennis van het geheel te verschaffen.

Sedert men in de laatste tijden in Europa begonnen is de wetgevingen te codificeren, is de studie van het regt veel vergemakkelijkt. Men behoeft slechts een code in handen te nemen, om spoedig kennis te maken met de bestaande wetgeving, en, bij een onderlinge vergelijking van die verschillende codes, zal men spoedig op het spoor komen van de vreemde elementen, die in een wetgeving zijn overgenomen. De toestand van de beschaving, die in Europa bij de verschillende volken niet zeer veel verschilt, vergemakkelijkt ook het overzigt van het geheel en het regt verstand van de geheele wetgeving.

Anders is het in het Oosten over het algemeen, en in onzen Indischen Archipel in het bijzonder. De toestand van de beschaving verschilt daar veel van dien in Europa. Hoewel sommige inlandsche volken verscheidene wetgeleerde boeken bezitten, hebben zij echter geene codes, die beknopt en duidelijk een inzicht geven van hun regt; het heeft derhalve al veel moeilijkheden, om met de onder hen bestaande wetgeving bekend te worden. Daarbij komt nog, dat de beschaving onder de inlanders in vele streken nog niet zoo ver is, dat zij boeken hebben, zoodat daar het regt zelfs niet beschreven is. Dit heeft tot eene schromelijke dwaling, die onder ons nog al veel ingang heeft gevonden, aanleiding gegeven. Aan dat onbeschreven regt geeft men gewoonlijk den naam van *adat* en verstaat daaronder een soort van regt, dat geen anderen vasten grondslag heeft, dan de plaatselijke gewoonten, die overal hemelsbreed van elkander verschillen. Naauwkeurige kennis van die *adat* wordt dan ook gewoonlijk tot de onmogelijkheden gerekend. Het is hier de plaats nog niet, om die dwaling te weerleggen, maar toch moet ik reeds aanstippen, dat die *adat* niets anders is, dan het gewone regt van de inlanders, dat door gemis aan hulpmiddelen op die plaats niet op schrift is gebragt, terwijl het inderdaad in de wetgeleerde boeken, die op andere plaatsen bestaan, beschreven is. De moeilijkheid, om met de bestaande wetgeving van de inlanders bekend te worden, wordt nog vergroot door de omstandigheid, dat zeer weinige van die wetgeleerde boeken in eenige Europeesche taal zijn overgebragt, zoo-

dat hij die deze wetgeving wil leeren kennen, zich eerst op de kennis van de inlandsche talen moet toeleggen. Het groote verschil in begrippen omtrent regt, dat Europa van het Oosten onderscheidt, draagt ten slotte het zijne er toe bij, om de kennismaking met de bestaande wetgeving van de inlanders niet te vergemakkelijken.

Nog moeilijker wordt de taak, als men zich niet te vreden stelt met de eenvoudige kennis van die wetgevingen, maar haar ook naauwkeurig en wetenschappelijk wil overzien. Men moet dan leeren onderscheiden wat in die wetgeving bijzonder eigen is aan de Polynesiërs, en wat hun uit den vreemde is aangebragt door Hindoes, Mohammedanen en Europeanen. Zulk een overzicht is niet alleen nuttig en noodzakelijk voor den wetenschappelijken beoefenaar van het regt der inlanders, maar ook voor den Europeschen overheerscher van den Indischen Archipel, die zulk een grooten invloed op het regt aldaar kan uitoefenen.

Bij de overweging van die vele moeilijkheden, welke de beoefening van het regt der inlanders in den Archipel belemmeren, schijnt het mij een nuttig werk te zijn, om eens na te gaan welke hulpmiddelen hem ten dienste staan, die dat regt wil beoefenen. Die beoefenaars zijn thans nog zeer weinig in getal; misschien gelukt het, dat, bij de beschouwing van de bruikbare hulpmiddelen, meerderen, gedachtig aan het *quid ferre valeant humeri*, besluiten om hunne krachten aan dit hoogst gewigtig onderwerp te wijden.

Met een enkel woord wil ik nog uiteenzetten de wijze, waarop ik die verschillende hulpmiddelen zal behandelen.

Het regt van de inlanders in den Archipel bestaat uit hun eigen regt, dat men het Polynesische zou kunnen noemen, en uit het vreemde regt, dat door Hindoes, Mohammedanen en Europeanen is aangebragt. Indien men nu eerst dat vreemde regt van de wetgeving der inlanders beschouwt en zich daarmede bekend maakt, dan zal al het overblijvende zich van zelf als het eigenaardige van de inlanders, het Polynesische, doen kennen. Ik wil derhalve in de eerste plaats de hulpmiddelen behandelen, die ons dat vreemde regt kunnen leeren; ieder in eene afzonderlijke rubriek zullen behandeld worden de hulpmiddelen, die er bestaan voor het regt van de Hindoes, de Mohammedanen en de Europeanen.

Een volgende rubriek zal gewijd zijn aan de wetgeleerde boeken van den Archipel en ten slotte wil ik in de laatste rubriek eenige beschouwingen laten volgen over den stand van onze kennis van het regt der inlanders in den Archipel.

Voor het regt van de Hindoes en Mohammedanen geef ik een vertaling van de twee hoofdstukken (*Hindu Law* en *Muhammadan Law*) uit het werk van W. H. MORLEY, getiteld: *An analytical digest of all the reported cases decided in the supreme courts of judicature in India, in the courts of the hon. East-India Company, and on appeal from India, by her Majesty in council. Together with an introduction, notes, illustrative and explanatory, and an appendix.* Dit werk, te Londen, in twee deelen, in 1850 (het eerste deel) en in 1849 (het tweede deel) uitgekomen, is, naar ik geloof, hier te lande slechts in handen van zeer weinigen, zoowel omdat de daarin behandelde onderwerpen betrekkelijk van weinig nut zijn voor onzen Archipel, als wegens de verbazende kostbaarheid van het werk. In de genoemde hoofdstukken wordt zeer duidelijk uiteengezet, wat er aan het regt van de Hindoes en van de Mohammedanen is gedaan; de inhoud is ook vrij volledig; slechts met betrekking tot het Mohammedaansch regt, zal ik kunnen aanvullen hetgeen na 1850 is gedaan, en tevens eenige werken uit vroegere jaren, die de schrijver over het hoofd gezien heeft, kunnen opnoemen.

II.

HINDOE - WETTEN.

1. DE OORSPRONG DEZER WETTEN.

De Hindoes gelooven, dat de burgerlijke en godsdienstige wetten van goddelijken oorsprong zijn. Sommige daarvan, die den naam dragen van *Sruti*¹, (d. i. hetgeen is gehoord), en die de Vêda's uitmaken, worden

¹ De spelling van de Sanskritische woorden volgens de Engelsche uitspraak is behouden.

ondersteld in dezelfde woorden door Brahma te zijn geopenbaard. Andere, *Smriti* genaamd (d. i. hetgeen is herinnerd), die de Dharma Shashtra bevatten, zouden, zoo als geloofd wordt, bekend zijn gemaakt aan de menschen door middel van geïnspireerde schrijvers.

De Dharma Shashtra bevat niet alleen de wet in hare gewone betekenis, maar ook regels voor religieuse verplichtingen, en het oude en nieuwe ritueel. Gewoonlijk wordt daaraan echter uitsluitend de betekenis gegeven van burgerlijke verplichtingen en van de wijze van procederen, welke door de Hindoe-wetgevers behandeld worden onder de afzonderlijke rubrieken van Private Geschillen en Regtsvordering; de eerstgenoemde rubriek bevat de burgerlijke en strafwetgeving, terwijl de laatstgenoemde handelt over de wijze van procederen, de regels voor het pleiten, het bewijs, de regtstitels, eeden en Godsgerigten ¹.

Zowel de *Sruti* als de *Smriti* worden volgens dezelfde regels geïnterpreteerd. Die regels zijn verzameld in de *Mīmāṃsās*, d. i. onderzoekingen omtrent de geldigheid en het gezag van voorschriften: zij worden als een tak van de wijsbegeerte beschouwd. De *Mīmāṃsās* worden door COLEBROOKE beschreven als "de eigenlijke logica van de wet ²."

2. DE VERSCHILLENDE SCHOLEN VAN HINDOE-WETTEN.

In oostelijk Indië worden de Vēda's en *Mīmāṃsās* minder beoefend dan in zuidelijk Indië, en de wetgevers van Bengalen en Behar nemen de *Nyāya* ³, of dialectische philosophie, aan als regels voor redenering en

¹ COLEBROOKE'S *Digest of Hindu Law*, Vol. I, pref. p. XII, London, 1801.

² De twee *Mīmāṃsās* (want er zijn twee scholen van metaphysica onder dezen naam) zijn buitengewoon orthodox. De eerste (*Pūrva*), die door JAIMINI gesticht is, leert de wijze van redenering, bepaaldelijk met het oog op de uitlegging van de Vēda's. De laatste (*Uttara*), gewoonlijk *Vēdānta* genoemd, die door VYASA gesticht zou zijn, leidt uit den tekst van Indische schrijvers eene verfijnde psychologie af, die zoo ver gaat, dat zij het bestaan van eene materiele wereld ontkent. COLEBROOKE, *on the Philosophy of the Hindus. Essays*, Vol. I, p. 227.

³ De *Nyāya*, waarvan GAUTAMA algemeen als de auteur wordt erkend, vormt een

uitlegging van de wet ¹. Hierdoor ontstonden de twee voornaamste scholen, die verschillende gevolgtrekkingen uit dezelfde grondstellingen afleidde, waaruit wederom verschillende scholen zijn ontstaan, daar ieder de wet uitlegde naar de uitspraken van den een of anderen geliefkoosden schrijver.

Men kan zeggen dat er tegenwoordig vijf scholen van de wet bestaan, namelijk, de Gauriya (Bengalen), Mithila (Noordelijk Behar), Benáres, Maháráshtra (het land van de Mahratten) en Drávida (het zuidelijke gedeelte van het schiereiland).

Het zou bijna onmogelijk zijn, om naauwkeurig de grenzen van deze verschillende scholen te bepalen: er bestaat ook inderdaad dat groot verschil daarbij niet, zoo als sommige schrijvers onderstelden. De Bengaalsche school evenwel staat bijna alleen, vooral ten opzichte van het erfregt, en er is een groot verschil tusschen deze en de noordelijke en andere scholen, die gemeenschappelijk sommige boeken aannemen, welke volstrekt verworpen worden door de Gauriya school. In sommige punten komt de Bengaalsche School die van Mithila nabij, met uitzondering evenwel van haar gevoelen over het erfregt.

In het westen en zuiden van Indië vinden wij, dat dit onderscheid tusschen de scholen van Benáres, Maháráshtra en Drávida veeleer moet beschouwd worden als een voorkeur, die door ieder van haar aan een bijzonder werk, als wettig gezag, toegekend wordt, dan als een wezenlijk of belangrijk verschil in leerstelling. Het is waarschijnlijk, dat die voorkeur voor sommige boeken oorspronkelijk niet zoo zeer ontstond uit hunne wezenlijke of onderstelde superioriteit boven andere werken, als wel uit onwetendheid van de wetgevers, die onbekend waren met het bestaan van autoriteiten, niet algemeen in hunne landen erkend, en uit de omstandigheid dat zulke boeken over de wet in de meeste gevallen het eerst waren ingevoerd in dezelfde districten, waar zij nu voorheerschend zijn.

philosophisch stelsel, met naauwkeurige regels voor redenering, dat niet oneigenaardig wordt vergeleken met de dialectica van de school van ARISTOTELES. COLEBROOKE, *on the Philosophy of the Hindus*. *Essays*, Vol. I, p. 227.

¹ COLEBROOKE, in *Strange's Hindu Law*, Vol. I, p. 316. Tweede edit.

In al de westelijke en zuidelijke scholen is bijna algemeen de Mitákshará de geldige autoriteit; en alhoewel de Mahratten aan de Mayúkha de voorkeur geven boven de Mádhavíya, en het omgekeerde plaats heeft in het land Karnáta, terwijl men zich in andere streken op andere boeken beroept, is echter de wet zelve, zelfs ten opzichte van het erfregt, door zuidelijk Indië in de hoofdzakelijk gelijk.

Daar er echter dit onderscheid tusschen de school van Bengalen en die van het westen en zuiden bestaat, en die voorkeur bij de boeken, waarop men zich beroept, plaats heeft, zoo is het raadzaam een denkbeeld te geven van de uitgestrektheid en ligging der districten, waar de leerstellingen van de verschillende scholen gangbaar zijn.

De Gauriya, of Bengaalsche school van wet, heeft kracht in de geheele provincie van eigenlijk Bengalen, en blijkbaar staat zij nevens de Bengaalsche taal, of op zijn minst heeft zij overal gezag, waar het Bengaalsch door de bewoners van het land gesproken wordt.

De school van Mithila is die van noordelijk Behar, of Tírhút, het oude Koninkrijk van Mithila, dat, hoewel het niet dikwijls in de geschiedenis vermeld wordt, beroemd is geworden, omdat het gediend heeft tot woonplaats van SITA, de vrouw van RAMA.

De leer van de school van Benáres wordt gevolgd in de stad en provincie van dien naam, en is de heerschende school in Midden-Indië. Die leer geldt ook in Orissa, en strekt zich uit van Midnapur tot aan den mond van de Hooghly en van daar tot Cicacole.

De Maháráshtra is de school, die de wet in het land van de Mahratten beheerscht. De zuidelijke grens van het land der Mahratten mag, hoewel eenigzins onbepaald, ondersteld worden te loopen van Goa door Kolapur en Bidr naar Chandra; de oostelijke grens volgt de rivier Warda tot aan de Injádri, of Satpúra heuvels, ten zuiden van de Nerbudda; deze vormen zijne noordelijke grens, zoo ver westelijk als Nandód; en de westelijke grens kan getrokken worden door eene lijn van Nandód tot Damán, en van daar langs de zeekust tot aan Goa: in 't kort, de Maháráshtra school heerscht overal waar de Mahratsche taal door de inlanders gesproken wordt.

De Drávida-school geldt voor het geheele zuidelijke gedeelte van het

schiereiland, maar het moet wederom verdeeld worden in drie districten, in ieder van welke sommige bijzondere verhandelingen over de wet meer kracht hebben dan andere: deze districten zijn het eigenlijk genoemde Drávida, Karnátaka en Andra. Het eigenlijke Drávida is het land waar de Tamulsche taal gesproken wordt, hetwelk het uiterste zuidelijke gedeelte van het schiereiland beslaat; zijne grenzen kunnen getrokken worden door een lijn, die loopt van Pulicat naar de bergpassen tusschen Pulicat en Bangalur, en dan de bergpassen westwaarts langs de grens tusschen Malabar en Kanara naar de zee volgt, met inbegrip van Malabar. Karnátaka is ten westen begrensd door de zee-kust tot aan Goa, van daar door de westelijke bergpassen hooger op tot Kolapur toe, ten noorden door een lijn, getrokken van Kolapur tot Bidr, en ten oosten door een lijn van Bidr door Adóni, Anandpur en Nandidrúg naar de bergpassen tusschen Pulicat en Bangalur; in die streek wordt de Karnátaka-taal thans gesproken. Het derde district, Andra, waar tegenwoordig het Telinga of Telugu de gebruikelijke taal is, strekt zich uit van de laatst vermelde grenslijn, die, verlengd tot Chandra, zijne westelijke grens vormt; ten noorden is het onbepaald begrensd door een lijn, loopende oostwaarts naar Sohnpur aan de rivier Mahanaddi; en ten oosten door eene lijn, getrokken van Sohnpur naar Cicacole en van daar naar Pulicat, waar het Tamulsche land begint. De heer ELLIS meent, dat er in de zuidelijke provinciën wetten bestaan, die ouder zijn dan de uit het noorden ingevoerde, ofschoon niet alle uit dezelfde bron voortspruiten ¹; deze onderstelling wordt bevestigd door de omstandigheid, die Professor WILSON als waarschijnlijk aanneemt, dat de beschaving van het zuiden van Indië van tien eeuwen vóór CHRISTUS dagteekent.

Dit zijn de grenzen van de verschillende scholen van de wet, voor zoo ver zij bij gissing kunnen bepaald worden. Men moet evenwel in het oog houden, dat, ofschoon sommige werken in de verschillende scholen een bijzonder gewigt hebben, het toch schijnt dat de meeste, zoo zij

¹ ELLIS, *on the Law-Books of the Hindus*, in de: *Transactions of the Literary Society of Madras*. Pt. I, p. 17.

maar bekend waren, overal, behalve in Bengalen, zouden erkend worden; het groote onderscheid bestaat slechts tusschen de wet van Bengalen en die van Benáres, waarmede alle overige scholen in meerdere of mindere mate overeenkomen.

Ik zal nu de boeken over de wet van de Hindoes in het algemeen beschouwen, en vervolgens overgaan om ieder in het bijzonder te beschrijven, vooral lettende op die, welke een voornaam gezag hebben en waarnaar gewoonlijk door de wetgevers van de verschillende scholen en districten verwezen wordt.

3. OVER DE BOEKEN VAN DE WET DER HINDOES.

De Dharma Shastra kunnen gevoegelijk in drie klassen verdeeld worden:

I. De *Smriti's*, of tekstboeken, die tot grondslag dienen voor alle Hindoe-wetten; zij worden aan verschillende oude Rishi's, of wijzen, toegeschreven, die ondersteld worden geïnspireerd te zijn geweest. Die *Smriti's* zijn alle, met kleine wijzigingen, in vorm en inhoud dezelfde als de Instituten van Menu.

II. De *Vyákhyána*, of glossen en commentariën op deze *Smriti's*; vele daarvan komen in aard overeen met de Pandecten.

III. De *Nibandhana Grantha*, of eigenlijk gezegde Pandecten, hetzij over den geheelen inhoud van de wet, of over sommige gedeelten daarvan, verzameld uit de tekstboeken en hunne commentaren.

Eene vierde klasse van werken kan hieraan toegevoegd worden, als een autoriteit voor Hindoe-wetten, namelijk de werken daarover van Europeesche schrijvers. Deze zal ik afzonderlijk vermelden.

I. De *Smriti's*, tekstboeken, Instituten of verzamelingen (*Sanhitá*), toegeschreven aan verschillende Rishi's, zijn alle verdeeld in drie *Káandas*, of afdeelingen; de eerste, *Áchára*, behandelt de godsdienstige ceremoniën en de dagelijksche godsdienstpligten; de tweede *Vyavahára*, de wet en het beleid der justitie; en de derde, *Práyaschitta*, handelt over berouw en zoening.

De Smriti's worden door de verschillende schrijvers verschillend opgenoemd; de Padma Purána geeft de namen van zes en dertig Rishi's, terwijl YAJNAWALKYA en PARÁSARA er slechts twintig opnoemen. YAJNAWALKYA geeft de volgende lijst: MANU, ATRI, VISHNU, HÁRÍTA, YAJNAWALKYA, USANAS¹, ANGIRAS, YAMA, ÁPASTAMBA, SAMVARTA, KÁTYÁYANA, VRIHASPATI, PARÁSARA, VYÁSA, SANKHA en LIKHITA (die broeders waren en ieder afzonderlijk een Smriti schreven en één gezamenlijk, welke drie thans als één werk beschouwd worden), DAKSHA, GAUTAMA, SÁTÁTAPA en VASISHTHA. PARÁSARA, wiens naam in deze lijst voorkomt, noemt ook twintig afzonderlijke schrijvers, maar in de plaats van YAMA, VRIHASPATI en VYÁSA, geeft hij de namen van KASYAPA, GÁRGYA en PRACHÉTAS¹. De Padma Purana, die den naam van ATRI, welke in de lijst van YAJNAWALKYA voorkomt, weglaat, vult het hier boven vermelde getal van zes en dertig aldus aan: MARÍCHI, PULASTYA, PRACHÉTAS, BHRIGU, NÁRADA, KASYAPA, VISWÁMITRA, DEVALA, RISHYASRINGA, GÁRGYA, BAUDHÁYANA, PAITHÍNASI, JÁBÁLI, SUMANTU, PARÁSKARA, LÓKÁKSHI en KUTHUMI. Vier van deze schrijvers worden, ieder afzonderlijk, beschouwd als de voornaamste autoriteiten in elke van de vier eeuwen van de wereld: namelijk, MANU in de Krita Yuga; GAUTAMA in de Treta Yuga; SANKHA en LIKHITA in de Dwápara Yuga; en PARÁSARA in de Kali Yuga, of tegenwoordigen tijd. Verscheidene Smritis worden somtijds aan denzelfden auteur toegeschreven; het zijn grootere of kleinere instituten (Vrihat of Laghu), of een later werk van den schrijver op ouderen leeftijd (Vridha)².

Uit inwendige bewijzen blijkt de waarschijnlijkheid, dat er boeken die aan deze Rishi's toegescheven worden bestaan, welke, even als de Puránas, waarvan alles wordt gezegd geschreven te zijn door VYÁSA, van verschillende schrijvers zijn; en inderdaad is dit waarschijnlijk, daar de vermelde auteurs in de teksten in den derden persoon worden aangehaald, zoo als ook door de uitleggers wordt verklaard, dat de tekstboeken zamengesteld werden door de leerlingen, volgens het mondeling onderwijs van hun meester.

¹ PARÁSARA, I, 13; 16.

² COLEBROOKE, in *Strange's Hindu Law*, Vol. I, p. 316, 2de edit.

Wat ook de authenticiteit of de oudheid van deze boeken moge zijn, zij worden alle vereerd door de Hindoes, als het naastbij komende in heiligheid aan de Védas zelve; hun gezag wordt bovendien bevestigd door een tekst uit dezelfde heilige geschriften, die door Sir WILLIAM JONES, volgens de glosse van Sankara, aldus vertaald wordt: “Nadat God de “vier kasten geschapen had, had hij zijn werk nog niet afgedaan; maar “daarenboven, opdat de koninklijke en militaire kaste niet ondragelijk “zou worden door hare magt en wreedheid, bragt hij het bovennatuur- “lijke ligchaam van de wet te voorschijn; daarom is de wet de ko- “ning der koningen en veel magtiger en strenger dan zij. Niets kan “magtiger zijn dan de wet, door welker hulp, als door die van den “grootsten monarch, zelfs de zwakke de overhand kan krijgen boven “den sterke.”

Men moet in het oog houden, dat veel Smriti's aangehaald, of dat er op verwezen wordt, door schrijvers over de wet, die niet meer bestaan; men geeft zelfs als de opinie van de Brahmanen, dat er, met uitzondering van MENU, geen compleet werk van een van deze wijzen tot op dezen tijd is blijven bestaan ¹.

De Mánawa Dharma Shastra, of Instituten van MENU, de hoogste autoriteit van memoriele wet ², wordt algemeen door de Hindoes beschouwd niet alleen als het oudste werk, maar ook als het heiligste na de Védas; en daar bovendien de andere tekstboeken als 't ware op dezelfde leest geschoeid zijn, mag men ze wezenlijk beschouwen als de basis van het geheele tegenwoordige systeem van Hindoesche wetgeleerdheid. Behalve de gewone onderwerpen, die in een wetboek behandeld worden, bevat de Mánawa Dharma Shastra, die in twaalf boeken verdeeld is, een stelsel van cosmogonie, metaphysica, voorschriften voor het gedrag, regels voor religieuze en ceremoniele verplichtingen, vroomer handelingen en zoening, de wetten van reiniging en van onthouding, zedekundige grondstellingen, regelingen over staatkundige, krijgskun-

¹ WARD'S *View of the History, Literature and Religion of the Hindus*. Vol. I, p. 447.

² COLEBROOKE'S *Digest of Hindu Law*, Vol. I, p. 454, 2de editie.

dige en handelsaangelegenheden, de leer van belooning en straf na den dood en van de zielsverhuizing, te gelijk met de middelen om de eeuwige zaligheid te erlangen.

Als schrijver van de Instituten wordt MENU genoemd, die den bijnaam heeft van Swájambhuwa, (d. i. gesproken uit den uit zich zelf bestaande), en die de eerste van de zeven Menu's was, die de wereld regeerden. BRAHMA zelf heeft, volgens de overlevering, ze geopenbaard aan zijn afstammeling, terwijl de Rishi Bhrigu achtereenvolgens de wetten promulgeerde, aldus door goddelijke openbaring bekend gemaakt.

Al slaat men geen acht op de fabelachtige verhalen van de Hindoes, dan blijft het toch vrij duister, wie de schrijver van de Mánawa Dharma Shastra is en hoe oud die is. De argumenten van Sir WILLIAM JONES, die den datum van den tegenwoordigen tekst trachtte te stellen op ongeveer 1280 vóór CHRISTUS, zijn meestal even ongegrond, als de legenden van de Brahmanen; en de verschillende tijdstippen, door verschillende schrijvers gesteld, schijnen het geschil nog onbeslist te laten. CHÉZY¹ en DESLONGCHAMPS, waarvan de laatste verklaart zijne meening gegrond te hebben op eene beoordeeling van het wetboek zelf², houden het er voor dat het in de dertiende eeuw vóór onze tijdrekening zamengesteld werd. SCHLEGEL geeft het als zijne bepaalde en wel overwogen meening, "quod multorum annorum meditatio me docuit," dat de wetten van MENU in Indië gepromulgeerd zijn op zijn minst in de zevende eeuw vóór ALEXANDER den Groote, of omtrent duizend jaar vóór CHRISTUS³; hij plaatst de Rámájana van Walmíki ongeveer in denzelfden tijd en twijfelt wat van beide het oudste is. ELPHINSTONE, die geneigd is aan de Instituten van MENU een hooge oudheid toe te kennen, op grond van het verschil tusschen de wetten en zeden, die daarin vermeld worden met die van de nieuwere tijden; en uit de verhouding van de veranderingen, welke vóór den inval van ALEXANDER plaats grepen, leidt daaruit af dat een belangrijk tijdvak tusschen de promulgatie van het

¹ *Journal des Savans*, 1831.

² DESLONGCHAMPS, *Lois de Manou*, Préface, p. V.

³ *Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*, Bd. 3, p. 379.

wetboek en dat later tijdvak moet verlopen zijn; en hij stelt als den waarschijnlijken datum van MENU, om zijn eigen woorden te gebruiken, “zeer onbepaald, zoo ongeveer half weg tusschen ALEXANDER (in de vierde eeuw vóór CHRISTUS) en de Védas (in de veertiende) ¹.”

Professor WILSON echter meent dat het werk van MENU, zoo als wij het bezitten, niet zoo oud is als de Rámáyana, en dat het allerwaarschijnlijkst zamengesteld is op het einde van de derde of in het begin van de tweede eeuw vóór CHRISTUS. Deze opinie van de hoogste thans levende autoriteit over dit onderwerp moet als beslissend worden beschouwd, in zoo verre tegenwoordige bouwstoffen ons in staat kunnen stellen de waarheid nabij te komen ².

Wat ook het juiste tijdstip moge wezen waarop de Mánava Dharma Shástra werd zamengesteld of verzameld, het is ongetwijfeld van zeer hooge oudheid en de aandacht van den geleerde overwaardig, hetzij wegens zijne klassieke schoonheid en als bewijs dat zelfs in den lang verleden tijd toen het zamengesteld werd, de Hindoes tot een hoog trap van beschaving gekomen waren, hetzij wij het beschouwen als een voorwerp van goddelijke openbaring, waarvoor het gehouden wordt, en derhalve als den voornaamsten gids in morele en religieuze verplichtingen voor bijna honderd millioen menschelijke wezens, die de Voorzienigheid onder onze bescherming geplaatst heeft.

Het wetboek van MENU is verdeeld in twaalf boeken en bevat in het geheel 2685 slokas of coupletten.

Verschillende editiën van den tekst van MENU zijn uitgekomen, zoo ook vertalingen van Sir WILLIAM JONES, Sir GRAVES HAUGHTON en een ongenoemden schrijver, en eene in het fransch van LOISELEUR DESLONG-CHAMPS ³. De vertaling van JONES wordt algemeen beschouwd als het

¹ ELPHINSTONE, *History of India*, Vol. I, p. 437, 2de edit.

² Een brief aan den schrijver van Dr. MAX. MÜLLER, den geleerden uitgever van de *Rig Vêda*, over de bronnen van de Mánava Dharma Shástra, vindt men hierachter. In het oorspronkelijke is hij hier als noot opgenomen.

³ Eene kwarto uitgave met den Sanskritschen tekst, Calcutta, 1813. *Mánava Dharma Shástra*, or the Institutes of Menu, in Sanscrit and English, translated by Sir W. JONES, and edited by G. C. HAUGHTON, 2 Vols, 4°. London, 1825. — *Lois de Manou*, pu-

meesterstuk van dien geleerden en sierlijken schrijver; die van HAUGHTON en DESLONGCHAMPS verschillen daarvan slechts weinig en nergens eenigzins aanmerkelijk. Al deze drie vertalingen zijn gemaakt volgens de glosse van Kullúka Battha, waareover straks zal worden gehandeld, als wij komen tot de behandeling van de Commentaren en Pandecten.

ATRI, de tweede schrijver van een tekstboek volgens Yájnavalkya, maar die in de Padma Purána niet vermeld wordt, vervaardigde eene verhandeling in verzen, die nog bestaat. VISHNU wordt ook gezegd eene uitmuntende verhandeling te hebben geschreven in verzen, en HÁRITA eene in prosa; deze beide zijn tot ons gekomen in een verkorten metrischen vorm. YájNAVALKYA, de kleinzoon van VISVAMITRA, schijnt, volgens de inleiding van zijne eigene Instituten, zijne stellingen te hebben verkondigd voor een gehoor van wijsgeeren te Benáres.

De Yájnavalkya Dharma Shástra, of Instituten van Yájnavalkya, heeft drie boeken, bevattende 1023 completeeren. De leeftijd van dat wetboek kan niet met eenige zekerheid bepaald worden, maar het is aanmerkelijk oud, zoo als bewezen is door plaatsen daaruit, die als opschriften in elk gedeelte van Indië gevonden zijn, uit de tiende en elfde eeuw. "Om zoo ver verspreid te zijn," zegt Professor WILSON, "en om "toen reeds een algemeen karakter als autoriteit te hebben verkregen, moet "er een aanmerkelijke tijd verlopen zijn, en het werk moet derhalve "dagteekenen uit een tijd, lang voor die opschriften ¹." Bovendien zijn er plaatsen uit Yájnavalkya gevonden in de Pancha Tantra ², waardoor

bliées en Sanscrit, par LOISELEUR DESLONGCHAMPS, 8°. Paris, 1830. — *Menu Sanhita: The Institutes of Menu*, with the Commentary of Kullúka Bhatta, 2 Vols, 8°. Calcutta, 1830. — *Institutes of Hindu Law*, or the Ordinances of Menu, according to the gloss of Cullúka, verbally translated from the original Sanscrit (bij Sir W. JONES), Folio, Calcutta, 1794; Works, Vol. 3, p. 51, 4°. London, 1799. — *Mánava Dharma Sástra*, Lois de Manou, traduites du Sanscrit, par M. LOISELEUR DESLONGCHAMPS, 8°. Paris, 1833. — Eene uitgave in lang folio, Calcutta, 1833, in Bengalesche typen. *The Laws of Menu the son of Brahmá*. The first three books in Sanscrit, in the Devanágari and Bengali characters, with a literal translation into Bengali, Sir WILLIAM JONES'S translation, and a revised English version, 4°. Calcutta, circa 1833.

¹ *Journal of the Asiatic Society of Bengal*, Vol. I, p. 84.

² PANTSCHATANTRUM, edidit Kosengarten, pars prima, pp. 80, 188 fol. Bonn. 1848.

de tijd van de zamenstelling van dat werk op zijn minst teruggebragt wordt tot de vijfde eeuw, en het is waarschijnlijk dat het in een nog veel meer verwijderd tijdvak ontstaan is. Het schijnt echter, dat het niet ouder is dan de tweede eeuw van onze jaartelling, daar Professor WILSON onderstelt dat de naam van zeker geld, Nanaka, welke naam in de Instituten van Yájnavalkya gevonden wordt, omtrent dien tijd ontstaan is ¹.

De Instituten van Yájnavalkya werden in het oorspronkelijke te Calcutta ² uitgegeven. Eene uitgave van den tekst met eene Duitsche vertaling, is onlangs ook verschenen ³; deze uitgave, die wij te danken hebben aan Dr. STENZLER, van Breslau, is verder verrijkt met aantekeningen aan den rand, die de paralelle plaatsen in de Mánava Dharma Shástra aanwijzen, een toevoegsel, dat zeer nuttig is voor de vergelijking van de leerstellingen der twee groote wetgevers.

De andere thans bestaande Smriti's zijn, volgens COLEBROOKE ⁴, de volgende: — De Instituten van USANAS, in verzen, met een uittreksel; eene korte verhandeling, bevattende bijna zeventig coupletten, van ANGIRAS, die ondersteld wordt onder de regering van den tweeden MENU geleefd te hebben; een klein stuk van een honderd coupletten van YAMA, broeder van den zevenden MENU; een werk in proza van ÁPASTAMBA en een uittreksel daaruit in verzen; een metrisch uittreksel van de Instituten van Samvarta; eene klare en volkomene verhandeling van Kát-yáyana; een uittreksel van de Instituten van Vrihaspati, zoo niet het wetboek zelf; een werk van Parásara, die de hoogste autoriteit is voor de vierde eeuw van de wereld; sommige werken, die met de wet in betrekking staan, van VYASA, den beroemden auteur van de Puránas; het werk door Sankha en Likhita gezamenlijk gemaakt, dat in verzen verkort is, en hunne afzonderlijke werken, ook in verzen; eene verhandeling in verzen van Daksha; eene sierlijke verhandeling in prosa van

¹ WILSON'S *Ariana Antiqua*, p. 364, 4°. Lond., 1841.

² In lang folio. Calcutta, circa 1840—1845.

³ YÁJNAVALKYA'S *Gesetzbuch*, Sanskrit und Deutsch, herausgegeben von Dr. A. F. STENZLER, 8°. Berlin, 1849.

⁴ *Digest of Hindu Law*, Pref. p. xvi et seq. 2de ed.

Gautama; een uittreksel in verzen van eene verhandeling over berouw en zoening van Satátapa; en het sierlijk werk in prosa, vermengd met verzen, van Vasishtha, den leeraar van de mindere Goden, die de laatste is van twintig wetgevers, vermeld door Yájnavalkya. Bij deze Smritis voegt STEELE, in zijn lijst van boeken over de Hindoe-wet, nog een, de Wamun Smriti, dat volgens hem geschreven is door Wamun, een Brahmaanschen Rishi van Hindostan ¹.

De tekst van de Smritis, bevattende die van Angiras, Atri, ápastamba, Usanas, Kátyáyana, Daksha, Parásara, Yama, Yájnavalkya, Likhita, Vishnu, Vrihaspati, Vyása, Sankha, Samvarta, Háríta, Gautama, Satátapa en Vasishtha, is te Calcutta uitgegeven ².

Voor dat ik dit korte overzicht van de tekstboeken sluit, moet er opgemerkt worden dat de Smritis, voor het grootste gedeelte, klein van uitgebreidheid zijn en bijna uitsluitend betrekking hebben op de dagelijksche verpligtingen en godsdienstige ceremoniën, die slechts nu en dan de wet raken; en dat de Smritis zelve, die gemeenschappelijk door alle scholen zijn aangenomen, niet meer *afdoende* autoriteiten zijn, zelfs als zij de wet behandelen. VRIHASPATI zegt: “Eene beslissing “moet niet genomen worden door zich te houden aan de letter van de “geschreven wet; daar, zoo er niet eene beslissing werd genomen over “eenkomstig den geest van de wet (of de oude gebruiken), men zou te “kort schieten in regtvaardigheid ³.” De Mánava Dharma Shástra wordt zelfs thans beschouwd “als een werk, dat meer geëerbiedigd, dan in “den tegenwoordigen tijd blindelings gevolgd moet worden ⁴. Als *afdoende* autoriteit moet men zich dus, bij de beslissing van regtszaken, wenden tot de Commentaren en Pandecten.

II. De Commentaren, die de tweede groote autoriteit voor de Hindoe-wet uitmaken, zijn tamelijk talrijk. Sommige zijn slechts uit-

¹ STEELE'S *Summary of the Laws and Custom of Hindoo Castes*, p. 2.

² Lang folio 1845, *et ann. seq.*

³ COLEBROOKE'S *Digest of Hindu Law*, Vol. II, p. 128, 2de edit.

⁴ STRANGE'S *Hindu Law*, Vol. I, Pref. p. XIII, 2de edit.

leggingen van den tekst, maar andere worden beschouwd als afdoende autoriteiten: deze laatste, met de Pandecten, de derde klasse van boeken over de wet, zijn de onmiddellijke autoriteiten voor de opinie van de wetgevers in de verschillende scholen, waar de leerstellingen, die zij verdedigen, gelden. Vele van de Commentaren op de Smritis — zoo als bij voorbeeld die op de Instituten van MENU, welke slechts uitleggingen van den tekst bevatten — gelden niets meer, beschouwd als afdoende autoriteiten, dan de Smritis zelve; maar andere daarentegen, die door aanhalingen uit andere schrijvers en door verklaring en uitwijding over de meening van den auteur in zoo verre den aard krijgen van algemeene Pandecten, worden aangehaald ter beslissing van geschillen. De Mitákshará is daarvan een merkwaardig voorbeeld, daar het, ofschoon in naam slechts een Commentaar op de Smriti van Yá-jnavalkya, geraadpleegd wordt als afdoende autoriteit door geheel Indië, met uitzondering alleen van Bengalen.

De Mánava Dharma Shástra is, zoo als men zich voorstellen kan, het onderwerp geweest van verscheidene Commentaren; onafhankelijk van zijne vermaardheid en van zijne onderstelde uitstekendheid in oudheid en heiligheid, maakte zijne buitengewone beknoptheid het inderdaad buitengemeen aantrekkelijk voor de fijne onderscheidingszucht van de Hindoe-wetgevers, en geschikt voor die scherpzinnige redeneringen, waarvan hunne werken overvloeijen.

Onder die Commentaren zijn de voornaamste die van Médhátithi, den zoon van Viraswámi Bhatta, die, gedeeltelijk verloren gegaan, door anderen is aangevuld; de Commentaar van Gowinda Raja; een andere van Dharanídharma; en de meer beroemde glosse van Kullúka Bhatta, getiteld de Manvartha Muktváli.

Al deze Commentaren genieten een aanmerkelijken roem. Sir WILLIAM JONES schetst den eerste echter als langdradig en onjuist; den tweede als beknopt en duister, en den derde als dikwerf met fouten; terwijl hij voor de Manvartha Muktváli dien onbegrensden lof overhield, waaraan hij nu en dan toegaf, als predilectie zijn oordeel iets of wat deed afwijken. De tijd wanneer Kullúka Bhatta leefde is niet bekend; maar hij zelf verhaalt ons dat hij was van eene goede familie in Bengalen,

en dat hij woonde op de oevers van den Ganges te Benáres. Het moet opgemerkt worden, dat eenige oude schrijvers van Commentaren van de Mánava Dharma Shástra spreken als slechts geschikt voor de goede eeuwen, en niet toepasselijk op den tijd waarin zij schreven. Deze uitspraak is nergens in de glosse van Kullúka Bhatta opgenomen, waaruit de hoogere oudheid van laatstgenoemde op te maken is; tevens is het uit het werk van Kulluka zelf duidelijk, dat de meeningen reeds begonnen te veranderen, en dat het daarom een aanmerkelijken tijd na de promulgatie van de Instituten van MENU moet zijn zamengesteld.

Nevens deze Commentaren vermeldt DESLONGCHAMPS dat hij, bij zijne bearbeiding van de uitgave der Instituten, gebruik maakte van eene door RÁGHAVÁNANDA vervaardigd, met den titel van Manvarta Chandriká, waarvan hij zegt dat hij in vele gevallen naauwkeuriger en helderder is, dan de glosse van KULLÚKA ¹. Men zegt ook dat BHÁGURI een Commentaar heeft geschreven op de Mánava Dharma Shástra. STEELE vermeldt twee andere glossen op MENU, als bekend onder de Mahratten: de Mádhava van Sáyanáchárya, waarvan gezegd wordt dat hij algemeen van autoriteit is, voornamelijk in Carnatie; en de Nandarajkrit van NANDARÁJA. Beide werken worden als oude genoemd; maar, daar als schrijvers van die werken genoemd worden inlanders van Anagundi of Vijayanagar, dat in het midden van de veertiende eeuw bestond, kunnen zij niet zeer oud zijn ². Ten laatste vermeldt COLEBROOKE een Commentaar op MENU, dien hij echter niet gezien heeft; hij wordt genoemd Kámadhénu en aangehaald door SRÍDHARÁCHÁRYA in zijn Smritisára.

Al de boven vermelde Commentaren bevatten slechts uitleggingen op de wet en moeten niet beschouwd worden als afdoende autoriteiten.

¹ DESLONGCHAMPS onderstelt, dat de schrijver dezelfde is als RAGHUNANDANA, Avertissement, pp. XI—XVI.

² STEELE's *Summary of the Laws and Customs of Hindoo castes*, pp. 1, 2. Het eerste van de twee bovengenoemde werken is waarschijnlijk de *Parásara Mádhaviya*, waarover straks zal worden gehandeld; in elk geval zijn de Mádhava en Sáyana, waarvan door STEELE gesproken wordt, de geleerde staatsdienaar van BUKKA RAYA, koning van Vijayanagar, en zijn broeder de commentateur van de Védas.

Een uitmuntende Commentaar op de Instituten van VISHNU, getiteld de Vaijayanti, werd geschreven door NANDA PANDITA.

De uitgebreide glosse van APARÁRKA, uit het koninklijk huis van SELÁRA, wordt gehouden voor den oudsten Commentaar op de Instituten van YÁJNAVALKYA, en derhalve voor ouder dan den beroemder Commentaar op denzelfden tekst, de Mitákshará van VIJNÁNÉSWARA, waarvan men geloofd dat hij voor het grootste gedeelte steunt op het werk van APARÁRKA, als hij meeningen aanhaalt zonder de bronnen te noemen, waaruit hij ze put ¹.

De Mitákshará van VIJNÁNÉSWARA, een beroemd kluisenaar, die, zoo als men geloofd, in het noorden van Indië ² gewoond heeft, is eene glosse op de Yájnavalkya Dharma Shástra. Het bevat echter zoo wel een groot aantal opgenomen aanhalingen uit andere wetgevers en uitleggingen van deze aanhalingen, als van den tekst dien hij zegt te verklaren; hij vereenigt dus in zich het nut van regelmatige Pandecten met zijn oorspronkelijk karakter: er wordt naar verwezen en hij wordt gebruikt als wezenlijke Pandecten. VIJNÁNÉSWARA volgt in zijn belangrijk werk de orde van de Yájnavalkya Dharma Shástra en heeft zijn Commentaar in drie deelen verdeeld: de eerste behandelt de verplichtingen, vastgestelde regels of voorschriften; de tweede de wetten en gewoonten van het volk, d. i. burgerlijke geschillen en administrative wetten; en de derde reiniging, de voorschriften voor het gebed, boete, enz. ³.

De Mitákshará van VIJNÁNÉSWARA is een van de grootste, en, als men de uitgestrektheid van zijn invloed in aanmerking neemt, de grootste

¹ ELLIS, *on the Law-books of the Hindus*, p. 21.

² De Mitákshará wordt echter somtijds beschouwd als een voortbrengsel van het zuiden, en moet in elk geval daar reeds in een vroeg tijdstip gebragt zijn. Zie ELLIS, op. cit. p. 23.

³ Mr. BORRADAILE heeft eene vertaling gegeven van den Index op de *Mitákshára*, op het einde van het eerste deel van zijn *Bombay Reports* (p. 455), maar het bevat alleen de eerste en tweede boeken; de Index op het laatste boek is voorbedachtelijk weggelaten, omdat het slechts zeldzaam wordt geraadpleegd. BORRADAILE's *Reports of Causes adjudged by the Sudur Udalut of Bombay*, Vol. I, Pref. p. v, fol. Bombay, 1825.

van al de autoriteiten over de Hindoe-wetten: "want hij wordt," zoo als COLEBROOKE opmerkt, "aangenomen in de scholen van de Hindoe-wet, van Benares af tot het zuidelijkste uiteinde van het Indische schiereiland toe, als de voornaamste grondslag voor de leerstellingen die zij volgen, en als een gezag waarvan zij slechts zelden afwijken. De werken van andere uitstekende schrijvers zijn, te gelijk met de Mitákshará, van een aanmerkelijk gewigt in de scholen van de wet, die ze ieder aangenomen hebben, zoo als de Smriti Chandricá in het zuiden van Indië, de Chintámani, Retnácará en Viváda Chandra in Mithila, de Víramitródaya en Camalácara te Benares, en de Mayúcha onder de Mahratten. Zij komen alle daarin overeen, dat zij gewoonlijk verwijzen naar het gezag van de Mitákshará, dat zij dikwerf zijn tekst aanhalen; en dat zij zelden, en dan nog modest, afwijken van zijne leerstellingen over bijzondere geschillen ¹." De Mitákshará moet dus beschouwd worden, als de algemeene autoriteit voor al de scholen van de wet, met uitzondering alleen van Bengalen ². De tijd wanneer VIJNÁNÉSWARA zijn werk vervaardigde, kan niet naauwkeurig bepaald worden; maar volgens COLEBROOKE is het meer dan vijf honderd en welligt bijna duizend jaar oud.

De Mitákshará is, zoo als reeds is opgemerkt, een Commentaar op het tekstboek van YÁJNAVALKYA, maar wederkeerig wordt het wederom verklaard door verschillende schrijvers; het zal gepast zijn nu iets over deze Commentaren te zeggen, even als over het werk zelf, dat zij verklaren. COLEBROOKE ³ vermeldt vier Commentaren op de Mitákshará, maar beschrijft er slechts twee: een getiteld de Subódhiní van VISVÉ-

¹ COLEBROOKE's *two Treatises on the Hindu Law of Inheritance*, Pref. p. iv.

² *Patábhi Ráma Shastri*, aan wien Mr. ELLIS veel ontleende bij het zamenstellen van zijne uitmuntende verhandeling over de boeken van de wet der Hindoes, neemt aan, dat de Mitákshará van Vijnánéswara de meest algemeen geldende autoriteit was, maar vermeldt ook dat in het Andra land de Smriti Chandrika en Sarasvati Vilása voornamelijk geacht werden, in de Dravida, de Sarasvati Vilása en Varadarájya, en in de Karnátaka de Mádhaviya en Sarasvati Vilása. ELLIS, *on the Law-Books of the Hindus*, p. 25.

³ COLEBROOKE's *two Treatises on the Hindu Law of Inheritance*, Pref. p. ix.

SVARA BHATTA, en een ander van een schrijver uit latere tijden BÁLAM BHATTA. De Subódhiní is eene verzameling van aantekeningen, die de duistere plaatsen beknopt, maar duidelijk verklaren; het werk van BÁLAM BHATTA is in den vorm van een doorlopenden Commentaar, die het oorspronkelijke woord voor woord uitlegt; in het algemeen volgt hij de Subódhiní zoo ver hij zich uitstrekt. NANDA PANDITA wordt vermeld door SUTHERLAND als de schrijver van een Commentaar op de Mitákshará, getiteld Pratitákshara ¹.

Verscheidene uitgaven van den tekst van de Mitákshará in het oorspronkelijke zijn in het licht verschenen ². Eene vertaling van het tweede boek in het Bengaleesch verscheen te Calcutta in 1824 ³, en eene Hindí vertaling van het hoofdstuk over het erfregt verscheen daar in 1832 ⁴. Het belangrijkste gedeelte daarvan, namelijk het zesde hoofdstuk, dat over het erfregt handelt, is door COLEBROOKE ⁵ vertaald; het nut van deze vertaling kan niet te hoog geschat worden, daar de geleerde schrijver er ophelderende aantekeningen van hem zelve bijgevoegd en geput heeft uit die talrijke bronnen, waartoe bijzondere gelegenheden en zijne uitstekende geleerdheid hem den toegang verschaften: iedere bladzijde toont de bewijzen van zijn vlijt in het verzamelen van bouwstoffen en van zijne geleerdheid in de verklaring daarvan. De heer ORIANNE heeft ook het hoofdstuk over het erfregt uit de Mitákshará vertaald ⁶.

Sir WILLIAM HAY MACNAGHTEN, wiens treurige en gewelddadige dood

¹ SUTHERLAND's *two Treatises on the Hindu Law of Adoption*, Pref. p. II.

² Eene met Sanskritschen titel, Calcutta 1812. *The Mitákshará, A Compendium of Hindu Law*, bij Vijnanésvara founded on the text of Yájnavalkya. The Vyavahára section, or Jurisprudence, edited by Sri Lakshmi Náráyaná Nyayalancára, 8°. Calcutta 1829.

³ *The Mitákshará Derpana*, translated from the Sungscrit into the Bengali Language, bij Lukshmi Narayan Nyayalankar, 8°. Calcutta, 1824.

⁴ *The Law of Inheritance*, translated from the Sanscrit of the Mitákshará into Hindí, bij Daya Sánkara, 8°. Calcutta, 1832.

⁵ *Two Treatises on the Hindu Law of Inheritance*, translated bij H. T. COLEBROOKE, 4°. Calcutta, 1810.

⁶ *Traité original des successions d'après le Droit Hindou*, extrait du Mitacshara de Vijnanésvara, par G. Orianne, 8°. Paris, 1844.

ieder nog versch in het geheugen ligt, als de eerste uit de rij van verschrikkelijke gebeurtenissen, die gedurende onzen eersten veldtocht in Afghanistan voorvielen, besteedde een groot gedeelte van zijn tijd aan de gelukkige beoefening van de inlandsche wetten. Onder andere kostbare werken over dat onderwerp, heeft hij nagelaten een vertaling van de Vyavahāra Mātrika Prakṛana, handelende over het beleid der justitie, benevens de wet op het bewijs en het pleiten; dit is het eerste gedeelte van het tweede boek van het werk van Vijnānēśwara ¹.

Nevens de boven vermelde commentaren op de Yājñavalkya Dharma Śāstra van APARĀKA en VIJNĀNĒSWARA, bestaan er commentaren van DÉVABÓDHA en VISVARÚPA, en een van SÚLAPĀNI, genaamd de Dīpakalikā, eene nieuwerwetsche en beknopte glosse, die bij de Gauriya school verdienden roem geniet ².

Het tekstboek in verzen, toegeschreven aan YAMA, broeder van den zevenden MENU, werd opgehelderd in een commentaar uit de pen van KULLÚKA BHATTA, den schrijver van de beroemde glosse op de Mánava Dharma Śāstra.

NANDA PANDITA is de schrijver van een commentaar op de Parásara Smṛiti.

De Mādhavīya van VIDYĀRANTASVĀMI, genoemd naar MÁDHAVA ÁCHĀRYA, den broeder van den schrijver, is vrij algemeen aangenomen als eene autoriteit in de zuidelijke scholen, maar in het bijzonder in het land Karnátaka. Het is geschreven op de basis van de Parásara Smṛiti, waarop het uitdrukkelijk een commentaar is; maar daar in deze Smṛiti het tweede boek, dat de Instituten zou moeten bevatten, ontbreekt, zoo werd VIDYĀRANTASVĀMI genoodzaakt een vers uit te kiezen, waarbij in een algemeenen zin gezegd wordt, dat vorsten verplicht zijn zich te gedragen naar de voorschriften van de regtvaardigheid, en daarop voort te bouwen om te verklaren wat die regtvaardigheid is. Aldus worden

¹ Losse stukken uit deze vertaling verschenen eerst in de *Considerations on the Hindu Law*, van Sir FRANCIS MACNAGHTEN, en de geheele vertaling werd later in volmaakten staat uitgegeven in de *Principles and Precedents of Hindu Law*, door zijn talentvollen zoon; over beide werken zal straks worden gehandeld.

² COLEBROOKE'S *Digest of Hindu Law*, Vol. I, Pref. p. xvi, 2de edit.

de Mádhaviya inderdaad, hoewel niet in naam, de pandecten, die in het zuidelijk gedeelte van het schiereiland gelden. VIDYÁRANYASVÁMI was feitelijk de stichter van het rijk Vidyánagara; zijn werk werd de grondslag van de wet in dat rijk, en kreeg daarenboven eenig gezag in de school van Benares. Het is uitgemaakt, dat de auteur van de Mádhaviya schreef omtrent het midden van de veertiende eeuw.

Het tekstboek van GAUTAMA werd gecommenterieerd door HARADAT-TÁCHÁRYA, die in Dravida woonde, en beroemd is door zijne andere boeken; zijn werk, waarin hij nu en dan stukken uit andere Smritis aanhaalt, is genaamd Mitákshará, en moet niet verward worden met dat van VIJNÁNÉSWARA.

De VARADARÁJYA van Varadarája, die ook woonde in het zuiden van Indië en een ingezeten was van de Súbah van Arcot, beyat inderdaad algemeene Pandecten; maar het kan gerangschikt worden onder de commentaren, daar het voornamelijk gemaakt is op de Nárada Smriti. Dit werk heeft een groot gezag in de zuidelijke scholen en voornamelijk in het land Dravida.

Er bestaat een algemeene beknopte commentaar en verkorting van de Smritis, die getiteld is de Chatur Vinsati Smriti Vyákhyā.

III. De Nibandhana Grantha, of eigenlijk gezegde Pandecten, zijn de derde voorname autoriteit voor de wet der Hindoes. Deze Pandecten zijn òf algemeen òf zij behandelen afzonderlijke en bepaalde gedeelten van de wet; zij bestaan uit teksten, genomen uit de Smritis, met verklarende glossen, en ophelderende de schijnbare tegenstrijdigheden, om het voorschrift van MENU te volvoeren. — “Als er zijn twee heilige teksten schijnbaar met elkander in strijd, dan worden beide als wetten beschouwd, want beide zijn door den wijze verklaard te zijn geldig en met elkan-
“der overeenstemmend ¹.”

¹ MENU, B. II, v. 14. Het moet echter opgemerkt worden, dat dit alleen betrekking heeft op de “heilige teksten,” en uitgaat van de onderstelling, dat geen van beide ongelijk kan hebben. Het heeft niet betrekking op tegenstrijdige wetten in het algemeen; integendeel, iedere wet die in strijd is met de wetten van MENU, wordt voor ongeldig verklaard. — MILL's *History of India*, bij WILSON, Vol. I, p. 246, noot.

De volgende lijst van de Pandecten zou misschien de namen van andere verhandelingen nog hebben moeten bevatten, maar het is mijn doel geweest, om bij de poging om ze zoo volkomen mogelijk te maken, al die werken uit te sluiten, die geen betrekking hebben op Vyavahára of jurisprudentie; zij zijn gerangschikt, waar het mogelijk was, naar de scholen van wet, waar zij vooral den boventoon hebben; het moet echter in het oog worden gehouden dat sommige daarvan, zoowel als verscheidene van de bovengenoemde glossen en commentaren, minder gezag hebben dan andere, en dat in vele gevallen hunne namen niet dikwijls worden gehoord in een Indisch Gerechtshof.

De Dharma Ratna van Jímúta Váhana zijn Pandecten overeenkomstig de Gauriya-school; het hoofdstuk over erfregt, de beroemde Dáya Bhága, bestaat nog, en is de voornaamste autoriteit voor de wet in Bengalen. Dit boek is bijna in elk punt van verschil in strijd met de Mitákshará; en het is juist in dat gedeelte van de wet, namelijk het erfregt, dat wij het grootste verschil in de leerstellingen van de verschillende scholen waarnemen. JÍMÚTA VÁHANA leefde en schreef waarschijnlijk tusschen den leeftijd van VIJNÁNÉSWARA en dien van RAGHUNANDANA; laatstgenoemde heeft, zoo als bekend is, geleefd in het begin van de zestiende eeuw. De Dáya Bhága is meer bepaald opmerkenswaardig, omdat het het werk is van den stichter der Gauriya-school.

Twee uitgaven van den tekst van de Dáya Bhága zijn, tegelijk met den commentaar van Sríkrishna Tarkálankára, te Calcutta in het licht verschenen, de eerste in 1813 en de laatste in 1829¹; eene vertaling in Prakrit werd in 1816 te Calcutta uitgegeven².

De vertaling van het hoofdstuk over het erfregt uit het boek van Jímúta Váhana door COLEBROOKE, is de eerste van de twee verhandelin-

¹ De uitgave van 1813 is in 4°. en heeft een Sanskritschen titel; die van 1829 is in 8° en getiteld *Dáya Bhága, or Law of Inheritance, by Jímúta Váhana, with a Commentary by Krishna Tarkálankára.*

² *Dáyabhaga, or Partition of Heritage*, being a translation from the original Sanscrit in the Prakrit Bhasa. To which is added the Hindoo Law, containing various useful information on affairs of general importance, together with the Munee Buchuns of the Sanscrit, 8°. Calcutta 1816, Bengali type.

gen over erfregt, uitgegeven door dien uitstekenden geleerde en wetgeleerde; de Mitákshará is de tweede. Deze vertaling van de Dáya Bhága heeft aantekeningen en Commentaren, en is met bekwaamheid en geleerdheid opgehelderd.

De oudste Commentaar op de Dáya Bhága is van SRÍNÁTHA ÁCHÁRYA CHÚDÁMANI, die door COLEBROOKE geroemd wordt als eene over het algemeen zeer uitmuntende uitlegging van de wet ¹. De volgende in chronologische orde is de glosse van ACHYUTA CHAKRAVARTÍ (ook auteur van een Commentaar van de Sraddha Vivéka): hij citeert dikwijls de glosse van CHÚDÁMANI en wordt zelf geciteerd door MAHÉSVARA. Laatstgenoemde is jonger dan de Commentaren van CHÚDÁMANI en ACHYUTA, en waarschijnlijk ouder dan die van SRÍKRISHNA TARKÁLANKÁRA, waarover straks zal gehandeld worden, hoewel beide uit ongeveer denzelfden tijd schijnen te zijn. De Commentaar van MAHÉSVARA verschilt grootendeels van de uitlegging door SRÍKRISHNA gegeven, zoowel wat den zin, als wat de wijze betreft waarop hij dien zin opmaakt; maar beide schijnen met elkander's werk onbekend te zijn geweest.

De Commentaar van SRÍKRISHNA TARKÁLANKÁRA is de beroemdste van al de verhandelingen, die tot opheldering van den tekst van de Dáya Bhága geschreven zijn. COLEBROOKE zegt: "Het is het werk van een "zeer scherpzinnig man, die zijn auteur uitlegt en redeneert volgens "zijne argumenten met groote naauwkeurigheid en beknoptheid, en die "den tekst altijd opheldert, over het algemeen zijne stellingen bekrachtigt, maar niet zelden wijzigt of verbetert. Zijn gezag heeft lang "veld gewonnen in de scholen voor de wet door Bengalen, en hij heeft "meest al de andere uitleggingen van de Dáya Bhága van daar verban- "nen, omdat hij in de algemeene achting gerangschikt werd terstond "achter de verhandelingen van JÍMÚTA VÁHANA en van RAGHUNANDANA ²." Deze Commentaar werd voornamelijk en bij voorkeur door COLEBROOKE gebruikt bij zijne vertaling. Eene andere glosse op den tekst wordt door COLEBROOKE vermeld onder den naam van Raghunandana, maar hij be-

¹ COLEBROOKE's *two Treatises on the Hindu Law of Inheritance*, Pref. p. vi.

² COLEBROOKE's *two Treatise on the Hindu Law of Inheritance*, Pref. p. vi.

schouwt die niet als echt. Men zegt, dat ook RÁMANÁTHA VIDYÁ VÁCHASPATI een Commentaar heeft geschreven op de Dáya Bhága.

SRÍKRISHNA TARKÁLANKÁRA heeft een goed epitome geschreven over het erfregt, onder den titel Dáya Krama Sangraha, dat, hoewel in naam een ander werk, over het algemeen overeenkomt met den Commentaar van den geleerden schrijver over de Dáya Bhága.

De tekst van den Dáya Krama Sangraha is uitgegeven met eene Engelsche vertaling door M^r. WYNCH ¹, en werd ook afzonderlijk uitgegeven te Calcutta in 1828 ².

De Smriti Tatwa van RAGHUNANDANA VANDYAGHATÍYA, de grootste autoriteit voor de wet in de Gauriya-school, zijn volkomene Pandecten, in zeven en twintig deelen, en worden door GOVERDHEN KÁL beschreven, als "de grootste schatkamer van al wat geweten kan worden over een onderwerp, zoo wetenswaardig op zich zelf en zoo belangrijk voor het Britsche Gouvernement ³." Deze groote schrijver, die, zoo als ik reeds vermeldde, in het begin van de zestiende eeuw leefde, was een leerling van VÁSUDÉVA SÁRVABHAUMA; hij wordt dikwijls aangehaald onder den naam van Smártabhattachárya.

De Dáya Tatwa, of dat gedeelte van de Smriti Tatwa van RAGHUNANDANA, hetwelk over het erfregt handelt, wordt hoog geroemd door COLEBROOKE, die zegt: "Het is inderdaad een uitmuntend Compendium van de wet, waarin de leerstellingen van JÍMÚTA VÁHANA over het algemeen naauwkeurig gevolgd, en gewoonlijk zelfs met zijne eigene woorden, in korte uittreksels uit den tekst, worden overgenomen. Op enkele punten echter verschilden RAGHUNANDANA van zijn meester en in sommige gevallen heeft hij gapingen aangevuld ⁴."

KÁSHIRÁMA heeft een Commentaar geschreven op de Dáya Tatwa

¹ *The Dáya Crama Sangraha, an original Treatise on the Hindoo Law of Inheritance*, translated by P. M. WYNCH. Fol. Calcutta, 1818. Deze uitgave is vergezeld van den Sanskritschen tekst in Bengalesche typen.

² *Dáya Crama Sangraha, a Compendium of the order of Inheritance*, by Krishna Tarkálankára Bhattác'árya; edited by Lakshmi Náráyan Serma, 8°. Calcutta, 1828.

³ *Asiatic Researches*, Vol. I, p. 352, 5de edit.

⁴ COLEBROOKE's *two Treatises on the Hindu Law of Inheritance*. Pref. p. vii.

van RAGHUNANDANA, die nuttig is, en bijna overeenkomt met de inzichten van SRÍKRISHNA in zijne verklaring van het werk van JÍMÚTÁ VÁHANA.

Het geheele werk van RAGHUNANDANA werd in het oorspronkelijke uitgegeven te Serampore in de jaren 1834—35, en nogmaals te Calcutta omtrent 1840—45 ¹. De tekst van de Dáyá Tatwa is ook te Calcutta uitgegeven in het jaar 1828 ²; en de tekst van de Vyavahára Tatwa van denzelfden schrijver, verscheen op dezelfde plaats in hetzelfde jaar in het licht ³.

De Dáyá Rahasya of Smriti Ratnávali, van RÁMANÁTHA VIDYA, heeft een aanmerkelijk gezag in sommige districten van Bengalen, maar ofschoon het een werk van verdienste is, verschilt het zoo wel van JÍMÚTÁ VÁHANA als van RAGHUNANDANA en strekt dus om onzekerheid te doen ontstaan.

De Dvaita Nirnaya van VÁCHASPATI BHATTÁCHÁRYA, eene verhandeling over de geheele wet, en de Dáyá Nirnaya van denzelfden schrijver, die over het erfregt handelt en weinig meer is dan eene verkorting van de Dáyá Bhága en Dáyá Tatwa, zijn ook autoriteiten in Bengalen.

KÉSAVA MISRA, een inboorling van Mithila, is de schrijver van de Chhandóga Parisishta en van de Dvaita Parisishta; de eerstgenoemde heeft, even als zijn Commentaar, de Parisishta Prakása, groot gezag en handelt over de verplichtingen van priesters; de laatstgenoemde is meer eene verhandeling in het algemeen.

De Viváda Ratnávara, algemeene Pandecten, zamengesteld onder het oppertoezicht van CHANDÉSWARA, Minister van Harasinhadéva, Koning van Mithila, die zelf schrijver was van andere verhandelingen over de wet; de Viváda Chintamani, waarvan de tekst in 8vo. te Calcutta is uitgegeven in het jaar 1837; de Vyavahára Chintamani; en de andere

¹ De eerstgenoemde uitgave is in 8°. en in twee deelen; de laatstgenoemde in lang folio.

² *Dáyá Tatwa, a Treatise on the Law of Inheritance, by Raghunandana Bhattácharya*; edited by Lakhmi Naráyan Sermá, 8°. Calcutta, 1828.

³ *Vyavahára Tatwa, a Treatise on Judicial Proceeding, by Raghunandana Bhattacharya*; Edited bij Laksmi Naráyan Serma, 8°. Calcutta, 1828.

werken van VACHESPATI MISRA, gewoonlijk aangehaald onder den naam van MISRA, worden alle als groote autoriteiten in Mithila beschouwd; evenzoo ook de Viváda Chandra, en andere verhandelingen van de geleerde vrouw LACHIMÁDÉVÍ, die schreef onder den naam van haar neef MISARU MISRA. SRI KARÁCHÁRYA en zijn zoon SRÍNÁTHÁCHÁRYA waren ook beroemd in de Mithila-school van de wet; de eerste als schrijver van eene verhandeling over het erfregt, en de laatste van de ÁCHÁRYA CHANDRIKÁ, eene verhandeling over de verplichtingen van de vierde kaste.

De Smritisára of Smrityarthasara van SRIDHARÁCHÁRYA, eene verhandeling over godsdienstige verplichtingen, maar die nu en dan burgerlijke zaken behandelt, stemt overeen met de Mithila-school; zij haalt de Prádipa, Kalpadruma en Kalpalatá aan, werken die anders onbekend zijn. Er schijnen verscheiden Smritisáras te bestaan. Sir W. MACNAGHTEN vermeldt eene van Harináthopadhyaya, die in 'Mithila gezag heeft¹; ook is er een andere van YADAVENDRA. De Smriti Samuchchaya of Smriti Sára Samuchchaya heeft ook gezag in Mithila en is bekend onder de Mahratten; het is blijkbaar een klein boek.

De Madana Parijáta, eene verhandeling over burgerlijke en godsdienstige verplichtingen van VISVÉSVARA BHATTA, maar die een hoofdstuk over het erfregt bevat, is eveneens een werk uit de school van Mithila en heeft den boventoon in het land van de Mahratten; zij haalt de Sáparárka, de Smriti Chandrika en de Hémadri aan. Dit werk werd zamengesteld op last van MADANA PÁLA, een vorst uit het geslacht van JÁTH, en wordt somtijds onder zijn naam geciteerd. Sir W. MACNAGHTEN noemt den schrijver MADANOPADHYÁYA.

SÚLAPÁNI, een inlander van Mithila, die een Commentaar schreef op de Mitákshará, waarover reeds vroeger is gesproken, is ook de schrijver van eene verhandeling over berouw en boete, die zoowel in Bengalen als in Mithila, als een autoriteit wordt geraadpleegd.

De Víramitrodaya van MITRA MISRA is eene verhandeling over de Vyavahára in het algemeen, overeenkomstig de leerstellingen van de

¹ *Principles and Precedents of Hindu Law*, Vol. I, Pref. p. xxii.

school van Benares. Systematisch behandelt en weerlegt zij de meeningen, geopperd door JÍMÚTA VÁHANA en RAGHUNANDANA ¹.

De Sanskrit tekst van de Víramitrodaya is gedrukt in 4to te Calcutta in 1815.

De Viváda Tándava van KAMALÁKARA, jongeren broeder van DINAKARA BHATTA, en zoon van RAMAKRISHNA BHATTA, is aan dezelfde zijde met zijn redenering en verdedigt de leerstellingen van VIJNÁNÉSVARA, in strijd met de schrijvers van de Gauriya-school.

De Nirnaya Sindhu is een jong werk, maar het heeft een aanmerkelijk gezag zoowel te Benares, als onder de Mahratten; het handelt voornamelijk over de plegtigheden en ceremoniën en raakt nu en dan slechts de kwestien van wettelijken aard aan. De schrijver is KAMALÁKARA.

De tekst in het oorspronkelijke van de Nirnaya Sindhu is in 4to uitgegeven te Calcutta in 1833.

Noch MITRA MISRA, noch KAMALÁKARA verschillen in eenig belangrijk punt van de Mitákshará.

De Vyavahára Mayúkha van NÍLAKANTHA is de grootste autoriteit na de Mitákshará in de Maharashtra-school en is eene van de twaalf verhandelingen, door denzelfden schrijver vervaardigd, die alle den naam dragen van Mayúkha en handelen over godsdienstige verplichtingen, gedrageregels, boete en berouw, enz. Al de Mayúkhas zijn begrepen onder de gezamenlijke benaming van de Bhagavat Bháskara. De Vyavahára Mayúkha, de zesde van de lijst, is uitsluitend gewijd aan wet en regt en bevat in het algemeen Pandecten of eene verzameling van teksten, zonder veel Commentaar, voornamelijk in de laatste hoofdstukken. Weinig of niets is er bekend van den schrijver NÍLAKANTHA, behalve dat hij behoorde tot een familie van Deshast Brahmanen, en het wordt algemeen gezegd, dat zijn werk, omtrent honderd vijftig jaren geleden, is zamengesteld.

¹ STEELE vermeldt een ander werk, dat bijna denzelfden titel heeft, maar die zóó misvormd is door zijne barbaarsche spelling, dat hij onzeker is. Hij noemt het *Wyuvahar Mitrode*, en zegt dat het zamengesteld is door een Gaura Brahmaan uit Bengalen, twee honderd jaar geleden, en dat het van algemeene bekendheid is. *Summary of the Laws and Customs of Hindoo Castes*, p. 14.

Een uitgave van den tekst van de Vyavahára Mayúkha werd te Bombay in 4to, op last van het Gouvernement, in 1829 uitgegeven.

Mr. BORRADAILE, behoord hebbende tot de burgerlijke dienst van Bengalen en regter van de Sudder Dewanny Adawlut, de schrijver van de belangrijke Bombay Reports, heeft eene vertaling uitgegeven van de Vyavahára Mayúkha, waarbij hij aanteekeningen heeft gevoegd, met verwijzing naar de plaatsen uit andere werken over Hindoe-wetten. Hij heeft zijne vertaling bovenmate nuttig gemaakt voor dengeen, die de wet van dat gedeelte van Indië begeert te leeren kennen.

De Smriti Kustubha van ANANDA DÉVA KASIKAR, een Kokunust Chitpawani Brahmaan, werd zamengesteld op verlangen van BAJ BAHÁDUR, anders genoemd Chandra Déva. Het is een van de twaalf werken, die den naam van Kustubha dragen en die men alle te Benares vinden zal; het is bekend te Poonah en handelt over áchára, Vyavahára en Práyaschitta.

De Hémádri van HÉMÁDRI BHATTA KASIKAR zijn Pandecten van eenige oudheid, die twaalf afdeelingen bevatten; zij hebben gezag aan den kant van Bombay.

De volgende werken worden door STEELE vermeld als hebbende gezag in het land der Mahratten.

De Dyot van GAGA BHATTA KASIKAR, een Deshast Brahmaan, werd geschreven omtrent eene eeuw geleden; het bevat twaalf afdeelingen en handelt over alle onderwerpen.

De Pursuram Prutap werd zamengesteld op last van SABAJÍ PRATAP, Radja van het oostelijk Telingaland, omtrent vijf honderd jaar geleden. Het zijn Pandecten.

De Prithí Chandród zijn ook Pandecten, handelende over de áchára, Vyavahára en Práyaschitta.

De Vyavahára Sekar van NAGOJEE BHATTA, een Deshast Brahmaan van Benáres, is een werk van algemeene bekendheid.

De Sar Sangraha is een werk, handelende over Práyaschitta Smárta, Vyavahára enz., maar niet ruim.

¹ *The Vyavaharu Muyookhu*, translated from the original by HARRY BORRADAILE, 4º. Surat, 1827.

De Madana Ratna van MADANA SINGH, een Brahmaan van Hindostan, is eene bekende verhandeling over áchára, Vyavahára en Práyaschitta.

De Achararka van SUNKUR BHATTA KASIKAR, is een werk van algemeene bekendheid over áchára en Vyavahára.

De Sarasvati Vilása, ook Pandecten, toegeschreven aan den Koning PRATÁPARÚDRA DÉVA, behoorende tot de Kakateya familie, maar allersaaijnst onder zijne leiding zamengesteld, is een van de voornaamste autoriteiten, na de Mitákshará, in het geheele zuidelijke gedeelte van Indië. Het was het voornaamste boek over de wet in zijne bezittingen, die het geheele Andra-land besloegen, en heeft nog een groot gezag noordelijk van de Pennar, waar vele gewoonten bestaan, vooral met betrekking tot het landbezit, die daaruit zijn afgeleid; maar het is zelfs daar in zekere mate ondergeschikt aan het gezag van de Mitákshará.

De Smriti Chandriká van DEVANDA BHATTA, dat, volgens de onderstelling van COLEBROOKE, die het met grooten lof vermeldt, de basis is geweest, waarop de Mádhavíya gevormd is door VIDYÁRANYASVÁMI, is eene algemeene en uitmuntende verhandeling volgens de leerstellingen van de Dravida-school. Dit werk en het voorafgaande is van hooge autoriteit in het Andra-land.

Eene Tamulsche verkorting van de Smriti Chandriká is te Madras uitgegeven in 1826 ¹.

De Dhárésvariya wordt vermeld door ELLIS als Pandecten, die, hoewel geschreven door een auteur, die ondersteld wordt in het noorden van Indië te hebben geleefd, echter als eene autoriteit in het zuiden worden aangenomen.

Verscheiden schrijvers hebben verhandelingen opgesteld, bijzonder gewijd aan de wet van adoptie; daarvan is de Dattaka Mímánsá van NANDA PANDITA, den schrijver van de Vaijayanti en van de Pratitákshara waarover reeds gesproken is, het meest geacht. SUTHERLAND zegt bij het beschrijven van dit werk: "De Dattaka Mímánsá is, zoo als zijn naam aanduidt, eene redekunstige verhandeling of uiteenzetting over het onder-

¹ *An Abridgment, in the Tamil language, of the Smriti Chandriká, a treatise on the Municipal Law of the Hindus.* By Madura Condaswámi Pulaver. Fol. Madras, 1826.

“werp van adoptie, en ofschoon het werk door de buitensporige zucht “voor redenering overal vervelend is, en zijne argumenten dikwijls zwak “en overbodig zijn; en ofschoon de stijl dikwijls duister is en niet zel- “den onnaauwkeurig, is het over het geheel met bekwaamheid en “naauwgezetheid voor het onderwerp, gecompileerd, en schijnt den roem, “dien het heeft verworven, niet onwaardig ¹.”

De Dattaka Chandriká van DEVANDA BHATTA, den schrijver van de Smriti Chandriká, is eene beknopte verhandeling over adoptie, die groot gezag heeft; men onderstelt dat het tot basis gediend heeft voor het uitgebreider werk van NANDA PANDITA.

Eene uitgave van den tekst van de Dattaka Mímánsá en de Dattaka Chandriká verscheen in 8° te Calcutta, in 1817.

De Dattaka Mímánsá en de Dattaka Chandriká zijn bewonderenswaardig vertaald door SUTHERLAND; en het overzicht van de wet over adoptie, dat hij aan zijn werk heeft toegevoegd, is, hoewel beknopt, uitstekend nuttig ². Eene fransche vertaling van de Dattaka Chandriká van den heer ORIANNE verscheen ook in 1844 ³.

Nevens deze verhandelingen vermeldt ELLIS de Datta Mímánsá van Vidyárányasvámi, de Datta Chandriká van Gangadéva Vazhey, de Datta Dípaka van Vyásáchárya, de Datta Kustabha van Nagóji Bhatta en de Datta Bháshana van Krishna Misra, als Pandecten van de wet over adoptie ⁴. Hij geeft echter geen beschrijving van deze werken, en ik vind daarvan geen melding gemaakt door andere schrijvers over het onderwerp. Sir FRANCIS MACNAGHTEN spreekt ook van eene verhandeling over adoptie, genaamd de Dattaka Nirnaya, als eene compilatie van zekeren beroemden Pandita, Srí Natha Bhatta genaamd ⁵.

De wet van adoptie geeft niet veel aanleiding tot strijd over leerstel-

¹ SUTHERLAND'S *two Treatises on the Hindu Law of Adoption*. Pref. p. II.

² *The Dattaka Mímánsá and Dattaka Chandriká, two original treatises on the Hindu Law of Adoption*, translated from the Sanscrit by J. C. SUTHERLAND, 4°. Calc., 1821.

³ *Traité original des successions d'après le droit Hindou, suivi d'un autre Traité sur l'Adoption*, le Dattaka-Chandrika de Devandha-Bhatta, par G. ORIANNE, 8°. Paris, 1844.

⁴ ELLIS, *on the Law Books of the Hindus*, pp. 21, 22.

⁵ *Considerations on the Hindoo Law as current in Bengal*, Pref. p. XIII.

stellingen in de verschillende scholen, ofschoon eenig verschil van opinie onder de verschillende schrijvers op te merken is. Het moet echter in het oog worden gehouden, als een belangrijk onderscheid, dat, hoewel de Dattaka Mímánsá en de Dattaka Chandrika gelijkelijk geëerbiedigd worden over geheel Indië, waar zij verschillen, de leer van den laatstgenoemde in Bengalen en door de zuidelijke juristen gevolgd wordt, terwijl de eerstgenoemde als onfeilbare gids wordt beschouwd in de provinciën Mithila en Benáres ¹.

HELÁYUDHA, die, volgens de onderstelling, meer dan zeven honderd jaar geleden geleefd heeft, is de schrijver van de Nyáyá Sarvaswa, de Brahmana Sarvaswa en de Pandita Sarvaswa, en van andere verhandelingen over het beleid der justitie en de verplichtingen van de kasten.

LAKSHMÍDHARA schreef eene verhandeling over het beleid der justitie en ook Pandecten, onder den titel van Kalpataru, die dikwijls aangehaald worden.

NARASINHA, zoon van RAMACHANDRA, is de schrijver van de Góvín-dárnava en van andere verhandelingen over de wet.

JÍTENDRIYA wordt dikwijls in de Mitákshará en in de Pandecten van Jagannátha Terkapanchánana aangehaald.

Sedert de vestiging van het Britsch gezag in Indië, zijn er drie verschillende Pandecten door inlandsche schrijvers opgesteld. De eerste, de Vivádárnava Sétu, werd bij elkander gebragt op last van WARREN HASTINGS; de tweede, de Viváda Sárárnava, werd geschreven op verzoek van Sir WILLIAM JONES door SERVÁRU TRIVÉDÍ, een wetgever van Mithila; de derde en beroemdste is de Viváda Bhangárnava van Jagannátha Terkapanchánana, die algemeen bekend is geworden door de vertaling van den geleerden COLEBROOKE.

Het eerste van die werken werd reeds den 18^{den} Maart 1773 voorgesteld bij de opening van de Court of Sudder Dewanny Adawlut van Bengalen ²; en in December werd den President bekend gemaakt, dat de Pandecten in het Sanskrit bijna compleet waren, en dat men bezig

¹ MACNAGHTEN, *Principles and Precedents of Hindu Law*, Vol. I, Pref. p. xviii.

² *Proceedings of the Governor and Council at Fort William respecting the Administration of Justice amongst the Natives in Bengal*, p. 33, 4°. 1774.

was met de vertaling daarvan in het Perzisch, om ze daarna in het Engelsch te vertalen. Vroeg in het volgende jaar zond WARREN HASTINGS een proef van de Engelsche vertaling ¹ naar de Kamer van Bewindhebbers; en in hetzelfde jaar gaf Mr. HALHED het geheele werk in het Engelsch, onder den titel van: "A Code of Gentoo Laws" in het licht.

Sir WILLIAM JONES beschrijft en veroordeelt dezen Code in zijn brief aan den Hoogen Raad van Bengalen. "Het bestaat," zegt de geleerde regter, "even als de Romeinsche Pandecten, uit authentieke teksten, "waar vooraan regelmatig de namen van de verschillende schrijvers geplaatst zijn, en uit verklaringen, waar er verklaring noodig is, in "korte noten, die genomen zijn uit Commentaren van hoog gezag. Het "is, voor zoo ver het gaat, een uitmuntend werk; maar hoewel het bovenmatig wijdloopig schijnt over onderwerpen, die meer curieus dan "nuttig zijn, en hoewel het hoofdstuk over erfregt uitgebreid en naauwkeurig is, wordt de andere belangrijke tak van het regt, de wet over "de contracten, zeer beknopt en oppervlakkig besproken en staat in geen "voldoende verhouding met het overige van het werk. Maar wat ook de "verdiens te van het oorspronkelijke moge wezen, de vertaling heeft geene "autoriteit en kan niet anders strekken, dan tot het opwerpen van moeilijkheden over de menigvuldige duistere punten, die er in voorkomen. "Eigenlijk gezegd, kunnen wij het inderdaad niet eene vertaling noemen; "want hoewel Mr. HALHED zijn werk met naauwgezetheit heeft gedaan, "heeft de Perzische vertaler hem slechts voorzien van een slordig, onoordeelkundig epitome van het oorspronkelijke Sanskrit, in welk uittreksel menige noodzakelijke plaatsen zijn weggelaten; terwijl verscheidene noten van weinig belang ingeschoven zijn uit een ijdel denkbeeld, "om den tekst op te helderen of te verbeteren ²."

De brief, waaruit dit uittreksel is genomen, stelde aan het Gouvernement de zamenstelling van nieuwe Pandecten voor, die beperkt zouden blijven tot de wetten over contracten en erfenissen en gebaseerd zouden zijn op het groote werk van RAGHUNANDANA. De uitslag van dit voor-

¹ Ibid., p. 37 *et seq.*

² Sir W. JONES'S *Works*, Vol. III, p. 76, 4°. London, 1799.

stel, dat gaarne werd aangenomen door den Gouverneur-Generaal en de leden van den Raad, was de zamenstelling van de Viváda Sáránava en de Viváda Bhangárnava. Sir W. JONES had zelf de vertaling van deze werken ondernomen, en eene verhandeling tot inleiding begonnen, waarvoor hij "een massa van bijzonder wetenswaardige materialen"¹ had verzameld, toen de hand van den dood zijn werk deed staken.

De Viváda Bhangárnava van JAGANNÁTHA TARKAPANCHÁNANA² was, zoo als gemeld is door den auteur zamengesteld op aanraden van Sir W. JONES, en werd na zijn dood vertaald door COLEBROOKE³. Even als de Viváda Sáránava, behandelt het alleen de wet van contracten en erfopvolging, met weglating van de wet op het bewijs, de regels voor de procedure, de regten van den landheer en den landbezitter en andere onderwerpen, die met vrucht zouden hebben kunnen zijn opgenomen, om de Pandecten van algemeener nut te doen zijn bij die regtbanken, waar de Engelsche wet niet geldt.

De Pandecten bestaan, even als andere werken van dien aard, uit teksten, genomen uit schrijvers van gezag, en uit een doorloopenden Commentaar van JAGANNÁTHA, over het algemeen uit vroegere genomen en dikwijls ijdele uitleggingen bevattende. De orde waarin het werk is zamengesteld, maakt het gebruik daarvan bovenmate ongemakkelijk; en het is niet onjuist gekarakteriseerd als "het beste boek voor "raadpleging en het slechtste voor een regter." COLEBROOKE zelf laat zich dikwerf niet met lof daarover uit. In de Voorrede op de verta-

¹ Zie zijn laatste *Anniversary Discourse* in de *Asiatic Researches*, Vol. VI, p. 168, 4de edit.

² JAGANNÁTHA TARKAPANCHÁNANA leefde in 1815, in den ouderdom van 108 jaren, en woonde te Tirveni, omtrent dertig mijlen van Calcutta, waar hij, omgeven van zijne afstammelingen tot in het vierde geslacht, ten getale van bijna honderd, dagelijks les gaf aan zijne leerlingen over de beginselen van wet en wijsbegeerte. *Harrington's Analysis of the Bengal Regulations*, Vol. I, p. 197, note, 2de Edit.

³ *A Digest of Hindu Law on Contracts and successions, with a Commentary*, by JAGANNÁTHA TARKAPANCHÁNANA, translated from the original sanscrit by H. T. COLEBROOKE, 4 Vols, fol. Calcutta, 1797, 2de Edit., 3 Vols, 8°. London, 1801. Naar de laatste editie is in de noten verwezen.

ling van de verhandelingen over het erfregt, zegt hij: “En inderdaad “de methode van den schrijver in het discussiëren van de verschillende “meeningen, die door de wetgevers van de verschillende scholen worden “volgehouden, zonder op eene begrijpelijke wijze te onderscheiden, “welke daarvan de aangenomen leer van iedere school is, maar integendeel “met onzeker te laten of wel eene van de aangehaalde meeningen “nog tegenwoordig kracht heeft, of welke leer nu moet beschouwd “worden als vigerende en welke als verouderd, — maakt zijn werk van “weinig nut voor menschen, die met de wet bekend zijn, en is nog “minder van dienst voor hen, die niet ervaren zijn in het Indisch regt, “voornamelijk voor den Engelschen lezer, tot wiens gebruik, door middel “van eene vertaling, het werk in het bijzonder bestemd was ¹.”

De stellingen, door JAGANNÁTHA volgehouden, zijn gewoonlijk genomen uit de Bengaalsche school. Soms zijn zij van hem zelf, in welk geval zij derhalve niet moeten worden beschouwd als van hoog gezag; maar tevens moet hij niet verantwoordelijk worden gesteld, dat zijn werk wordt geciteerd, zoo als, naar het schijnt, in vroeger tijd dikwijls werd gedaan door de zuidelijke Pandita's, in strijd met de meening van de bekwaamere schrijvers van de Mitákshará, de Smṛiti Chandriká en de MádHAVÍYA. Het leedwezen van COLEBROOKE, dat aan de Pandita's van het zuidelijk Indië op die wijze de middelen werden verschaft om in hunne antwoorden zulk een leerstelling aan te nemen, als mogt overeenkomen met de neiging, die zij hebben ², kan niet beschouwd worden als eene veroordeeling van het werk van JAGANNÁTHA, maar slechts als eene ongeoorloofde handelwijze van de dienaren der wet in de zuidelijke regtbanken, die in den aanvang had moeten worden tegengegaan. Niettegenstaande de ongunstige opinie over de Viváda Bhaṅgáṇava, uitgesproken door zijn geleerden vertaler, en ofschoon deze opinie zeker in groote mate geregtvaardigd wordt door het werk zelf, is er geen twijfel aan of het bevat eene ongelooflijke menigte kostbare inlichtingen, meer in het bijzonder omtrent de wet over contracten, en het zal uitstekend

¹ COLEBROOKE's *two Treatises on the Hindu Law of Inheritance*, Pref. p. II.

² COLEBROOKE in STRANGE's *Hindu Law*, Vol. II, p. 176, 2de edit.

nuttig bevonden worden voor hen die de moeite willen nemen, om zich gemeenzaam te maken met den stijl van den schrijver en zijne wijze van rangschikking.

Nevens deze drie Pandecten kan nog vermeld worden de Vyavasthā-ratnamálá van Sri LAKSHMÍ NÁRÁYANA NYÁYÁLANKÁRA. Het is een jong boek, gemodelleerd naar het Europeesch plan van een catechismus, in de landtaal van Bengalen, met aanhalingen in Sanskrit uit boeken van erkend gezag, die tot ondersteuning van de vooropgezette beginselen aangevoerd worden. Het werk van Srí LAKSHMÍ NÁRÁYANA bevat een beknopt overzicht van de wet op het erfregt volgens de leerstellingen van JÍMÚTA VÁHANA, in tegenstelling met die van de MITÁKSHARÁ, benevens eene korte verhandeling over adoptie. Het werk werd in 1830 te Calcutta in 8° uitgegeven.

Ik heb nu, zoo als ik denk, zoo niet alle Hindoe-boeken over de wet, die bestaan, beschreven, dan toch al die welke handelen over Vyavahára en die alleen toepasselijk zijn op de Hindoe-wet, zoo als zij in Britsch Indië wordt toegepast. Er blijft nog over om de namen van zulke werken te recapitulieren, als die welke gewoonlijk als afdoende autoriteiten in de verschillende scholen aangehaald worden, met uitsluiting van tekstboeken en zuiver verklarende Commentaren. Zij zijn de volgende:

- 1°. Gauriya of Bengaalsche school. — Dharma Ratna. Dáya Bhága en zijne Commentaren van Sríkrishna Tarkálankára en Srínátha áchárya Chúdámáni. Dáya Krama Sangraha. Smriti Tatwa. Dáya Tatwa. Vivádárna Sétu. Viváda Sárárna. Viváda Bhagárna.
- 2°. Mithila-school. — Mitákshará. Viváda Ratnákara. Viváda Chintámáni. Vyavahára Chintámáni. Dwaita Parisishta. Viváda Chandra. Smriti Sára. Samuchchaya. Madana Parijáta.
- 3°. Benáres-school. — Mitákshará. Vírāmitrodāya. Mádhavīya. Viváda Tandava. Nirṇaya Sindhu.
- 4°. Maharashtra-School. — Mitákshará. Mayúkha. Nirṇaya Sindhu. Hémadri. Smriti Kustubha. Mádhavīya.
- 5°. Drávida-school.

- a. Afdeeling Drávida. — Mitákshará. Mádhavíya. Sarasvati Vilása. Varadarájya.
- b. Afdeeling Karnátaka. — Mitákshará. Mádhavíya. Sarasvati Vilása.
- c. Afdeeling Andra. — Mitákshará. Mádhavíya. Smriti Chandriká. Sarasvati Vilása.

In zaken van adoptie wordt aan de Dattaka Mimánsá de voorkeur gegeven in Bengalen en in het zuiden; aan de Dattaka Chandriká in Mithila en Benares.

Men moet niet gelooven, dat dit al de werken zijn, die door de wetgevers van de verschillende scholen worden aangehaald; het zijn slechts die, welke het meest worden geciteerd; evenmin moet men hieruit besluiten, dat op *allen* in de regtbanken verwezen wordt. Borradaile zegt, dat aan den kant van Bombay in zijn tijd slechts drie boeken door de Shastrís als autoriteiten worden vermeld, namelijk: MENU, de Mitákshará en de Mayúkha¹; en COLEBROOKE vermeldt dat in Benáres de gewone phraseologie van de inlandsche regters en regtbanken, — vóór de instelling van de Adawluts, waarbij Engelsche regters en Magistraten het toezigt houden, om advisen over opinien van de Pandita's met betrekking tot de wet te vragen, — van den Pandita, van wien het advies gevraagd werd, vorderde "om de Mitákshará te consulteren" en berigt te doen over de daar gevonden wetsuitlegging, die op het voorgestelde geval van toepassing was².

Ten laatste moet men naauwkeurig in het oog houden, dat geen werk van de Bengaalsche school kan beschouwd worden als tegelijk te gelden en verwisseld te kunnen worden met de geschriften, die in andere scholen de bovenhand hebben, of eenig gezag heeft buiten de grenzen waar het Bengaalsch de taal van het volk is, met uitzondering echter, zoo als reeds gemeld is, van de wet over adoptie; en dat, hoewel de bovengenoemde werken, die niet overeenkomen met de Bengaalsche school,

¹ BORRADAILE'S *Bombay Reports*, Pref. p. III.

² COLEBROOKE in STRANGE'S *Hindu Law*, Vol. I, p. 317, 2de edit.

voor het grootste gedeelte slechts aangehaald worden in die scholen, onder welke zij gerangschikt zijn, er geen reden schijnt te bestaan, waarom zulke werken niet zouden worden aangenomen als autoriteiten zonder onderscheid in de landen Mithila, Benáres, van de Mahratten en Drávida, maar natuurlijk van meer of minder gewigt zijn, volgens de gewoonte van de landen.

Voordat ik overga tot de beschrijving van de vierde klasse van werken over Hindoe-wetten, waarvan ik reeds een woord gezegd heb, namelijk die van Europesche schrijvers, moet ik twee inlandsche compilatiën uit den tegenwoordigen tijd vermelden, die gevoegelijk onder geen van de voorafgaande hoofden konden worden gerangschikt. Het zijn verzamelingen van opiniën, getrokken uit de Dáya Bhága en andere werken; zij schijnen overeen te komen met de boeken van *Fatwas*, die zulk een belangrijk gedeelte van de mohammedaansche literatuur over het regt vormen: de schrijvers van deze verzamelingen zijn: RAMJEEYN TARKÁLANKÁRA en LAKSHMI NÁRÁYANA NYÁYÁLANKÁRA ¹. Ik heb deze compilatiën nooit gezien, maar zij worden vermeld in een brief van het Bengaalsche Gouvernement aan de Kamer van Bewindhebbers, gedateerd den 22sten Februarij 1827, als behoorende tot de werken, die op aanmoediging of bescherming van het Gouvernement ondernomen zijn ².

Het moet erkend worden, dat de methode door de Hindoe-schrijvers ten opzichte van het regt gevolgd, dikwijls zeer duister is en altijd volstrekt onvereinigbaar met Europeschen smaak; wie dat regt wil leeren kennen, zal zich derhalve met genoegen wenden tot het schoone werk van Sir THOMAS STRANGE, tot de gezonde, ofschoon dikwijls te scherpe, kritiek van Sir FRANCIS MACNAGHTEN, en tot de beknopte en duidelijke beginsels van Hindoe-wetten van zijn zoon.

¹ BYABUSTHA SUNGRUHA; *a Collection of Opinions compiled by RAMJEEYN TARKALUNKAR, from the sixty-six original books of Dayubhagu, etc.; with the authorities of Munoo, etc.* BYABUSTHA SUNGRUHU; *or a Collection of Opinions compiled by LUKSHMEE NARRYANA NYAYALUNKRA, from the original books of DAYABHAGA, etc.; with the authorities of Munoo, etc.*

² *Fourth Appendix to the Report from the Select Committee of the House of Commons, in 1832, p. 64, 4de edit.*

Sir FRANCIS MACNAGHTEN, die de eerste schrijver was van eene oorspronkelijke verhandeling over Hindoe-wetten, werd bevorderd tot den Bench van het Hoog-Geregtshof te Madras in Mei 1809, nadat hij vroeger te Calcutta werkzaam was geweest als Advocat-General, waar hij, naar men zegt, weinig of geen andere bezigheid vond, dan die van zijn ambt ¹; hij werd later, in Julij 1815, verplaatst naar het Hoog-Geregtshof in Bengalen. In het jaar 1824 gaf hij zijne beschouwingen over de Hindoe-wet ² in het licht, een werk, dat hij, volgens zijne eigene opgave, in dat jaar begon en voltooidde. Het is een belangrijk werk, bestaande uit de opsomming van beginsels, die ruim opgehelderd worden met argumenten en vonnissen, welke in de meeste gevallen *in extenso* gegeven worden; de twee laatste hoofdstukken zijn vertalingen uit de Mitákshará, zoo als boven reeds vermeld is. De inleiding voor deze beschouwingen spreekt in de meest verachtende uitdrukkingen over de Hindoe-wet en verlangt ter zelfder tijd haar behoud; het is te bejammern, dat het geheele werk doortrokken is met een geest van overdreven hoogschatting van zich zelf en eene onregtvaardige verlaging van al wat niet overeenstemt met de ambts-vooroordeelen van den schrijver.

Sir THOMAS STRANGE, die te Madras achter elkander de betrekkingen waarnam van Recorder en van eersten Chief Justice bij het Hoog-Geregtshof, gaf de eerste editie van zijn uitmuntend werk over de Hindoe-wetten in 1825 in het licht, na verscheiden jaren besteed te hebben aan het verzamelen van materialen; de tweede en herziene uitgave verscheen in 1830 ³. Sir THOMAS STRANGE schijnt de meeste eigenschappen te hebben bezeten, die van een Indischen regter gevorderd worden: zijne gemoedsstemming was zacht en zijne manieren hoffelijk, en ofschoon hij nog geen kennis had verworven van de Indische talen, was hij toch bezielde met eene sterke voorliefde voor de inlanders, en spaarde geen

¹ *Anglo-India*, Vol. I, p. 204, 3 Vols, 8°. London, 1838.

² *Considerations on the Hindoo Law as it is current in Bengal*. By Sir FRANCIS MACNAGHTEN, 4°. Serampore, 1824.

³ *Hindu Law, principally with reference to such portions of it as concern the Administration of Justice in India*. By Sir THOMAS STRANGE, 2 Vols, 8°. London, 1830.

moeite en liet geen gelegenheid voorbijgaan, om inlichtingen in te winnen betreffende hunne wetten en instellingen. De minzaamheid van zijn karakter blijkt bovenal uit de wijze, waarop hij spreekt ¹ van Sir FRANCIS MACNAGHTEN's strenge aanmerkingen over een van zijne vonnissen ², die een sterk contrast is tegen den bijtenden en arroganten stijl, waaraan Sir FRANCIS te dikwijls toegaf. Het uitmuntende werk van Sir THOMAS STRANGE laat weinig te wenschen over, met betrekking tot de wetten in het zuiden van Indie; terwijl de helderheid van rangschikking, de gepastheid van de ophelderingen, en de sierlijkheid van bewoordingen het wel aanspraak geven op eene plaats naast de Commentaren van BLACKSTONE. De regtszaken, die de geleerde schrijver als een bijvoegsel aan zijn werk heeft toegevoegd, onder den titel van "Responsa Prudentum," zijn zeer belangrijk, en zij zijn nog belangrijker geworden door de talrijke aantekeningen en ophelderingen, die er aanhoudend op zijn gemaakt door COLEBROOKE, SUTHERLAND en ELLIS.

De beginselen en antecedenten van de Hindoe-wet ³, van Sir WILLIAM HAY MACNAGHTEN, verdienen de naauwgezette studie van allen, die wenschen kennis te erlangen van die wet; zij zijn helder, beknopt en duidelijk in orde, en de regtszaken, voorgesteld onder den titel van "Precedents," zijn allerbelangrijkst van aard. Deze hebben aanspraak op groot gewigt, omdat zij, zooals de geleerde schrijver zelf ons zegt, met de meeste zorg en oplettenheid zijn uitgezocht. Het geheele werk werd, zooals uit de voorrede blijkt, zamengesteld, nadat alle inlichtingen, die uit iederen hoek konden worden bijeengebragt, en na eene zorgvuldige beoordeeling van alle oorspronkelijke autoriteiten en van al de meeningen der Pandita's, die gedurende een reeks van jaren bij het Hoog-Ge-regtshof te Calcutta aangeteekend waren. In een oordeel van het regterlijk Committee van het Privy Council, wordt het werk van Sir W. MACNAGHTEN vermeld als verreweg de belangrijkste autoriteit van de

¹ STRANGE's *Hindu Law*, Vol. II, Pref. p. viii, 2de edit.

² *Considerations on the Hindoo Law*, p. 186, et seq.

³ *Principles and Precedents of Hindu Law*, by W. H. MACNAGHTEN, 2 Vols, 8o. Calcutta, 1829.

boeken over de Hindoe-wetten door Europeesche schrijvers opgesteld, en het blijkt uit het berigt van Sir EDWARD RYAN, dat er bij het Hoog-Geregtshof te Calcutta steeds naar verwezen wordt als afdoende voor elk punt van Hindoe-wet, dat er in vervat is, en dat de regters dáár meer ontzag daarvoor hebben, dan voor de opiniën van de Pandita's ¹.

Het kort overzicht van de wet over de kasten van STEELE ², gedrukt op last van den Gouverneur in Rade te Bombay, is ongeschikt voor verwijzing wegens het gemis van orde in de rangschikking; maar het bevat eene menigte nuttige inlichtingen en kan altijd met voordeel geraadpleegd worden. Hij verdeelt zijn werk in drie deelen: wet, kasten en bestaande gebruiken, waarvan de twee laatstgenoemde bijzonder nuttig zijn, daar zij veel bevatten, dat men nergens elders vindt. Dezelfde opmerking geldt voor de beide aanhangsels, het eene over de gebruiken van bijzondere kasten van Poona, het andere over de gebruiken van de Gosayins. Mr. STEELE heeft voor zijn werk eene voorrede geplaatst, waarin een lijst van Sanscritsche boeken over de wet is opgenomen, maar zij is overladen met de titels van een aantal werken, die vreemd zijn aan het onderwerp, en de namen van alle zijn zóó misvormd door eene ruwe overbrenging van de uitspraak der Mahratten, dat zij naauwelijks te verstaan zijn.

Eene verhandeling over de Hindoe-wet betreffende erfregt, schenking enz. is kortelings uitgegeven te Calcutta door Mr. EBERLING ³, maar, voor zoo ver ik heb kunnen nagaan, is er nog geen exemplaar hier te lande aangekomen.

De verhandelingen over verbindtenissen en overeenkomsten van COLEBROOKE ⁴ komt naauwelijks binnen de klasse van werken, die over de Hindoe-wet handelen, daar het meer betrekking heeft op de overeenkomsten in het algemeen; hij heeft echter de wet van de overeenkom-

¹ *Rungama v. Alchama and others*, 4°. MOORE'S *Indian Appeals*, p. 101.

² *Summary of the Law and Custom of Hindoo Castes within the Dekhan Provinces subject to the Presidency of Bombay, chiefly affecting Civil Suits*. By ARTHUR STEELE, Folio. Bombay, 1827.

³ Zie de *Calcutta Review*, N°. XIII.

⁴ *A Treatise on Obligations and Contracts*. By H. T. COLEBROOKE, Part I, 8°. London, 1818.

sten doorlopend toegelicht met verwijzing naar het stelsel van de Hindoes, en men zal daar onder die titels, welke COLEBROOKE heeft aangevuld, veel vinden dat belangrijk is voor dat systeem. Ongelukkig is het werk nooit voleindigd, en de voorrede benevens de onderwerpen die in het voorwoord en in de inleiding te behandelen waren, door den schrijver in het eerste en alleen verschenen gedeelte beloofd, zagen nooit het licht.

De laatst vermelde verhandeling maakt de lijst van boeken over de Hindoe-wet, door Europeanen opgesteld, vol. Het is te bejammeren, dat zij zoo weinig in getal zijn; maar als men ze vereenigt met de vertalingen van de oorspronkelijke werken, dan zijn zij voldoende tot verkrijging van een vrij aanmerkelijke kennis van het regts-systeem der Hindoes.

De hier boven, op bl. 149, in de noot 2 vermelde brief luidt aldus:

9 Park Place, Oxford 29 Julij 1349.

Mijn waarde MORLEY!

Ik heb de literatuur over de wet weer nagegaan, om u mijne aantekeningen over de bronnen van MANU te schrijven. Ik heb dat onderwerp volkomen behandeld in mijne inleiding op de Vêda, waar ik eene schets heb gegeven van de verschillende tijdvakken der Vêda-literatuur en de eigenaardigheden in stijl en taal van iedere klasse der werken over de Vêda. De *Sûtras* beschouw ik als de bronnen van de Mánava-dharma-sástra. Dit zijn werken die de ontwikkeling doen vooronderstellen van de prosa literatuur der *Bráhmanas* (zoo als de Aitaréya-Bráhmana, Taittiríya-Bráhmana, enz.). Deze Bráhmanas doen weder onderstellen niet alleen het bestaan, maar ook de verzameling en ordening van de oude hymnen der vier Sanhitás. De *Sûtras* zijn derhalve jonger, dan deze beide klassen van werken over de Vêda, maar zij moe-

ten beschouwd worden als te behooren tot het Vêda-tijdvak der letterkunde, niet alleen wegens hun inwendig verband met onderwerpen uit de Vêda, maar ook omdat zij nog de onregelmatigheden van de oude taal der Vêda hebben. Zij zijn inderdaad de jongste tak van de Vêda-literatuur en het zal misschien mogelijk wezen den ouderdom van sommige dier werken te bepalen, daar zij tot den tijd behooren, toen het Budhisme het eerst in Indië verspreid werd.

Verder bestaat er in de geheele literatuur over de Vêda geen werk (zoo als de *Mánava-dharma-sástra*) in de regelmatige epische sloka geschreven, en het vaste gebruik van dit metrum is een karakteristiek teeken van de geschriften na de Vêda-literatuur.

Eene van de voornaamste klasse van *Sútras* is bekend onder den naam van *Kalpa-Sútras*, of regels voor ceremoniën. Deze zijn, zoo als erkend wordt, door menschelijke auteurs zamengesteld, terwijl, volgens de orthodoxe mythologie der Indiërs, de hymnen en *Bráhmanas* beschouwd worden als openbaringen. De *Sútras* dragen gewoonlijk den naam van de schrijvers, zoo als *ásVALÁYANA*, *KÁTYÁYANA*, enz. of den naam van de familie, aan wie de *Sútras* behoorden. Het groote aantal van deze geschriften kan verklaard worden uit het feit, dat niet één van de *Kalpa-Sútras* voor alle Brahmaansche gemeenten verbindend was, maar dat verschillende oude familiën, ieder hun eigene, *Kalpa-Sútras* hadden. Deze werken komen nog in groot aantal in onze boekerijen voor, evenwel zijn er ongetwijfeld vele verloren gegaan. Er worden *Sútras* aangehaald, die niet in Europa bestaan; de Brahmanen zelf erkennen, dat er verscheidene zijn verloren gegaan. Er bestaan echter lijsten van de oude Brahmaansche familiën, die hunne eigene redactiën van Vêda-hymnen (*Sanhitas*), van *Brahmanas* en van *Sútras* hadden. Sommige van deze familiën volgden de *Rig-Vêda*, andere de *Yajur-vêda*, de *Sáma-Vêda* en *'Atharva-Vêda*; en aldus is de geheele literatuur over de Vêda verdeeld in vier klassen van *Bráhmanas* en *Sútras*, die tot de een of de andere van de vier voornaamste Vêdas behoorden.

Eene van deze familiën nu, die de *Yajur-Vêda* volgde, waren de *Manavas* (cf. *Charanavyúha*). Ongetwijfeld had deze familie ook hare eigene *Sútras*. Aanhalingen uit *Mánava-Sútras* vindt men in de Commentaren

op andere Sûtras; en niet lang geleden heb ik een handschrift gevonden, dat den tekst bevat van de Mánava-srauta-sutra, hoewel slechts in fragmenten. Maar deze Sûtras, de Srauta-sûtras, handelen slechts over een zekeren tak van ceremoniën, die met de groote offeranden verbonden waren. Komplete Sûtra-werken zijn in drie gedeelten verdeeld: het eerste (Srauta) handelt over de groote offeranden, het tweede (Grihya) over de Sanskáras of de reinigings-sacramenten, het derde (Sámayáchárika of Dharma-sûtras) over de wereldsche verplichtingen, gewoonten en straffen. De twee laatste soorten schijnen in de Mánavasûtra te zijn verloren gegaan. Dit verlies is echter, met betrekking tot het opsporen van de bronnen van de Mánava-dharma-sástra, niet zoo groot, omdat, als men de gelegenheid heeft om Sûtras te vergelijken, die tot verschillende familiën behooren, maar die dezelfde Véda volgen, men bij de behandeling van dezelfde onderwerpen slechts een zeer gering verschil zal opmerken en dat alleen maar betrekking heeft op minder belangrijke kleinigheden van het ceremoniëel. Bij ontstentenis derhalve van de Mánava-sámayáchárika-sûtras, heb ik eene andere verzameling van Sûtras genomen, die ook tot de Sûtras van 'Apastamba behooren. In zijne familie hebben wij niet alleen een Bráhmāna, maar ook 'Apastamba-srauta, Grihya en Sámayáchárika-sûtras. Het is dus de derde klasse van Sûtras over wereldsche verplichtingen, welke het waarschijnlijkst de bronnen bevatten voor de latere metrische wetboeken, geschreven in de classische sloka. Bij eene vergelijking van verschillende onderwerpen, zoo als de pligten van een Brahmachári, een Grihastha, erfregt, verplichtingen van een vorst, verboden voedsel, vind ik dat de Sûtras over het algemeen dezelfde woorden bevatten, die door den samensteller van de Mánava-dharma-sástra in verzen gebragt zijn. Ik beschouw derhalve de Sûtras als de voornaamste bron van de metrische Smritis, zoo als de Mánava-dharma-sástra, Yájnavalkya-dharma-sástra, ofschoon er ook verscheiden andere verzen in die werken gevonden worden, die wederom aan andere bronnen moeten worden toegeschreven. Dit zijn paraphrasen van verzen uit de Sanhitás, of van plaatsen uit de Bráhmanas, die dikwerf dezelfde oude woorden en verouderde constructiën van het oorspronkelijke bevatten. Dit wordt ook inderdaad erkend door den auteur van

de Mánava-dharma-sástra, als hij zegt, (B. II. v. 6). “De grondslagen “van de wet zijn de geheele Véda (Sanhitás en Bráhmanas), de ge- “woonten en overleveringen van hen die de Véda kennen (zoo als dat “neergelegd is in de Sútras), het gedrag van goede menschen en iemand’s “eigen voldoening.” De Mánava-dharma-sástra kan dus beschouwd wor- den als de laatste redaktie van de wetten der Mánavas. Geheel ver- schilt daarvan de kwestie met betrekking tot den ouden MANU, uit wien de familie waarschijnlijk haren oorsprong neemt, en die genoemd wordt als de auteur van sommige zeer karakteristieke hymnen in de Rig-véda- sanhitá. Hij kan zeker niet beschouwd worden als de auteur van de Mánava-dharma-sástra, en er is ook niet ééne reden, om te onderstel- len, dat de auteur van dit werk denzelfden naam had. Het blijkt, dat de auteur van het metrisch wetboek van den ouden MANU spreekt als van een ander, dan van hem zelf, als hij zegt: (B. X. v. 63) “Niet te “dooden, niet te liegen, niet te stelen, het ligchaam rein te houden en “de zinnen te bedwingen, — dit was in het kort de wet die MANU “onder de vier kasten verkondigde.”

Geloof mij

Uw zeer opregten

M. MÜLLER.

III.

MOHAMMEDAANSCH WETTEN.

1. OVER DE BRONNEN VAN DE WET.

De Mohammedaansche wet is, even als die van de Hindoes, zoo als wordt beweerd, gegrond op openbaring, en de Koran, hoewel op ver- schillende wijzen uitgelegd, wordt door de verschillende soorten van Mu-

selmannen beschouwd als de hoofdbron en de hoogste autoriteit voor alle godsdienstige, burgerlijke en strafwetten.

Toen de Koran bevonden werd niet toepasselijk te zijn op eenig bijzonder geval, hetgeen spoedig gebeurde, zoodra de maatschappelijke betrekkingen en behoeften van de Arabieren zich meer uitbreidden, namen zijne toevlugt tot de Sunnah ¹ (voorschrift en voorbeeld), of Hadís (gezegden, overleveringen), d. i. de mondelinge wet, die tot op den huidigen dag steeds beschouwd werd als in autoriteit, alleen maar voor den Koran te moeten wijken. Aldus staan de Koran en de Sunnah tot elkander in dezelfde verhouding, als de Mikrah en Mishnah bij de Joden; en het is opmerkenswaardig, dat die woorden, zoowel in het Arabisch als in het Hebreeuwsch, van gelijke wortelwoorden zijn gevormd en dezelfde beteekenis hebben.

De Sunnah of Hadís ², de tweede autoriteit van de mohammedaansche wet, bevat de voorschriften, handelingen en gezegden van den Profeet zelf, die bij zijn leven niet zijn opgeschreven, maar bij overlevering zijn bewaard en door gezaghebbende personen zijn voortgeplant. Deze voorschriften en overleveringen zijn verdeeld in twee klassen, namelijk de heilige (Kads), waarvan ondersteld wordt dat zij direct door den engel Gabriël aan MOHAMMED zijn medegedeeld, en de profetische (nabawi), of

¹ Ook in dit gedeelte over de mohammedaansche wet volg ik de engelsche schrijfwijze van de Arabische en andere woorden.

² Het woord Sunnah wordt in het algemeen gebruikt, om al de overleveringen, zoowel die over gezegden, als die over handelingen van den Profeet aan te duiden, en het woord Hadís wordt in denzelfden zin gebruikt. DE SLANE zegt: "er wordt tus-schen Hadíth (gezegden) en de Sunan (handelingen) geen onderscheid gemaakt door de Moslemsche wetgeleerden: beiden hebben hetzelfde gezag." Zie IBN KHALLIKAN'S *Biographical Dictionary*, vertaald door den Baron Mr. GUCKIN DE SLANE, Vol. I, *Introduction*, p. 18, not. 3 Vols. 4°, London, gedrukt voor het *Oriental Translation Fund*, in 1842—45. DE SLANE'S vertaling is een zeer voortreffelijk werk voor hem, die kennis wil maken met de letterkunde van de wetgeleerdheid onder de Mohammedanen, daar hij talrijke geleerde noten aan den tekst heeft toegevoegd, waaruit zeer veel wetenswaardigs en belangrijks te leeren is ten opzichte van de mohammedaansche wet en wetgeleerdheid. Op deze vertaling hebben al de volgende noten over IBN KHALLIKAN betrekking.

die welke uit den mond van den Profeet zijn voortgekomen, doch die niet als inspiratiën beschouwd worden¹; beide klassen hebben echter kracht van wet en maakten, met den Koran, bij den dood van MOHAMMED, de geheele wet uit. "Ik laat u twee dingen achter," zeide de Profeet, "die u, zoo lang gij u er aan houdt, zullen bewaren tegen "dwaling; zij zijn: het Boek Gods en mijn leven."

Buiten den Koran en de Sunnah of Hadís, bestaan er nog twee groote bronnen voor de mohammedaansche wet, namelijk, de Ijmáa (eenstemmigheid) en de Kiyás (redenering).

De Ijmáa is zamengesteld uit de beslissingen van MOHAMMEDS vrienden (Sahábah), de leerlingen van deze vrienden (Tábiúún) en de leerlingen van deze leerlingen. Deze beslissingen zijn, naar men zegt, eenstemmig genomen en volgen in gezag op den Koran en de Sunnah.

De Sunnah en de Ijmáa werden in het eerst slechts bij overlevering bewaard en in de elkander opvolgende geslachten voortgeplant door geleerde mannen, die een afzonderlijk studievak maakten van den Koran en van de overleveringen en ze in het geheugen bewaarden. Deze geleerde mannen werden Háfiz (bewaarder²) genoemd; bij de mededeeling van hunne verhalen aan hunne leerlingen vermelden zij altijd, bij wijze van inleiding, de serie van personen, door wie zij tot hen gekomen zijn; deze inleiding wordt genoemd de Isnád (stut, steun) en van de geloofwaardigheid, die toegekend wordt aan de overleveraars, wier namen in de Isnáds vermeld worden, hangt dan de authenticiteit en autoriteit van de aangehaalde overlevering af, zoodat sommige secten die overleveringen geheel en al verwerpen, welke als gezaghebbende door anderen worden aangenomen. De Isnáds werden in de boeken opge-

¹ Andere minder belangrijke verdeelingen en onderverdeelingen van de Sunnah zijn er gemaakt, zoo als volgens hunne waarde en authenticiteit, of volgens den tijd, waarin zij het eerst verzameld werden. HARRINGTON'S *Analysis*, Vol. I, p. 225, noot, 2de edit. *Journal Asiatique*, 4me Série, Tom. XV, p. 185, noot.

² De naam van Háfiz wordt aan iedereen gegeven, die den Koran uit het hoofd kent; maar hij wordt meer bepaaldelijk door de Sunnitische schrijvers gebruikt, om hen aan te duiden, die de zes groote verzamelingen van overleveringen hebben bewaard, en die de Isnáds met oordeel des onderscheids kunnen aanhalen.

nomen, nadat de Sunnah en Ijmáa op schrift waren gesteld en zamen-gebragt in boeken, waarover wij straks zullen spreken.

De Kiyás, die de vierde bron van de mohammedaansche wet uit-maakt, bestaat uit redeneringen bij analogie, ontleend aan eene verge-lijking van den Koran, de Sunnah en Ijmáa, wanneer zij noch gezamen-lijk, noch ieder in het bijzonder op eenig geval, dat voorkwam, toe-passelijk waren. Deze oefening van het oordeel wordt, met meerdere of mindere ruimte, door de verschillende mohammedaansche secten toe-gestaan; sommigen echter kennen daaraan volstrekt geen gezag toe.

Daar het nu blijkt, dat, alhoewel de bronnen van de wet door de gheele mohammedaansche wereld dezelfde zijn, zij op verschillende wij-zen worden beschouwd, en de wetten daaruit op verschillende manieren worden afgeleid; zoo wordt het noodzakelijk de voornaamste secten in het kort te beschrijven en de hoofdpunten van verschil in hunne mee-ningen met betrekking tot de bronnen van de wet op te geven.

2. OVER DE VOORNAAMSTE MOHAMMEDAANSCH SECTEN EN HUNNE WETTELIJKE LEERSTELLINGEN.

De tweespalt, die bij den dood van den Profeet over de opvolging in het Kalifaat ontstaan was, herleefde met nieuwe woede toen, bij den moord van OTHMÁN, de edele en ongelukkige ALÍ opvolgde in de waar-digheid van AMÍR AL-MÚMINÍN; zij veroorzaakte met der tijd de verdec-ling van den Islam in twee groote partijen of secten, Sunnís en Shíáhs¹ genoemd, die in den grond van de zaak verschillen over de uitlegging van den Koran en over de aanneming of verwerping van verscheiden ge-deelten der mondelinge wet. De haat, tusschen beide op elkander na-ijverige secten gevoed, is de oorzaak geweest van de aanhoudende gods-dienstoorlogen en vervolgingen, welke te naauwernood in de geschiedenis

¹ Het woord Shíáh, dat sectegenooten, of aanhangers in het algemeen beteekent, werd gebruikt om de volgelingen van ALÍ in het begin van de vierde eeuw der Hédjra te benoemen, RELAND, *De relig. Mohamm.*, p. 37.

van eenig volk of geloof overtroffen worden, en verdeelt nog tegenwoordig de volgelingen van MOHAMMED in twee klassen, door een kloof, die moeilijker te overschrijden is, dan die welke de Roomsche-Katholieke Kerk van de Protestantsche afscheidt.

De Sunnís, die zich de benaming van orthodox aanmatigen, ondersteunen de opvolging van ABÚ BAKR, OMAR en OTHMÁN, en kennen aan de afstammelingen van ALÍ geenerlei regt van suprematie, hetzij wereldsche hetzij geestelijke, toe. Zij worden verdeeld in eene groote menigte secten; het zal hier voldoende zijn slechts van de vier voornaamste melding te maken, die met elkander overeenkomen in zaken van geloof, maar een weinig van elkander verschillen in den vorm van de gebeden en voornamelijk ten opzichte van de toepassing der Kiyás en wettelijke uitlegging van den Koran, als hij van burgerlijke zaken spreekt ¹.

Deze vier voornaamste secten, die naar hunne stichters genoemd worden, hebben hun ontstaan te danken aan sommige uitstekende Mujtahid Imáms, die genoemd worden ABÚ HANÍFAH, MÁLIK BEN ANAS, MUHAMMED ASH-SHÁFÍ en AHMAD BEN HANBAL. Twee andere Imams hebben ook Sunnitische secten gesticht; deze waren ABÚ ABD ALLAH SUFYAN AS-SAU-RI ² en ABU DAWÚD SULAIMÁN AZ-ZÁHIRÍ ³, maar zij hadden slechts weinig

¹ Over de verschillende Sunnitische secten, zie men meer bij MARACCI *Prodromus*, Pars III, p. 72 seqq.; POCCOCKE, *Specimen Historiae Arabum*, pp. 17 seqq. en 212 seqq.; SALE, *Koran, Preliminary Discourse*, sect. 8. Het beroemdste werk, dat daarover handelt, is de *Kitáb al-Milal wa an-Nihal*, van ABÚ AL-FATH MUHAMMAD ASH-SHAHRASTANI, overleden 548 van de Hedjr. (A. D. 1153). Dit werk is uitgegeven door CURETON, en gedrukt voor rekening van de *Society for the Publication of Oriental Texts* in 1842—1846. De titel van dit werk is: *Book of Religious and Philosophical Sects*. Eene vertaling er van heeft Dr. HAARBRÜCKER gegeven, onder den titel ABU-L-FATH MUHAMMAD ASCH-SCHAHRASTANI'S *Religionspartheien und Philosophenschulen*, 8°. Halle, 1850.

² AS-SAURÍ werd geboren te Kúfah in 95 van de Hedjr. (A. D. 713) en stierf te Basrah, waar hij zich verscholen had, om het ambt van Kázi niet aan te nemen, in 161 van de Hedjr. (777 A. D.). IBN. KHALL, Vol. II, p. 577; An-Nawawí, p. 286.

³ AZ-ZÁHIRÍ werd zoo genoemd, omdat hij zijn regts-systeem grondvestte op het uitwendige, of de letterlijke meening van den Koran en de overleveringen, met verwerping van de Kiyás. Hij werd geboren te Kufah in 202 van de Hedjr. (A. D. 817)

volgelingen; eene zevende secte, gesticht door den beroemden historischrijver AT-TABARÍ¹ overleefde niet lang den dood van haren stichter.

ABÚ HANÍFAH NUAMÁN BEN SÁBIT AL-KÚFÍ, de stichter van de eerste der vier secten van de Sunnís en de voornaamste van de Mujtahid Imams, die de Kiyás beschouwde als autoriteit, om daarop beslissingen te bouwen, werd geboren te Kúfah in 80 van de Hedjr. (A. D. 699), in welken tijd er nog vier of, zoo als sommige schrijvers zeggen, zes vrienden van den Profeet leefden. ABÚ HANÍFAH stierf in de gevangenis te Bagdad in 150 van de Hedjr. (A. D. 767)², waarin hij door den Kalif AL-MANSÚR gezet was, omdat hij, zich niet genoeg geschikt rekenende, geweigerd had het ambt van Kází aan te nemen, — een hooge graad van zedigheid, waarop de Arabische wetgeleerden trotsch mogen wezen, daar het twijfelachtig is of de levensbeschrijvingen van de regtsgeleerden van alle volken en tijden wel een ander voorbeeld van dezelfde zelfverloochening en lijden uit dergelijke beweegredenen opleveren. Ongelukkig echter voor het karakter van ABÚ HANÍFAH, schijnt zijn aard niet overeen te komen met deze conscientieuse geringschatting van zich zelf, want wij vinden dat hij in het eerst een ijverig aanhanger van áLÍ was, en er wordt zelfs op gewezen, dat de oorzaak van zijne latere verandering van gevoelen moet worden toegeschreven aan baatzuchtige beweegredenen. De leer van ABÚ HANÍFAH kreeg in het eerst, voornamelijk in Irák, de overhand, maar later werd zij verspreid over Assyrië, Africa en Máwará an-Nahar. Tegenwoordig geldt zij vrij algemeen in geheel Turkije en Tartarije en is, te gelijk met de leer van zijne twee leerlingen

en overleed te Bagdad in 270 van de Hedjr. (A. D. 883). Hij was een groot aanhanger van ASH-SHÁFIÍ. IBN KHALL., Vol. I, p. 501, en *The Biographical Dictionary of Illustrious Men*, van ABU ZAKARIYA YAHYA EL-NAWAWI, uitgave van Dr. WÜSTENFELD, p. 236, 8°. Göttingen, gedrukt voor de *Society for the Publication of Oriental Texts*, 1842—1847. Al de volgende aanhalingen uit AN-NAWAWÍ's werk, zijn volgens deze uitgave.

¹ ABU JAÚFAR MUHAMMAD BEN JARÍR AT-TABARÍ, werd geboren te ámul in Tabaristán in 224 van de Hedjr. (A. D. 838) en overleed te Bagdad in 310 van de Hedjr. (A. D. 922). IBN KHALL., Vol. II, p. 597, An-Nawawi, p. 100.

² *An-Nawawi*, p. 698.

ABÚ YÚSUF en MUHAMMAD, de voornaamste en, met slechts weinig uitzonderingen, de eenige autoriteit, die de Sunnitische wet in Indië beheerscht.

ABÚ ABD ALLAH MÁLIK BEN ANAS, de stichter van de tweede Sunnitische secte, werd geboren te Medina in 95 van de Hedjr. (A. D. 713) en overleed in dezelfde plaats in 179 van de Hedjr. (A. D. 795). Omdat hij in deze plaats geboren en gestorven is, wordt hij somtijds genoemd de Imam DÁR ALHIJRAH. MÁLIK had in zijne jeugd omgang met SIHL BEN SAAD, waarschijnlijk den eenig overgebleven vriend van den Profeet, en men onderstelt dat hij van hem zijne buitengewone vereering van de overleveringen geleerd heeft. Hij was ook zeer bevriend met ABÚ HANÍFAH, maar hij deelde nooit in zijne groote partijdigheid voor de Kiyás¹. De stellingen van MÁLIK BEN ANAS worden voornamelijk in Barbarije en de noordelijke Staten van Afrika gehuldigd; men weet niet dat zij in eenig gedeelte van Indië kracht hebben.

ABÚ ÁBD ALLAH MUHAMMAD BEN IDRIS ASH-SHÁFIÎ, werd geboren te áskalán in 150 van de Hedjr. (A. D. 767) en is de stichter geworden van de derde der voorname Sunnitische secten. ASH-SHÁFIÎ had de uitstekende eer van tot dezelfde familie te behooren, als de Profeet zelf, daar hij afstamde van ÁBD AL-MUTALLIB, den zoon van ÁBD MANÁF, den voorvader van MOHAMMED; daarom is hij ook bekend onder den bijnaam van AL-KURAISHÍ AL-MUTALLIBÍ. In zijne jeugd was hij een leerling van MÁLIK BEN ANAS; hij stierf te Caïro in 204 van de Hedjr. (A. D. 819)². De leer van ASH-SHÁFIÎ is beperkt tot de muselmanse bewoners van de zeekust van het Indische schiereiland³, maar de hoofdzetels van zijn gezag zijn Egypte en Arabië. Men zegt ook dat hij eenigen naam heeft onder de Maleijers en de Mohammedanen van den Archipel. Zijn volgelingen waren eens zeer talrijk in Korasan,

¹ IBN KHALL., Vol. II, p. 545.

² IBN KHALL., Vol. II, p. 569; *An-Nawawí*, p. 56.

³ Kolonel VANS KENNEDY zegt: "zijn leere wordt ook gevolgd door de afstammelingen van de Arabieren, de Mapillas van Malabar, waardoor het dikwijls te Bombay noodzakelijk is, om zijne toevlugt te nemen tot de bijzondere meeningen van hem." *Journal of the Royal Asiatic Society*, Vol. II, p. 81.

maar tegenwoordig worden zijne stellingen weinig geciteerd in Persië of Indië.

ABÚ ÂBD ALLAH AHMAD ASH-SHAIBANÍ AL-MARWAZÍ gewoonlijk bekend onder den naam van IBN HANBAL, de stichter van de vierde Sunnitische secte, werd geboren te Bagdad in 164 van de Hedjr. (A. D. 780) en overleed in 241 van de Hedjr. (A. D. 855). Deze geleerde doctor, die de leerling was van ASH-SHÁFIÎ, verdedigde met kracht de stelling, dat de Koran niet geschapen was en dat zij eeuwig had bestaan. Daar echter ongelukkig de Kalif AL-MUSTÁSIM de tegenovergestelde stelling volhield, werd IBN HANBAL zeer vervolgd wegens zijn voortdurend verzet tegen het geliefd geloof van den Monarch. De geschiedenis heeft geboekt, dat niet minder dan 800,000 mannen en 60,000 vrouwen bij de begrafenis van den doctor tegenwoordig waren, en dat 20,000 Christenen, Joden en Magiers den Islam omhelsden op den dag van zijn overlijden ¹. Welk geloof men ook moge slaan aan deze opgave, haar bestaan alleen bewijst voldoende de hooge mate van vermaardheid, die IBN HANBAL gedurende zijn leven had verkregen, en de achting, die men hem na zijn dood toedroeg. Vervolging dunde echter spoedig de rijen van zijne volgelingen; en ofschoon zij eens zeer talrijk waren, vindt men de HANBALÍs tegenwoordig zelden buiten de grenzen van Arabië.

Onder deze vier voornaamste secten van de Sunnís kunnen de volgelingen van MÁLIK en IBN HANBAL beschouwd worden als de strengsten, terwijl de stellingen van ASH-SHÁFIÎ kunnen worden aangemerkt als het meest overeen te komen met den geest van den Islám, en die van ABÚ HANIFAH als de zachtste en meest philosophische van alle ².

De tweede groote secte onder de Mohammedanen, de Shiâhs, verdedigen de suprematie van ALÍ BEN ABÍ TÁLIB, den eersten Moslim, neef en schoonzoon van MOHAMMED en een van de bekwaamste en dapperste van al de Arabische hoofden. De Shiâhs beweren, dat ALÍ de eenige wettige opvolger van den Profeet was, en dat zoowel het Imámat als

¹ IBN KHALL., Vol. I, p. 44; *An-Nawawi*, p. 142.

² IBN KHALL., Vol. I, *Introduction*, p. XXVI.

het Khiláfat, d. i. het hoogste geestelijk en wereldlijk gezag, regtens hem en zijn nakomelingschap toekwam, niettegenstaande zij feitelijk en onregtvaardig daarvan beroofd werden door de Bení Umayyah en Bení ábbás. De Shíáhs zijn verdeeld in vijf groote secten ¹, die van elkan- der verschillen in punten van geloof en van godsdienstig regt; deze zijn wederom in verscheiden klassen verdeeld: de Sjiitische secten verschil- len echter, met slechts weinig uitzonderingen, weinig in meening om- trent onderwerpen van regt ².

De leerstellingen van de Shíáhs werden aangenomen door de Perzen bij de stichting van de Safaví dynastie, in 905 van de Hedjr. (A. D. 1490) en golden van toen af tot nu toe als de nationale godsdienst en wet van Perzië, niettegenstaande geweldige pogingen van den Af-

¹ VON HAMMER noemt slechts vier secten. *Geschichte der Assassinen*, p. 25. Ik volg ASH-SHAHRASTANI.

² Eenige opgaven omtrent de leerstellingen van de Shíáhs vindt men in de vol- gende werken: *Kitab al-Milal wa al-Nihal*, p. 108 seqq.; HAARBRÜCKER's *Schah- rastani*, p. 164 seqq.; POCOCKE, *Specimen Hist. Arab.*, pp. 23 en 257; MARACCI, *Prodr.*, p. 80; SALE, *Koran, Prelim. Disc.*, sect. 8; VON HAMMER, *Gesch. der Assass.*, p. 25 seqq.; MALCOLM, *History of Persia*, Vol. II, p. 346 seqq. Om eene naauw- keurige kennis van dat onderwerp te verkrijgen, moet men de inlandsche autoritei- ten raadplegen. Onder deze is de *Hakk al-Yakin* van MUHAMMAD BAKIR BEN MU- HAMMAD TAKÍ, die zijn werk opdroeg aan Sháh Sultán HUSAIN, een van de beroemdsten. Het bevat de geheele theologie van de shíáhs, en haalt aan en weêrlegt de argumen- ten, die tegen hun opiniën worden aangevoerd, alles ophelderende met bewijzen voor de waarheid van de Sjiitische stellingen en met talrijke overleveringen. Er is ook een zeer belangrijk klein werk van ABÚ AL-FATÚH RÁZÍ MAKKÍ, getiteld de *Risalat-i of Kitab-i Hasaníyah*, dat onder de Shíáhs, voornamelijk in Persie, een grooten naam heeft. Het bevat een gefingeerde twist tusschen een Sjiitisch slavenmeisje en een ge- leerde Sonnitisch wetgeleerde, over de verdiensten van ieder's leer, waarbij het meisje haren tegenstander natuurlijk deerlijk havent. Het onderwerp wordt aardig behandeld, en de geheele verhandeling geeft een goed en beknopt overzicht van de stellingen der Shíáhs en van de teksten, waarop hun geloof gegrond is. Het laatstgenoemde werk is uit het Arabisch in het Perzisch vertaald door IBRÁHÍM ASTARÁBÁDÍ, in 958 van de Hedjr. (A. D. 1551) en te Tehran in folio netjes en accuraat uitgegeven in 1239 van de Hedjr. (A. D. 1823). Het eerstgenoemde is op dezelfde wijze uitgegeven te Tehran, in 1241 van de Hedjr. (A. D. 1825).

ghaanschen overweldiger ASHRAF en den grooten NÁDIR SHÁH, om het geloof van de Sunnís daarvoor in de plaats te stellen. Er zijn ook vele Shíáhs in Indië, hoewel slechts weinig in vergelijking met de Sunnís; een klein aantal van hen vindt men in het oostelijk gedeelte van Arabië. Gedurende de mohammedaansche periode van de Indische geschiedenis, waren de Shíáhs voornamelijk beperkt tot de Koningrijken van Bījapúr en Golconda ¹, daar hunne secte nooit eenigen opgang maakte in Hindustán ², waar de godsdienst van Staat geregeld was naar de stellingen van de Sunnis. Sedert de Britsche heerschappij echter, worden de Shíáhs niet meer vervolgd of genoodzaakt hunne meeningen te verbergen: en ofschoon de meerderheid van de Muselmannen in Indië nog de leer van ABÚ HANÍFAH aankleeft, mogen zij ongedeerd den tiende van Muharram vieren en den vroegtijdigen dood van den deugdzamen HUSAIN en de martelaren van de vlakte van Karbalá bejammeren.

Dit zijn de voornaamste secten van de Mohammedanen, die met elkander in meening verschillen ten opzichte van de wetgeleerdheid. Ik heb reeds doen opmerken, dat de Koran algemeen gezag heeft, maar dit moet onder het voorbehoud worden aangenomen, dat dit gezag afhankelijk is van hare uitlegging, en dat deze uitlegging verschilt naar de gezigtspunten van de voornaamste uitleggers onder de verschillende secten; de Shíáhs leggen voornamelijk de meening van veel teksten geheel anders uit, dan de secten van de Sunnis.

De overleveringen en de Ijmáa worden eveneens door alle Muselmanen als gezaghebbende na den Koran beschouwd, maar, zooals ik boven vermeld heb, verschilt hunne waarde, die afhankelijk is van hunne Isnáds. Vele schrijvers over godsdienst en wet van de Mohammedanen hebben beweerd, dat de Shíáhs geheel en al het gezag van de overlevering verwerpen. Niets kan echter meer van de waarheid afwijken, dan deze bewering, daar alle Shíáhs de wettigheid van de Sunnah erkennen, als zij door een van de twaalf Imáms ³ gewaarmerkt is; en allen eerbied-

¹ CHARDIN, Tome IX, p. 27; BERNIER Tom. I, p. 285.

² ELPHINSTONE, *History of India*, Vol. II, p. 201, 2de ed.

³ ALÍ en zijne onmiddellijke nakomelingschap worden door de Shíáhs de twaalf Imáms

gen gelijkelijk de voorschriften en voorbeelden, zoowel die van den Profeet als die van de twaalf Imáms zelf, benevens de overleveringen, die door de vrienden en aanhangers van âlî ¹ zijn voortgeplant, met verwerping alleen van die gedeelten van de Sunnah, welke voortkomen van misdadige of aan God ongehoorzame personen. Tot de laatste klasse brengen zij al de overleveringen, welke vermeld worden op het gezag van de drie eerste Kalifen en van die vrienden, Tábíûn en hunne leerlingen, welke niet gerekend worden onder de verdedigers van âlî BEN ABÍ TÁLÍB. De dwaling ten opzichte van de leer der Shíâhs wat de overleveringen betreft, schijnt daaruit te zijn voortgekomen, dat onze kennis van hunne leer bijna geheel geput wordt uit Sunnitische bronnen, waarin het woord Sunnah uitsluitend gebruikt wordt voor de overleveringen van de Sunnís; en voorts daaruit, dat de Shíâhs zelf, bijna zonder uitzondering, dat woord gebruiken als zij van de Sunnitische overleveringen spreken, terwijl zij hun eigene Hadís noemen, en dat zij de Sunnís den naam geven van Ahl-i Sunnah (volk van de Sunnah) in onderscheiding van den naam, dien zij zich zelf toekennen, namelijk Ahl-i Bait (volk van het huis van den Profeet). Wanneer dus beweerd wordt, dat de Shíâhs het gezag van de overlevering verwerpen, moet men daaronder slechts verstaan, dat zij geen acht slaan op de Sunnah, door de vijanden van âlî aangehaald; zij verwerpen derhalve de leeringen van de

genoemd, en de aldus gebruikte titel moet niet verward worden met die van de Sunnitische secten, die dien gebruiken voor een groot aantal uitstekende geleerden. De Shíâhs beschouwen den titel van Imám als eene heilige benaming, en beperken die geheel tot âlî en zijne afstammelingen, meenende dat het ambt van Imám niet is een zaak, afhankelijk van de keuze van het volk, maar een grondslag van het geloof. De namen van de twaalf Imáms zijn; âlî BEN ABÍ TÁLÍB AL-MURTAZA, HASAN BEN âlî AL MUJTABA, HUSAIN BEN âlî ASH-SHAHÍD, âlî BEN HUSAIN ZAIN AL-ÂÁBIDÍN AS-SAJJÁD, MUHAMMAD AL-BÁKIR, JAAFAAR AS-SÁDIK, MÚSA AL-KÁSÍM, âlî AR-RIZÁ, MUHAMMAD AL-JAWÁD, âlî AL-HÁDÍ, HASAN AL-ASKARÍ en MUHAMMAD ABU AL-KÁSÍM AL-MAHDÍ. De laatstgenoemde is, zoo gelooft men, niet dood, maar verborgen, en de Shíâhs gelooven, dat hij op den laatsten dag weer zal verschijnen, en dat het intusschen onwettig en goddeloos is aan een ander den titel van Imám te geven.

¹ Deze worden opgenoemd in het derde en vierde boek van de Majális al Muminin, een werk waarop ik spoedig terugkom.

stichters der voornaamste secten van de Sunnís en verfoeijen zelfs hun naam ¹. Hetgeen gezegd is over de overleveringen, die door de Shíáhs aangenomen worden, geldt ook van de Ijmáa, welks gezag afhangt van de bron, waaruit hij is afgeleid.

De Kiyás wordt, zoo als ik vroeger gezegd heb, door de verschillende secten verschillend beschouwd. Het blijkt vrij duidelijk uit eene overlevering, opgenomen in de Mishkát al-Masábih ², dat het oordeel van een ieder over rechtsgevallen door den Profeet zelf werd erkend en veroorloofd. In de eerste, tweede en derde eeuw van de Hedjra schijnen de voornaamste wetgeleerden in hunne praktijk te hebben gevolgd die van hunne voorgangers; maar sommigen, die het waagden hunne toevlugt te nemen tot analogische redeneringen met betrekking tot de drie bronnen voor de wet, werden Mujtahids genoemd, omdat zij de beste krachten van hun geest inspanden tot het verkrijgen van de juiste oplossing van zulke kwestieën over de wet, als aan hun oordeel waren onderworpen ³.

Onder de Sunnitische secten worden de Mujtahids verdeeld in drie voornamen afdeelingen, naar den graad van Ijtihád, dien zij hadden verkregen. Het woord Ijtihád beteekent, volgens de meest gebruikelijke beteekenis, de poging om iets te volbrengen, het inspannen van veel krachten; maar van een wetgeleerde gebruikt, beteekent dit het in werking brengen van al zijne vermogens, om zich een oordeel te vormen over eene stelling van de wet ⁴.

De hoogste graad van Ijtihád gaf aan den titularis eene volkomen onafhankelijkheid in wettelijke zaken, en hij was, als het ware, een schakel

¹ MALCOLM, *History of Persia*, Vol. I, p. 358.

² MISCHKÁT UL MASÁBIH, translated bij Capt. MATTHEWS, Vol. II, p. 222.

³ Over de juiste beteekenis van het woord Mujtahid, zie men SILVESTRE DE SACY'S *Chrestomathie Arabe*, Tom. I, p. 169 seqq.; de daar opgenoemde werken, en HARRINGTON'S *Analysis*, Vol. I, p. 233 (2de edit.). DE SLANE geeft de beste en beknopte definitie, namelijk: "de uitdrukking Mujtahid wordt in de muselmansche theologie gebruikt, om een doctor aan te duiden, die al zijne vermogens inspant, om zich "eene juiste opinie te vormen over wettelijke kwestieën." IBN KHALL, Vol. I, p. 201, noot.

⁴ Deze definitie is uit de Kitáb Taarifat overgenomen, door SILVESTRE DE SACY, in zijn *Chrestom. Arab.*, Tom. I, p. 169.

tusschen de wet en zijne eigene leerlingen, die niet gerechtigd waren, om twijfel te opperen over zijne uitlegging van den Koran, de Sunnah en Ijmáa, zelfs wanneer zij blijkbaar verschilden van deze bronnen der wetgeleerdheid. De Mujtahids van deze eerste klasse waren in vrij groot aantal in de drie eerste eeuwen van de Hedjra, maar later, toen de leerstellingen van de wet meer vastgesteld waren, werd dat onbeperkt eigen oordeel spoedig niet meer erkend. Sommige latere wetgeleerden, zooals AT-TABARÍ en AS-SUYÚTÍ, vroegen dat regt, maar de publieke opinie weigerde het hun ¹. Aan de Mujtahids van de eerste klasse, die in de eerste eeuw van de Hedjra leefden, werd een hooger gezag toegekend, dan aan die uit de tweede en derde eeuw.

De Mujtahids, die den tweeden graad van Ijtihád hadden verkregen, hadden de autoriteit om kwestieën te beslissen, waarin door de stichters van de secten niet voorzien was; zij waren de onmiddellijke leerlingen van de erkende Mujtahids van de eerste klasse, die in sommige gevallen hunne leerlingen toestonden opiniën te volgen en te onderwijzen, welke in strijd waren met hunne leer; zelfs namen zij somtijds die opiniën aan.

Die den derden graad van Ijtihád hadden verkregen, waren gerechtigd om op eigen gezag uitspraak te doen in alle gevallen, waarin door de stichters van secten of hunne leerlingen niet voorzien was. Hunne uitspraken moesten echter afgeleid zijn uit eene vergelijking van den Koran, de Sunnah en Ijmáa, in vereeniging met de opiniën van de Mujtahids van de eerste en tweede klasse; zij mochten niet in strijd zijn met de erkende leer en moesten zoowel de bronnen van de wet, als de daaruit afgeleide beginsels eerbiedigen. De Mujtahids van de derde klasse moesten eene volkomen kennis bezitten van al de takken der wetgeleerdheid, volgens de stellingen van alle scholen; deze klasse bevatte een groot aantal wetgeleerden van meer of minder naam, waarvan sommigen dien rang verkregen bij hun leven, maar het grootste gedeelte eerst na hun dood.

De titel van Mujtahid is onder de Sunnís sedert lang in onbruik geraakt ².

¹ IBN KHALL., Vol. I, p. 201, noot; *Journal Asiatique*, 4me Serie, Tom. XV, p. 183.

² IBN KHALL., Vol. I, *Introd.*, p. XXVI, noot.

IBN KHALDÚN, sprekende over de toepassing van de Kiyás, zoo als dit door de voornaamste secten van de Sunnís wordt toegestaan, zegt: "De wetenschap der wetgeleerdheid bevat twee systemen, dat van de "volgelingen van eigen oordeel en analogie (Ahl ar-Rái wa al-Kiyás), "die Irák bewoonden, en dat van de volgelingen van overlevering, die "Hijáz bewoonden. Daar de bewoners van Irák slechts weinige overle- "veringen bezaten, namen zij hun toevlugt tot analogische redeneringen; "zij maakten daarin groote vorderingen, waardoor zij genoemd werden "“de volgelingen van eigen oordeel;” de Imám ABÚ HANÍFAH, die hun "hoofd was en zich eene volledige kennis van dat systeem had verwor- "ven, onderwees het aan zijne leerlingen. De bevolking van Hijáz had "tot Imám MÁLIK BEN ANAS, en later ASH-SHÁFI. Eenigen tijd later keurde "een gedeelte van de geleerde mannen deze analogische redeneringen "af en verwierp deze wijze van handelen; dit waren de Záhiriten (vol- "gelingen van ABÚ DAWÚD SULAIMÁN) en namen als beginsel aan, dat "alle punten van de wet zouden genomen worden uit de Nusús (tekst "van den Koran en van de overleveringen) en uit de Ijmáa (algemeene "overeenstemming van de oude Imáms) ¹."

Het gewigt, dat door MÁLIK, ASH-SHÁFI en IBN HANBAL aan de Ki- yás wordt toegekend, kan niet gemakkelijk worden bepaald; het is ook niet van veel belang voor ons gezigtspunt, daar hunne leerlingen genoemd werden "de volgelingen van overlevering" (AHL AS-SUNNAT), in tegen- stelling met die van ABÚ HANÍFAH; en ABÚ AL-FARAJ zegt, dat deze drie wetgeleerden zelden hun toevlugt namen tot analogische redeneringen, hetzij openlijke, hetzij verborgene, als zij een vasten regel of eene over- levering konden toepassen. Hij voegt er bij, dat ABÚ DAWÚD SULAIMÁN de toepassing van eigen oordeel geheel en al verwierp ².

Van al de secten der Sunnís hebben die, welke de leer van ABÚ HA- NÍFAH volgen, als de talrijkste in Indië, aanspraak op onze onverdeelde belangstelling. Deze wetgeleerde zelf was, volgens ABÚ AL-FARAJ, zóó

¹ Aangehaald in de inleiding van DE SLANE'S IBN KHALLIKAN, Vol. I, p. XXVI, noot.

² Aangehaald bij POCOCKE, *Spec. Hist. Arab.*, p. 26.

geneigd tot de toepassing van eigen oordeel, dat hij blijkbaar dikwijls daaraan de voorkeur gaf boven de overleveringen, die op het gezag van enkele personen steunden ¹; en zijne leerlingen in Indië hebben aanhoudend de toepassing van de Kiyás op uitgebreide schaal verdedigd, zoo als algemeen bekend is en talrijke malen bewezen wordt door plaatsen in de instructiën voor Magistraten, die aangehaald worden in de Fatáwa al-âalamgírí. De eerste daartoe betrekkelijke plaats is uit de Muht van RÁZÍ AD-DÍN NÍSHÁPÚRÍ en luidt als volgt: “Indien er niet de eenstemmige meening van de vrienden gevonden wordt in eenig geval, “waarin hunne tijdgenooten overeenkwamen, dan moet de Kází door de “laatste geleid worden. Indien er strijd bestond onder de tijdgenooten, “laat dan de Kází hunne argumenten vergelijken en het oordeel, dat hem “het beste schijnt, aannemen. Indien echter geen van de aangehaalde “autoriteiten te voorschijn komt, en de Kází een tot beoordeeling (Ijtí- “hád) geschikt persoon is, dan mag hij bij zich zelf overwegen wat “overeenkomstig de beginsels van regt en regtvaardigheid is en laat “hem daarmede overeenkomstig zijn oordeel uitspreken, nadat hij het “resultaat van zijne overwegingen met zuivere bedoelingen heeft toege- “past op de feiten en omstandigheden van het geval.” De tweede plaats is genomen uit de Badáia van ABÚ BAKR BEN MASÚÚD AL-KÁSHÁNÍ, die overleed in 587 van de Hedjr. (A. D. 1191) ² en luidt: “Als er “geene geschreven wet, noch eenstemmigheid van meeningen tot leid- “draad voor den Kází bestaat, en indien hij geschikt is tot wettelijke be- “oordeeling en zich een beslissend oordeel heeft gevormd voor het “geval, dan moet hij zulk een oordeel ten uitvoer leggen door zijn von- “nis, ook indien andere wetenschappelijke wetgeleerden met hem in mee- “ning mogten verschillen; want hetgeen na rijp beraad regt en regtvaar- “dig schijnt te zijn, wordt als zoodanig in het oog van God aangeno- “men.” En verder eene derde plaats wordt uit ’t laatstgenoemde werk aan- gehaald: “Indien in eenig geval de Kází getroffen wordt door de kracht “van tegen elkander overgestelde bewijzen, laat hem dan over de zaak na-

¹ Pococke, l. l. p. 26.

² Háj. KHALF., Tom. II, p. 235.

“denken en beslissen zoo als hij regt oordeelt, of, tot grooter zekerheid
 “laat hem andere bekwame wetgeleerden raadplegen; en zoo zij in mee-
 “ning verschillen, laat hem naar zijn eigen oordeel beslissen, nadat hij
 “de argumenten overwogen heeft. Laat hem niet vreezen of wankelen,
 “om te handelen naar het resultaat van zijne overwegingen, als hij de
 “zaak voldoende en naauwgezet onderzocht heeft.” Uit andere wetge-
 leerde boeken worden met hetzelfde doel plaatsen in de *Fatáwa al-
 Aálamgirí* aangehaald, en de zamenstellers van het laatstgenoemde werk
 stemmen geheel overeen met de meeningen, die zij aanhalen. In al
 zulke gevallen wordt het echter ondersteld, dat de Magistraat, die al-
 dus zijn eigen oordeel toepast, de vereischten bezit van *Mujtahid* der
 derde klasse. Ik ben niet in staat geweest, om te beslissen of de
Shiáhs hunne *Mujtahids* in klassen verdeelen naar den graad van *Ijtí-
 hád*, dien zij verkregen hebben, even als de *Sunnís*, of niet; maar in
 vroeger tijden schijnt die titel aan den titularis te hebben toegekend
 onfeilbaarheid in leer en gedrag ¹. In *Persië* bestaat de titel van *Mu-
 jtahid* tegenwoordig nog en wordt gegeven aan de voornaamste priesters
 en wetgeleerden, die door het stemregt van de inwoners der provin-
 ciën, welke zij bewonen, tot deze waardigheid zijn verheven; als zoo-
 danig oefenen zij eene groote contrôle over de regtbanken uit en hun
 gezag is zelfs grooter dan dat van de registers zelf ².

3. OVER DE MOHAMMEDAANSCH WETBOEKEN.

Eerst een aanmerkelijken tijd na de stichting van den Islam wer-
 den de overleveringen en wetsuitleggingen geboekt. “De gedeelten van
 “de wet,” zegt *IBN KHALDÚN* ³, “of, in andere woorden, de geboden
 “en verboden van God werden toen gedragen (niet in boeken) maar in
 “de harten der menschen, die wisten dat deze stellingen hun oorsprong

¹ De SACY, *Chrestom. Arab.*, Tom. I, p. 171.

² MALCOLM'S *History of Persia*, Vol. II, p. 442 seqq.; *IBN KHALL.*, Vol. I, *Introduction*, p. xxvi, noot.

³ Aangehaald door DE SLANE, in zijne inleiding op *IBN KHALLIKAN*, Vol. II, p. v.

“hadden in het Boek van God en de leefwijze (Sunnah) van den Profeet “zelf. Het volk bestond in dien tijd uit Arabieren, die geheel onbekend “met onderwijs, met de kunst om boeken te schrijven en met de midde- “len om kennis te boek te stellen, want op deze drie zaken hadden zij “zich tot nog toe niet toegelegd. Onder de vrienden van MOHAMMED en “hunne onmiddellijke opvolgers liepen de zaken denzelfden gang, en ge- “durende dien tijd werden tot Kurrá (lezers) zulke personen benoemd, “die niet ontbloot waren van geleerdheid, veel van buiten kenden en “onderrigt gaven. Zoodanig waren degenen die den Koran konden op- “zeggen, gezegden van den Profeet opgeven en het voorbeeld van zijne “handelingen in verschillende gevallen bijbrengen. Dit was een nood- “zakelijke verpligting, daar de hoofdpunten van de wet slechts konden “gekend worden uit den Korán en uit de overleveringen, die dienen om “hem te verklaren.” Geleerde doctors hielden scholen voor de wetge- leerdheid, hielden daar voorlezingen en vervaardigden werken, die niet geboekt werden.

Onder deze omstandigheden namen de overleveringen zeer spoedig zoo- danig toe, dat het niet alleen raadzaam, maar zelfs noodzakelijk werd, om er verzamelingen van te maken en de authentieke te scheiden van die welke een betwistbaar gezag hadden.

De eerste poging van dien aard schijnt gedaan te zijn door IBN SHIHÁB AZ-ZUHRI, onder het Kalifaat van OMAR IBN ABD AL-AZÍZ ¹. Ongeveer in dezelfde tijd of wat later, meer bepaald tusschen 140 en 150 van de Hedjra, maakten en ordenden andere geleerden verzamelingen van over- leveringen en vervaardigden verschillende commentaren en verhandelinge- nen over wetgeleerdheid en de uitlegging van den Korán ten opzichte van regtszaken.

Na verloop van tijd kwam er zulk eene groote menigte werken over deze onderwerpen, dat de eenvoudige opsomming van de titels een ge- woon boekdeel zou vullen; eene verwijzing naar de biographische werken van IBN KHALLIKAN ², en van AN-NAWAWI, of naar het biographisch

¹ DE SLANE in IBN KHALL., Vol. I, *Introd.*, p. xxviii.

² DE SLANE, wiens vertaling van IBN KHALLIKAN ik reeds vermeld heb, houdt

woordenboek van HÁJÍ KHALFAH ¹, zal op bijna elke pagina den naam toonen van een kenner van overleveringen of van een schrijver over wetgeleerdheid, of den titel van een werk daarover.

De biographische en bibliographische woordenboeken, die zeer talrijk zijn, hebben groot nut bij het doen van onderzoekingen in de literatuur van de wetgeleerdheid der Muselmannen. Nevens deze algemeene woordenboeken over schrijvers en hunne werken, bestaan er eene menigte biographische verzamelingen, voornamelijk gewijd aan de levens van beroemde wetgeleerden ², onder den titel van Tabakát al-Fukahá, benevens eene menigte andere werken onder andere benamingen. De beroemdste van de Tabakát al-Fukahá werd zamengesteld door ABÚ ISHAK ASH-SHÍRÁZÍ ³, die overleed in 476 van de Hedjra (A. D. 1083). Eene nieuwere geschiedenis van wetgeleerdheid, of liever van wetgeleerden, werd gecompileerd in Hindí uit de werken van IBN KHALLIKÁN en AS-SUYÚTÍ door MAULAVÍ SUBHÁN BAKHSH; zij werd uitgegeven te Dehli in 1848 ⁴.

Speciale biographische verhandelingen werden er ook geschreven, waarin de geschiedenis van wetgeleerden van iedere secte behandeld is. Onder de Sunnís zijn de belangrijkste werken, die een relaas geven van de Hanafí wetgeleerden, de Jawáhir al-Muzíyat fí Tabakát al-Hanafíyat ⁵, van den SJEICH MUHÍ AD-DÍN ÂBD AL-KADIR BEN ABÍ AL-WAFÁ AL-MISRI,

zich thans bezig met de uitgave van den tekst van IBN KHALLIKÁN; het eerste deel daarvan is reeds verschenen en draagt den titel: *Kitab Wafayat al Aayan. Vies des hommes illustres de l'Islamisme en Arabe*, par IBN KHALLIKÁN, publiées par le Baron M. GUCKIN DE SLANE, Tom. I, 4°. Paris, 1842.

¹ De tekst van de Kashf az-Zunún door HÁJÍ KHALFAH wordt uitgegeven met eene latijnsche vertaling van Professor FLUEGEL. Vijf deelen in 4° zijn verschenen. Het werk wordt gedrukt voor de *Oriental Translation Fund* in 1835—50. Naar deze editie wordt steeds verwezen.

² HÁJ. KHALF., Tom. IV, pp. 189 sqq. en 149.

³ IBN KHALL., Vol. I, pag. 9; HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 149; AN-NAWAWÍ, p. 646.

⁴ *Biographical History of Mohummadan Jurisprudence, the Theology and Philosophy compiled from IBN KHALLIKÁN KIFTY, and Soyuty's Mofasssiry* by MOULVEE SUBHAN BUKHSH, Föl. Dehli, 1848, (gelithographeerd).

⁵ HÁJ. KHALF., Tom. II, p. 648.

die overleed in 775 van de Hedjra (A. D. 1373) en de *Tabakát as-Saníyat fí Tarájim al-Hanafíyat* ¹ van TAKÍ AD-DÍN TAMÍMÍ, die overleed in 1005 van de Hedjra (A. D. 1596): in beide werken zijn de levens gerangschikt naar alphabetische volgorde. De voornaamste levensbeschrijver van de Málíkí wetgeleerden was BURHÁN AD-DÍN IBRAHÍM BEN ÂLI BEN FARHÚN, die overleed in 799 van de Hedjra (A. D. 1396): zijn werk heeft den titel van *Díbj al-Muzahhib* ². Er bestaan talrijke biographische verzamelingen over de levens van de volgelingen van ASH-SHÁFÍ, waarvan verscheidene getiteld zijn *Tabakát ash-Sháfíyat*; de meest bekende is die van TAJ AD-DÍN ÂBD AL-WAHHÁB BEN AS-SUBKÍ, die overleed in 771 van de Hedjra (A. D. 1369) ³. De *Tabakát al-Hanbalíyat* bevat de levens van de beroemdste wetgeleerden van de secte van IBN HANBAL; het werd begonnen door den KÁZÍ ABÚ AL-HUSAIN BEN ABÚ YAALI AL-FARRÁ, het werd voortgezet door den Sjeich ZAIN AD-DÍN ÂBD-ARRAHMAN BEN AHMAD, gewoonlijk IBN RAJAB genoemd, en ten einde gebragt door JUSUF BEN HASAN AL-MUKADDASÍ; deze drie schrijvers stierven in de jaren 526, 795 en 871 van de Hedjra (A. D. 1131, 1392 en 1466) ⁴.

Het groote biographische werk van NUR ALLAH BEN SHARÍF AL-HUSAINÍ ASH-SHÚSTARÍ, getiteld de *Majális al-Muminín*, is een mijn van belangrijk onderrigt omtrent de meest bekende personen, die tot de secte van de Shíáhs behooren. De schrijver heeft een geheel boek of afdeeling (de vijfde Majlis) gewijd aan de levens van de kenners der overleveringen en van de wetgeleerden, en hij heeft op het einde van het leven van ieder in het bijzonder de voornaamste werken opgegeven, die zij hebben vervaardigd. NÚR ALLAH vermeldt den tijd niet, waarin hij de *Majális al-Múminin* schreef; ook heb ik niet kunnen opsporen, wanneer hij gestorven is. Het feit echter, dat hij niet vermeldt het leven van den beroemden wetgeleerde BAHÁ AD-DÍN AL-ÂMILÍ, die overleed in 1031 van de Hedjra (A. D. 1621), terwijl de laatste wetgeleerde die in zijne verzameling genoemd wordt, volgens de opgaven, gestorven is

¹ HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 139.

² HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 240.

³ HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 139.

⁴ HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 135.

in 996 van de Hedjra (A. D. 1587), bepaalt de zamenstelling van zijn werk tot het eerste gedeelte van de elfde eeuw van de Hedjra. Voornamelijk uit dat boek heb ik de opgave geput omtrent wetgeleerde boeken en hunne schrijvers, die op de volgende bladzijden gevonden wordt.

Nevens de Majális al-Múminín van NÚR ALLAH, bestaan er nog verscheiden andere biographiën van uitstekende Shíáhs. De meest beoemde werken van dien aard en die aanhoudend door NÚR ALLAH aangehaald worden, zijn de geschriften van MUHAMMAD BEN ÂMRÚ AT-TAMÍMÍ; het groote biographische werk van ABÚ AL-HUNAIN AHMAD BEN ÂLÍ AN-NAJÁSHÍ ¹ over de levens van de kenners der overleveringen, welk werk gewoonlijk wordt geciteerd onder den naam van den Kitáb-i Rijál; en de Khulásat al-Akwál van den beroemden Sjeich AL-ÂLLÁMAH JAMÁL AD-DÍN HASAN BEN YÚSUF AL-MUTAHHIR HILLÍ, gewoonlijk bekend onder den naam van Sjeich ALLÁMAH HILLÍ. AN-NAJÁSHÍ overleed in 405 van de Hedjra (A. D. 1014) en de Sjeich ÂLLÁMAH in 726 van de Hedjra (A. D. 1325). Een schrijver van even veel naam, de Sjeich ABÚ JAAFAR MUHAMMAD BEN AL-HASAN AT-TUSÍ, die een van de voornameste Mujtahids was van de Imámíyah secte, overleden in 460 van de Hedjra (A. D. 1067), schreef ook een werk, waarop dikwijls verwezen wordt in de Majális al-Múminín: het is een bibliographisch woordenboek van Shíáh-werken, te gelijk met de namen van de schrijvers, getiteld Fihrist-i Kutb ash-Shíáh wa Asmá al-Musannifín ². ABÚ YAHYA

¹ Ik heb mij bediend van vijf handschriften van de *Majális al-Múminín*, namelijk drie uit het Britsch Museum, genummerd Addit. MSS. 6606, 16715, 16716; één uit de bibliotheek van het East India House, n°. 1400: een vijfde werd vriendelijk tot mijne beschikking gesteld met andere belangrijke handschriften over mohammedaansch regt door mijn vriend NATHANIEL BLAND Esq.; maar in alle komt de moeilijkheid voor, om dezen eigennaam goed te lezen, wegens de dubieuze plaatsing van de diakritische punten. Ik heb die spelling aangenomen, die mij toescheen overeen te komen met de meeste handschriften.

² Het grootste gedeelte van ABÚ JAAFAR's werken werd te Bagdad publiek verbrand, in den strijd tusschen de Sunnis en Shíáhs, in 448 van de Hedjra (A. D. 1056). — *Majális al-Múminín*.

AHMAD BEN DÁWÚD AL-FARÁZÍ AL-JURJÁNÍ, oorspronkelijk een Sunní, maar later bekeerd tot de Imámíyah secte, was ook de schrijver van een biographisch werk, Kitáb fí Maarifat ar-Rijal ¹ genaamd.

Uit de voormelde bijzonderheden zal men gemakkelijk opmaken, dat iedere poging om zelfs eene tamelijk komplette lijst van werken over mohammedaansche wetgeleerdheid te geven, de grenzen van deze inleiding ver zou overschrijden. Ik heb echter in de volgende bladzijden getracht zulk een keuze uit de massa te doen, dat zij nuttig voor den beoefenaar zou wezen; ik heb al de gedrukte werken opgenoemd en beschreven, en sommige van die welke nog in handschrift bestaan en groot gezag onder de verschillende secten hebben, maar vooral de meest beroemde, waarop het meest in Indië verwezen wordt. Ik kan hierbij voegen, dat ik de oorspronkelijke van de beschreven werken, als ik ze mij verschaffen kon, heb nagezien; en als ik de werken zelve niet krijgen kon, dan heb ik mijne inlichtingen geput uit inlandsche autoriteiten, met uitzondering echter van weinige voorbeelden, als er in de noten andere bronnen zijn aangewezen ².

Al-Ulúm ash-Sharíyat, eene van de groote klassen waarin de mohammedaansche encyclopaedisten den geheelen kring der wetenschappen verdeelen ³, bevat al die wetenschappen, welke betrekking hebben op godsdienst en wet. Zij worden in zeven afdeelingen verdeeld: 1. *ilm al-*

¹ *Majalis al-Múminín.*

² Ik maak van deze gelegenheid gebruik om mijn opregten dank te betuigen aan Professor HORACE WILSON, wegens de welwillendheid, waarmede hij mij onbeperkten toegang verschafte tot de bibliotheek van de Oost-Indische Compagnie; aan Dr. KIDD, Professor in de medicijnen aan de Universiteit van OXFORD, die mij toestond de handschriften van de Radcliffe bibliotheek te raadplegen; en aan NATHANIEL BLAND en den Rev. GEORGE HUNT, die mij verscheiden kostbare en belangrijke handschriften over mohammedaansch regt uit hunne eigene verzamelingen leenden.

³ Deze klassen vindt men in bijzonderheden behandeld bij HÁJÍ KHALFAH, in de inleiding op de *Kash az-Zunún*, Tom. I, p. 24 seqq. Het geheele Systeem van de mohammedaansche encyclopaedisten is ook zeer goed ontvouwd door den geleerden VON HAMMER in zijn *Encyklopädische Uebersicht der Wissenschaften des Orients*, 8°. Leipzig, 1804.

Karát, de wetenschap om den Kóran te lezen. 2. *ilm at-Tafsír*, de wetenschap om den Koran uit te leggen. 3. *ilm al-Hadís*, de wetenschap van de overleveringen. 4. *ilm al-Diráyat al-Hadís*, de wetenschap van kritische onderscheidingen in zaken van overleveringen. 5. *ilm Usúl ad-Dín*, of *ilm al-Kalám*, de wetenschap van de scholastieke theologie. 6. *ilm Usul al-Fikh*, de wetenschap van de beginsels der wetgeleerdheid. 7. *ilm al-Fikh*, de wetenschap der wetgeleerdheid. Deze afdeelingen worden wederom in eene menigte onderafdeelingen verdeeld.¹

Het zal in deze inleiding niet noodig zijn in meer bijzonderheden te treden omtrent de onderscheiding, verdeeling en definitie van de *ilms* of wetenschappen over godsdienst en wet, volgens welke de schriften van de mohammedaansche wetgeleerdheid zouden kunnen gerangschikt worden, daar ik eene willekeurige klassificatie heb aangenomen, die vijf groote afdeelingen bevat, onder welke de boeken over muselmansche wetgeleerdheid, voor zoo ver zij op Indië betrekking hebben, schijnen te vallen.

Zij zijn :

I. De Koran zelf, en de Tafsírs of Commentaren, die dienen om de moeilijke plaatsen uit te leggen en op te helderen, en de meening van den heiligen tekst uiteen te zetten.

II. De werken die handelen over de overleveringen en de Commentaren daarop.

III. De algemeene verhandelingen over de grondbeginsels van de wet en de wetgeleerdheid, te gelijk met de Pandecten over algemeene of bijzondere wetten met de Commentariën daarop.

IV. De afzonderlijke verhandelingen over de wet op het erfregt, of *ilm al-Faráiz*, een tak van de *ilm al-Fikh*, welke in eene aanzienlijke menigte bestaan, hoewel dit onderwerp meestal in de algemeene verhandelingen opgenomen is.

¹ VON HAMMER, l. l. p. 568 seqq. MIRZA KAZEM BEG, heeft eene verdeeling van de *álúm ash-Sharíyat* gegeven, die een weinig van deze verschilt. Zie *Journ. Asiat.*, 4me Série. Tom. XV, p. 159.

V. De boeken van beslissingen, door de muselmansche wetgeleerden begrepen onder de *ilm al-Fatáwa*, of wetenschap van beslissingen, hetgeen ook een tak van de *ilm al-Fikh* uitmaakt; zij bestaan eenvoudig uit de opgave van de beslissingen van uitstekende wetgeleerden in bijzondere gevallen, welke als antecedenten worden beschouwd, die verschillende autoriteit hebben en die bij latere beslissingen tot leiddraad dienen voor de wetgeleerden; veel overeenkomende met de *Reports of decided cases* in Engeland.

Eene zesde klasse kan nu nog worden toegevoegd aan de boeken over de mohammedaansche wet, die gezag hebben in Indië. Ik bedoel de oorspronkelijke werken over dit onderwerp van Europeesche schrijvers, die, na de opsomming van de inlandsche verhandelingen, zullen worden opgegeven.

Het is raadzaam om afzonderlijk te handelen over die werken, welke onder de *Sunnís* en onder de *Shiâhs* gezag hebben, daar zij nooit met elkander verwisseld worden; met uitzondering echter van hetgeen reeds aangestipt is, dat namelijk de Koran zelf bij beide secten eene alles te bovengaande autoriteit heeft, en dat de *Shiâhs* zulke overleveringen van de *Sunnis* erkennen, als door hare *Isnâds* bewezen worden dat zij voortgeplant of erkend zijn door de afstammelingen, vrienden of aanhangers van *ALÍ BEN ABÍ TÁLIB*.

Het is geene gemakkelijke taak narigten te bekomen omtrent de wetgeleerde autoriteiten van de *Shiâhs*, daar deze secte slechts weinig heeft bijgedragen tot uitbreiding van de Arabische literatuur, voornamelijk in de eerste eeuwen van den *Islám*, toen de wet beschouwd werd als de voornaamste en belangrijkste wetenschap. Maar ofschoon de schrijvers onder de *Shiâhs* over overlevering en wet weinig in aantal zijn, in vergelijking van die onder de secte van de *Sunnís*, komen toch eenige van de grootste namen in de Oostersche literatuur op de lijst voor: de beroemde dichter *JÁMÍ*, de geschiedschrijver *AL-MASŪDÍ*, de moralist *HUSAIN WÁIZ KÁSHIFÍ*, worden gerekend onder de wet- en godgeleerden van de *Shiâhs*.

I. De Koran wordt door alle orthodoxe Muzelmannen gehouden voor ongeschapen en eeuwig, bestaande in het wezen van God ¹ zelf, en geopenbaard aan MOHAMMED door den engel Gabriël op verschillende tijdstippen gedurende een tijdvak van drie en twintig jaren. Als de teksten van dat boek toepasselijk zijn, en later niet afgeschaft door andere, dan worden zij beschouwd als onbetwistbaar en beslissend, als het woord van God, aan de menschen geopenbaard door den laatste, of, zoo als hij vooral genoemd wordt, *het zegel der Profeten*, MOHAMMED, den gezant Gods.

De Koran, zoo als wij dien thans bezitten, is ontstaan na den dood van den Profeet, toen de door hem nagelaten openbaringen, welke hetzij op schrift gesteld waren, hetzij in het geheugen van zijne vrienden bewaard werden, in orde gebragt werden door zijn opvolger ABÚ BAKR. Nadat dit boek was overgeschreven en geordend, werd het gesteld in handen van HAFSAH, de dochter van OMAR en weduwe van den Profeet.

In het dertigste jaar van de Hedjra liet de Kalief OTHMÁN, die punten van groot verschil vond in de exemplaren van den Koran, welke in verschillende provinciën verspreid waren, een aantal afschriften van de copij, die in het bezit van HAFSAH was, onder het toezigt van vier opzigtters maken; deze afschriften werden door het rijk verspreid, terwijl de vorige werden weggenomen en vernietigd.

Op die wijze ontstond de tegenwoordige tekst van den Koran, die als authentiek beschouwd wordt, ofschoon er nog verschillende lezingen voorkomen, die haren oorsprong hebben in de weglating van de klankteekens, welke in de eerste copijen niet werden aangeteekend. De tekst van den Koran is zoo dikwijls gedrukt, dat het overbodig zou wezen, die uitgaven op te noemen.

¹ Aldus is het orthodoxe geloof, maar de Muatazalís en sommige anderen ontkenden de eeuwigheid van den Koran (POCOCKE, *Spec.* p. 220). AL-GHAZALÍ brengt beide meeningen tot elkander, zeggende dat "de Korán gelezen en uitgesproken wordt "met de tong, geschreven is in boeken en in het geheugen wordt bewaard; en toch "is zij eeuwig, bestaande in het wezen van God, en daarvan onafscheidbaar door over-"brenging in des menschen geheugen of op bladen van boeken." SALE's *Prel. Disc.* Sect. III, zie POCOCKE, *Spec.*, p. 222 seqq., en IBN KHALL., Vol. III, p. 350, n°. 8.

De eerste uitleggers van den tekst van den Koran waren de vrienden van den Profeet. Men kan zich gemakkelijk voorstellen, dat de spitsvondige Muzelmannen spoedig in groot getal de heilige en delicate taak op zich namen, om den heiligen tekst te verklaren en uit te leggen, waarvan, zoo geloofden zij, hunne handelwijze in deze wereld en de hoop op heil in de volgende afhing. De Commentaren op den Koran zijn dien ten gevolge bijna ontelbaar en worden verdeeld in klassen, naar de wijze waarop zij dat onderwerp behandelen; het zal echter niet noodig zijn lang daarbij stil te staan. Over een paar Commentaren, die het grootste gezag hebben, zal ik nog een paar woorden zeggen.

De geschiedschrijver ABU JAAFAR MUHAMMAD BEN JARÍR AT-TABARÍ, die overleed in 310 van de Hedjra (A. D. 922), schreef een Commentaar, die een grooten naam heeft en met zeer veel lof vermeld wordt door ASSOYÚTÍ en AN-NAWAWÍ¹. De beroemdste van alle Commentaren onder de Sunnís zijn echter de Kashsháf² en de Anwár at-Tanzíl³. De eerstgenoemde is van ABÚ AL-KÁSÍM JÁR ALLAH MAHMÚD BEN ÚMR AZ-ZAMAKHSHARÍ, die in 538 van de Hedjra (A. D. 1143)⁴ overleed; de laatstgenoemde is van NÁSÍR AD-DÍN ÁBD ALLAH BEN UMR AL-BAIZÁWÍ, die te Tabriz in 685 van de Hedjra (A. D. 1286)⁵ overleed; naar men meent, heeft hij veel gebruik gemaakt van het werk van AZ-ZAMAKHSHARÍ. Beide deze werken hebben overal onder de Sunnís gezag.

Uittreksels daaruit werden in het oorspronkelijk Arabisch, met eene Fransche vertaling, door DE SACY uitgegeven in 1829⁶. D^r. FLEISCHER is tegenwoordig bezig met het drukken van den tekst van het werk van AL-BAIZÁWÍ⁷.

De Tafsír al-Ghazálí, zoo als zij algemeen genoemd wordt, maar de

¹ HÁJ. KAHLF., Tom. II, p. 346; *An Nawawí*, p. 101.

² HÁJ. KAHLF., Tom. V, p. 179; hij geeft een lang relaas over die beroemde Tafsír.

³ *De Anwar at-Tanzíl*, wordt somtijds genoemd de *Tafsír al-Kazí*.

⁴ DE SACY, *Anthologie Grammaticale Arabe*, p. 269; IBN KHALL., Vol. III, p. 329.

⁵ DE SACY, *Anth. Gramm. Ar.*, p. 37; HÁJ. KHALF., Tom. I, p. 469.

⁶ DE SACY, *Anth. Gramm. Ar.*, p. 1, seqq. p. 281 seqq.

⁷ *Beidhawí Commentarius in Coranum*, edidit, indicibusque illustravit, H. O. FLEISCHER. Leipzig, 4°. Fasc. I—VII, 1844—48.

Yákút at-Táwíl genaamd door den schrijver, ABÚ HÁMID MUHAMMAD AL-GHAZÁLÍ, die overleed in 504 van de Hedjra (A. D. 1110)¹, en de Durr al-Mansúr van JALÁL AD-DÍN ABD AR-RAHMAN BEN ABÍ BAKR AS-SOYÚTÍ, die overleed in 911 van de Hedjra (A. D. 1505), zijn ook Commentaren op den Koran van gevestigden naam onder de Sunnís. Het laatstgenoemde werk is gegrond op de overleveringen².

De Tafsír al-Jalálain, een beknopte maar goede Commentaar op den Koran, is het gemeenschappelijk werk van JALÁL AD-DÍN MUHAMMED BEN AHMAD AL-MAHALÍ, die overleed in 864 van de Hedjra (A. D. 1459) en van den beroemden JALÁL AD-DÍN ABD AR-RAHMAN BEN ABÍ BAKR AS-SUYÚTÍ³. Dit werk is te Calcutta in 1840 in 4°. in het licht gegeven.

Een Perzische Commentaar op den Koran, getiteld Tafsír Fath al-âzíz, vervaardigd door Sháh âBD AL-âZÍZ DAHLAWÍ, werd in 1843 te Calcutta in 4°. uitgegeven.

De Tafsírát Ahmadíyah is een eenigzins uitgebreide Commentaar op den Koran, opgesteld onder het bestuur van den Keizer AURANGZÉB âÁLAMGÍR, door MULLA JAIN JÚNFÚRÍ. Dit werk is in 1847 te Calcutta uitgekomen.

Een Commentaar op den Koran van ISMÁÎL HAKKÍ, getiteld Rúh al-Bayán, kwam in 1840 te Búlák in het licht. Dit werk heb ik niet gezien.

Een van de vele vroegere schrijvers van Commentaren op den Koran onder de Shíáhs is ABÚ JAAFAR MUHAMMAD BEN ÂLÍ BEN BÁBAWÍYAH, bijgenaamd AS-SADÚK, die in de vierde eeuw van de Hedjra leefde en een tijdgenoot was van RUKN AD-DAULAH DÍLAMÍ. Hij was een van de grootste verzamelaars van de overleveringen der Shíáhs en de beroemdste van al de Imámíyah-wetgeleerden van KUM. Hij schreef een groote en een kleine Tafsír. Men is volstrekt niet zeker omtrent den juisten tijd, wanneer hij leefde; SJEICH TÚSÍ zegt in de Fihrist, dat ABU JAAFAR te

¹ DE SACY, *Chrestom. Arab.*, Tom. II, p. 505.

² HÁJ. KHALF., Tom. III, p. 192.

³ HÁJ. KHALF., Tom. II, p. 358.

te Ray stierf in 331 van de Hedjra (A. D. 942), maar dit schijnt onjuist. SJEICH NAJÁSHÍ, die overleed in 405 van de Hedjra (A. D. 1014), verhaalt dat ABÚ JAAFAR, in zijne jeugd Bagdad bezocht, in 355 van de Hedjra (A. D. 965), hetgeen waarschijnlijk wel zoo zal zijn, daar ABÚ AL-HASAN ALÍ BEN BÁBAWÍYAH, de vader van ABÚ JAAFAR, niet stierf voor 329 van de Hedjra (A. D. 940). Bovendien, en daaruit blijkt dat SJEICH TÁSI'S meening onjuist is, verhaalt NÚR ALLAH, op gezag van den Sjeich AD-DÚRYASTÍ (of DÚRBASTÍ) AR-RAZI ¹, dat ABÚ JAAFAR leefde ten tijde van RUKN AD-DAULAH DÍLAMÍ en herhaaldelijk zamenkomsten met dien prins had, die, zoo als bekend is, regeerde van 338 tot 366 van de Hedjra (A. D. 949—976).

Een zeer uitgebreide Commentaar op den Koran in twintig deelen kwam ook uit de pen van ABÚ JAAFAR AT-TÚSÍ, over wien wij reeds gesproken hebben als den schrijver van een woordenboek over boeken en schrijvers van de Shíáhs. Deze Commentaar wordt gewoonlijk de Tafsír at-Túsí genoemd, maar de schrijver had er den naam aan gegeven van Mujmia al-Bayán li úlúm al-Koran ².

ABÚ AL-FATÚH RÁZÍ, de schrijver van de reeds vermelde Kitab-i Hasaniyah, wijdde hetzelfde aantal boekdeelen aan een dergelijk werk en vervaardigde aldus ook een Persische Tafsír in vier deelen.

De groote dichter NÚR AD-DÍN ÂBD AR-RAHMAN JÁMÍ, die overleed in 898 van de Hedjra (A. D. 1492)³, is de schrijver van een Tafsír, die eenige bekendheid heeft verkregen. Maar de beroemdste van al de Commentaren op den Koran onder de Shíáhs is die van den beroemden

¹ Er zijn drie uitstekende geleerden onder de Shíáhs, die aldus heeten, namelijk de KHÁJAH JAAFAR BEN MUHAMMAD en zijne twee zonen, ABD ALLAH BEN JAAFAR en HASAN BEN JAAFAR, waarvan de laatstgenoemde, volgens het verhaal, Bagdad bezocht heeft in 566 van de Hedjr. (A. D. 1170), en naar zijne geboorteplaats is teruggekeerd, waar hij overleden is, ongeveer 600 van de Hedjra (A. D. 1203). Er bestaat eenige twijfel omtrent de lezing van het woord Dúrbastí of Dúryastí. In het geographische gedeelte van de Majalis al-Múminín vind ik Dúrbast of Dúryast beschreven als een dorp nabij Ray, hetwelk nu Darasht genoemd wordt. Dit wordt medegedeeld op het gezag van de Muajam al-Buldan.

² HÁJ. KHALF., Tom. II, p. 369.

³ HÁJ. KHALF., Tom. II, p. 357.

zedekundigen schrijver KAMÁL AD-DÍN HUSAIN AL-WÁÍZ AL-KÁSHIFÍ AS-SAB-ZAWÁRI, den zeer bekenden schrijver van de Anwár-i Suhailí en van de Akhlák-i Muhsinín, die overleed in 910 van de Hedjra (A. D. 1504) en die aan zijn werk den titel gaf van Mawáhib al-âliyat ¹; het is echter algemeen bekend onder den naam van Tafsír-i Husainí. De Tafsír-i Husainí wordt nu in eene lithographie te Calcutta uitgegeven. Het is vergezeld van den Arabischen tekst van den Koran, met eene interliniaire Hindí vertaling en een anderen Perzischen Commentaar, genaamd de Tafsír-i ábbási; twee deelen van deze uitgave zijn reeds verschenen ².

II. De eerste verzamelingen van de overleveringen, welke naar men zegt, te boek zijn gesteld, zijn die van ABÚ BAKR BEN SHIHÁB AZ-ZUHRÍ, van ÁBD AL-MÁLIK BEN JURAIJ, van MALIK BEN ANAS, den stichter van de tweede secte der Sunnís, in zijn werk de Muwatta geheeten, en van AR-RABÍA BEN SUBAIH. Het is nog niet uitgemaakt wie onder hen de eerste is geweest: AZ-ZUHRÍ wordt als de eerste beschouwd door AS-SUYÚTÍ ³ en AL-MAKRÍZÍ ⁴, terwijl anderen de prioriteit geven aan de Muwatta ⁵ of aan de compilatiën van IBN JURAIJ of van AR-RABÍA. De voorkeur schijnt echter ÁBD AL-MÁLIK BEN JURAIJ te verdienen.

Twee andere van de stichters van secten onder Sunnís worden vermeld als schrijvers van eenige der eerste werken van de overleveringen. Aan ASH-SHAFFÍ wordt de zamenstelling van twee verzamelingen, namelijk de Masnad en de Sunan, toegeschreven, en aan IBN HANBAL de compilatie van een werk, getiteld Masnad, waarin een grooter aantal overleveringen zou opgenomen zijn, dan vroeger ooit bij elkander gebragt was ⁶.

¹ Háj. KHALF., Tom. II, p. 360.

² *The Koran of Mohammad in the original Arabic*, with two Persian comments, and an interlineal Hindée translation of the text, by Shah ABDOOL KADIR, 4°. Calcutta, 1837.

³ IBN. KHALL., Vol. I, *Introd.*, p. xviii.

⁴ Aangehaald door VINCENT, in zijn *Études sur la loi musulmane*, p. 19.

⁵ DE SACY, *Chrest. Arab.*, Tom. I, p. 401.

⁶ IBN. KHALL., Vol. I, p. 44.

Welke van de vermelde verzamelingen ook den voorrang mogen hebben, de voornaamste autoriteiten in zaken van overlevering zijn onder de Sunnís thans de boeken, die bekend zijn onder den naam van de zes Sahíhs, of zes boeken van de Sunnah, terwijl de Shíáhs hun eigen vier boeken van HADÍS hebben, die, hoewel minder algemeen bekend, door hen eveneens vereerd en boven de andere boeken over dit onderwerp gesteld worden.

De zes Sahíhs, of echte verzamelingen van overleveringen, zijn de voornaamste autoriteiten na den Koran ¹ onder de Sunnís; en daar zij dienen, om punten van de leer, die niet duidelijk in het heilige boek verklaard zijn, op te helderen, zoo worden zij door hen beschouwd als het onmisbaar aanvulsel.

De eerste daarvan, die de beroemdste is en bij al de secten der Sunnís de algemeene achting geniet, is de Jámia as-Sahíh, of, zoo als zij somtijds wordt genoemd, de Sahíh al-Bukhárí ², naar den bijnaam van den schrijver, ABU ABD ALLAH MUHAMMAD IBN ISMA'ÍL AL-BUKHARÍ. Haar wordt algemeen de voorrang gegeven boven de Sahíh van MUSLIM, de naaste in autoriteit, schoon beiden gerekend worden slechts te wijken voor den Koran zelf in waarheidsliefde. AL-BUKHARÍ, "de voornaamste "Imám in de wetenschap van overleveringen," werd geboren te Bukhárá, naar welke stad hij zijn bijnaam kreeg, in 194 van de Hedjra (A. D. 809) en overleed in het dorp Khartank, in het distrikt Samarkand in 256 van de Hedjra (A. D. 869). Hij was een leerling van den MUTTAHID IMÁM IBN HANBAL. Zijne compilatie bevat, volgens de opgave, meer dan zeven duizend overleveringen, welke hij, volgens zijne eigen verklaring, na een zestienjarigen arbeid uit eene massa van zes maal honderd duizend had uitgezocht ³.

¹ DE SACY, *Chrest. Arab.*, Tom. I, p. 407.

² *Mishcat ul Masabih*, Vol. I, p. 3; DE SACY, *Chresth. Arab.*, Tom. I, p. 408.

³ HAJ. KHALF., Tom. II, p. 512 seqq., die een breed relaas van dit groote werk geeft. Zie IBN. KHALL., Vol. II, p. 594; *An-Nawawí*, p. 86. Eene belangrijke verhandeling over de *Sahíh Al-Bukhari* van Dr. LUDOLF KREHL, is onlangs verschenen in het *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, Band IV, p. 1 seqq.

De Jámia as-Sahíh, door den schrijver zelf genoemd de Masnad as-Sahíh, beter bekend onder den naam van de Sahíh Muslim, vervaardigd door ABU AL-HUSAIN MUSLIM BEN AL-HAJÁJ BEN MUSLIM AL-KUSHATRÍ, bijgenaamd AN-NISHÁPÚRÍ, een leerling van IBN HANBAL, wordt gewoonlijk beschouwd als evenveel autoriteit te hebben als de Sahih al-Bukhárí; aan dat werk wordt zelfs door sommigen, voornamelijk door de Afrikaansche wetgeleerden, boven het andere de voorkeur gegeven ¹. De twee verzamelingen worden steeds te gelijk aangehaald onder den naam van de Sahíhain, of de twee Sahihs. Naar men zegt, heeft MUSLIM zijn werk zamengesteld uit driemaal honderd duizend overleveringen. Hij stierf te Nishápur in 261 van de Hedjra (A. D. 874), in den ouderdom van vijf en vijftig jaren ².

De derde verzameling van overleveringen, beschouwd uit het oogpunt van autoriteit, is de Jámia wa al-Ilal van ABÚ ÍSA MUHAMMAD BEN ÍSA AT-TIRMIZÍ. Dit werk is meer algemeen bekend onder den naam van de JÁMIA AT-TIRMIZÍ, en wordt ook genoemd SUNAN AT-TIRMIZÍ. AT-TIRMIZÍ was een leerling van AL-BUKHÁRÍ; hij overleed in 279 van de Hedjra (A. D. 892) ³.

ABÚ DÁWÚD SULAIMAN BEN AL-ASHÁS, bijgenaamd AS-SAJISTÁNI, schreef een KITÁB AS SUNAN, dat vier duizend acht honderd overleveringen bevat, welke uit vijfmaal honderd duizend zijn uitgekozen. Het wordt beschouwd, als het vierde boek over de Sunnah. ABÚ DÁWÚD werd ge-

¹ Háj. KHALF, Tom. II, p. 513. De SACY zegt, bij eene aanhaling van IBN KHALDÚN: "de afrikaansche wetgeleerden houden zich in zaken van hadiths, of overleveringen aan de verzameling of Sahih van Moslem, en geven eenstemmig daaraan de "voorkeur boven die van BOKHARÍ" (*Chrest. Ar.*, Tom. II, p. 302). Dr. WORMS daarentegen handhaaft den voorrang van de SAHÍH AL-BUKHÁRÍ, zeggende van die verzameling, dat "zij terstond op den Koran volgt; op het boek van BUKHÁRÍ laten "de muselmansche regters in Afrika de hand leggen aan hen, die zij een eed afnemen" (*Journ. Asiat.*, 3me Série, Tom. XIV, p. 239). Deze laatste opmerking schijnt echter beperkt te zijn tot de praktijk in Algérie, en zelfs daar kan het eene nieuwigheid zijn.

² IBN KHALL., Vol. III, p. 356; Háj. KHALF., Tom. II, p. 542; *An-Nawawí*, p. 548 seqq.

³ IBN KHALL., Vol. II, p. 679; Háj. KHALF., Tom. II, p. 548.

boren in 202 van de Hedjra (A. D. 817) en overleed te Basrah in 275 van de Hedjra (A. D. 888) ¹.

ABÚ ÂBD AR-RAHMAN AHMAD BEN ÂLI BEN SHUÂIB AN NASÂI stelde een groot werk over de overleveringen zamen, waaraan hij den titel van de Sunan al-Kabír gaf; maar daar hij zelf erkende, dat het gezag van vele van de opgenomen overleveringen twijfelachtig was, schreef hij later een uittreksel uit dit groote werk, met weglating van die twijfelachtige; dit uittreksel, getiteld Al-Mujtaba, heeft zijn rang onder de zes boeken van de Sunnah. AN-NASÂI werd geboren te Nasá, eene stad in Khurásán, in 215 van de Hedjra (A. D. 830) en overleed te Mekka in 303 van de Hedjra (A. D. 915) ².

De KITÁB AS-SUNAN van ABÚ ÂBD ALLAH MUHAMMAD BEN YAZID BEN MÁJAH AL-KAZWÍNÍ, is het zesde boek van de Sunnah; het wordt gewoonlijk de Sunan Ibn Májah genoemd. IBN MÁJAH werd geboren in 209 van de Hedjra (A. D. 824) en overleed in 273 van de Hedjra (A. D. 886) ³.

Deze zes boeken zijn algemeen bekend onder den naam van Al-Kutub as-Sittat fí al-Hadís ⁴, of de zes boeken over de overleveringen; maar de twee eerste, die verre weg het grootste gezag hebben, zijn, zooals wij reeds gezien hebben, bekend als de Sahíhain of de twee authentieke verzamelingen ⁵. De overige vier worden gewoonlijk genoemd Al-Kutub al-Arbaa, of de vier boeken. Overleveringen, die uit deze zes boeken

¹ IBN KHALL., Vol. I, p. 589; HÁJ. KHALF., Tom. III, p. 622; *An-Nawawi*, p. 708.

² IBN KHALL., Vol. I, p. 58; HÁJ. KHALF., Tom. III, p. 626.

³ IBN KHALL., Vol. II, p. 680; HÁJ. KHALF., Tom. III, p. 621.

⁴ Ik heb vernomen van mijn vriend, Dr. SPRENGER, Principal van het College te Dehli, dat er onlangs in Indië uitgaven van AL-BUKHÁRÍ, AT-TIRMIZÍ, AN-NASÂI en ABÚ DAWÚD zijn uitgekomen. De eerste is voorzien van nuttige glossen en is zeer correct; het is echter thans nog niet compleet. De *Sahíh* van AT-TIRMIZÍ is ook zeer correct; maar de tekst van de twee laatstgenoemde schrijvers is niet zoo accuraat. Dr. SPRENGER zegt ook dat hij gehoord heeft, dat de *Sahíh* van MUSLIM thans wordt uitgegeven te Calcutta. Geen van deze zeer belangrijke werken is nog hier te lande aangekomen.

⁵ *Mishcat ul-Masabih*, Vol. I, p. III; DE SACY, *Chrest. Arab.*, Tom. I, p. 408.

getrokken worden, onderscheiden de schrijvers, die er gebruik van maken, ook daarnaar: de uit de Sahíhain genomene worden Sahíh of authentiek genoemd, terwijl de uit de vier boeken genomene genoemd worden Hasan, of de op voldoende gezag voortgeplante, waaraan echter grooter gezag wordt toegekend, dan wanneer zij uit eenige andere verzameling over de Sunnah getrokken waren. Sommige schrijvers geven aan de zes Sahíhs eene andere orde, dan de genoemde.

De stijl van deze zes groote werken is beknopt en elliptisch, maar zij worden gewoonlijk beschouwd als zuiver en sierlijk; zij kunnen niet gemakkelijk zonder de hulp van commentaren verstaan worden, en derhalve hebben een heir van geleerden de taak op zich genomen, om ze te verklaren. HAJÍ KHALFAH noemt er meer dan tachtig alleen op de Sahíh al-Bukhári.

Nevens de genoemde werken bestaan er een zeer groot aantal verzamelingen van overleveringen, van meer of minder uitgebreidheid, en die verschillende autoriteit hebben, naarmate van den naam der schrijvers. Sommige daarvan zijn oorspronkelijk; maar voor het grootste gedeelte zijn het bloemlezingen of uittreksels of ineengewerkte verkortingen van een of meer der voornaamste werken, meestal met de verklaring van moeilijke woorden en plaatsen en met de opheldering van de overlevering door de meeningen en beslissingen van de wetgeleerden. Zij bestaan in zulk een groot aantal, dat HAJÍ KHALFAH zelf in de Kashf az-Zunún, dat groot monument van vlijt en onderzoek, de onmogelijkheid aanneemt, om ze alle op te noemen; het zal derhalve voldoende zijn zeer weinigen van de belangrijkste en jongsten op te geven.

De reeds vermelde Muwatta van MÁLIK BEN ANAS en een verzameling van overleveringen, die genoemd is naar zijn schrijver ABÚ MUHAMMAD ÂBD ALLAH AD-DÁRIMÍ, die overleed in 255 van de Hedjra (A. D. 868)¹, worden door sommigen beschouwd als eene plaats waardig onder de zes Sahíhs, in de plaats van de Sunan van IBN MÁJAH. Steeds wordt de Muwatta beschouwd als de naaste in autoriteit aan de zes Sahíhs².

¹ HAJ. KHALF., Tom. III, p. 628.

² Zie de *Mishcat ul-Masábih*, p. III. VINCENT plaatst de Muwatta onder de zes II. (VI.)

De verzamelingen van ABU AL-HUSAIN ÂLI BEN ÂMR AD-DÂRIKUTNÎ, die overleed in 385 van de Hedjra (A. D. 995) ¹, en van ABÚ BAKR AHMAD BEN AL-HUSAIN AL-BAIHAKÍ, die overleed in 458 van de Hedjra (A. D. 1065) ², hebben ook eene zeer groote autoriteit.

Een van de beroemdste compilatiën na de zes Sahíhs is de Masábíh as-Sunnat van ABÚ MUHAMMAD HUSAIN BEN MASÚD AL-FARRÁ AL-BAGHAWÍ ³, die overleed in 516 van de Hedjra (A. D. 1122) ⁴. Dit werk is voornamelijk getrokken uit de zes Sahíhs; daarin zijn al de authentieke overleveringen opgenomen, en die waarvan het gezag op eene of andere wijze twijfelachtig is, zijn weggelaten; de schrijver heeft echter nooit de Isnads overgenomen. AL-BAGHAWÍ schreef ook een Jama bain al-Sahíhain, of vereeniging van de twee Sahíhs. Een werk, dat denzelfden naam draagt, van ABÚ ÂBD ALLAH MUHAMMAD AL-HUMÁIDÍ, die overleed in 488 van de Hedjra (A. D. 1095) ⁵ bevat de verzamelingen van AL-BUKHÁRÍ en MUSLIM en heeft een grooten naam. Dit is ook het geval met de rijke compilatie van ABÚ AL-HASAN RAZÍN BEN MUÂWIYAH AL-ÂBDARÍ, die overleed in 520 van de Hedjra (A. D. 1126), en dat de werken bevat van AL-BUKHÁRÍ en MUSLIM, de Muwatta van MÁLIK, de Jámia at-Tirmizí en de Sunan van ABÚ DÁWUD en AN-NASÁÍ ⁶.

Verder verdient vermeld te worden de Jámia al-Usúl van ABÚ AS-SAADAT MUBÁRIK BEN ASÍR AL-JAZARÍ, gewoonlijk genoemd IBN ASÍR, die overleed in 606 van de Hedjra (A. D. 1209), een werk dat groot gezag heeft ⁷; en de Jámia al-Jawámia ⁸ van den beroemden geleerde JALÁL AD-DÍN ÂBD AR-RAHMAN BEN ABÍ BAKR AS-SUYÚTÍ. De laatstgenoemde schrijver laat de Isnads weg, maar geeft door middel van abbreviatiën die overleveringen te kennen, welke uit de zes boeken van

Sahíhs zonder de reden op te geven, waarom hij daaraan die niet algemeen erkende plaats toekent. *Études sur la loi musulm.* p. 31.

¹ HÁJ. KHALF., Tom. III, p. 628. ² HÁJ. KHALF., Tom. III, p. 627.

³ MATTHEWS noemt hem AL-BAGHDÁDÍ, maar dwaalt daarin. *Mishcat al-Masábíh*, Vol. I, p. 11. Deze bijnaam wordt afgeleid van Bagh of Baghshúr, den naam van eene stad in Khurásán. IBN KHALL., Vol. I, p. 420; HÁJ. KHALF., Tom. V, p. 564.

⁴ IBN KHALL., Vol. I, p. 419; HÁJ. KHALF., Tom. V, p. 564.

⁵ HÁJ. KHALF., Tom. II, p. 619. ⁶ HÁJ. KHALF., Tom. III, p. 32.

⁷ HÁJ. KHALF., Tom. II, p. 501. ⁸ HÁJ. KHALF., Tom. II, p. 614.

de Sunnah genomen zijn. Al de werken van AS-SUYÚTÍ worden door de Sunnis zeer geacht. De Rev. CANON CURETON is bezig met de voorbereiding van eene uitgave van de Jámia as-Saghír van AS-SUYÚTÍ, welk boek een uittreksel is uit de Jámia al-Jawámia, gerangschikt in alfabetische orde. Dit werk zal zeer aangenaam zijn aan die Orientalisten, welke deze belangrijke en tot nog toe verwaarloosde tak van Arabische letterkunde wenschen te beoefenen.

Een Commentaar op de Hadís al Arbaín van Sjeich ISMAÍL HAKKÍ, getiteld Sharh al-Arbaín, of Hadís Arbaín Sharhí, vervaardigd door MULLA ÂLI AL-HAFIS AL-KASTAMÚMÍ werd in 1837 te Konstantinopel gedrukt en in 4°. uitgegeven. Een ander werk, getiteld de Karak Suwál, bevattende veertig kwestieën, door MULLÁ FURATÍ, met de antwoorden van MUHAMMAD, volgens de overlevering, werd daar ook in 1840 in 8°. uitgegeven.

De Mishkát al-Masábih is eene nieuwe en vermeerderde uitgave van de Masábih van AL-FARRÁ AL-BAGHAWÍ, door den Sjeich WALÍ AD-DIN ABÚ ÂBD ALLAH MUHAMMAD BEN ÂBD ALLAH AL-KHATÍB, die zijn werk voltooidde in 737 van de Hedjra (A. D. 1336). Het is eene beknopte verzameling van overleveringen, voornamelijk genomen uit de zes boeken en in hoofdstukken gerangschikt naar de onderwerpen. Deze verzameling is vertaald door Kapitein MATTHEWS¹ en is, zoo als ik geloof, het eenige werk over de Ilm al-Hadis, dat tot nog toe in zijn geheel in een Europesche taal is vertaald; een feit, dat zeer te betreuren is, als men bedenkt hoe weinig de mohammedaansche godsdienst en wetten verstaan worden, en hoezeer zij afhankelijk zijn van de wetenschap der overleveringen.

Een klein werk over de overleveringen, getiteld de Muntakhab-i Bulúgh al-Marám, dat een uittreksel schijnt te zijn, met weglating van de Isnáds, van de Bulúgh al-Marám van SHIHÁB AD-DIN ABÚ AL-FAZL AHMAD AL-ÂSKALÁNÍ, die overleed in 852 van de Hedjra (A. D. 1448)², werd te Calcutta in 8°. gedrukt met eene interlineaire Urdú-vertaling.

¹ *Mishkát-ul Masábih, or a collection of the most authentic traditions regarding the actions and sayings of MUHAMMAD.* Translated from the Arabic by Captain MATTHEWS; 2 Vols, 4°. Calcutta, 1802—1810.

² HÁJ. KHALF., Tom. II, p. 68.

Eene andere kleine verzameling, getiteld *Labáb al-Akhbár*, bevattende drie honderd vijf en negentig authentieke overleveringen, werd ook dáár in 8°. gedrukt in 1837.

De commentaren op de verzamelingen van overleveringen zijn niet beperkt tot de zes *Shíáhs*, maar alle belangrijke compilatiën van dien aard zijn verklaard geworden door de geschriften van latere wetgeleerden. De *ilm Sharh al-Hadís*, of wetenschap van de verklaring der overleveringen, wordt beschouwd als eene hulpwetenschap voor de *Ilm 'al-Hadís* zelf.

De *ilm al-Hadís* heeft de aandacht getrokken van vele schrijvers onder de *Shíáhs*; één oogopslag in een van de biographische werken van die sekte is voldoende, om de reeds vermelde bewering te wederleggen, dat de volgelingen van *álí* geen gezag toekennen aan de mondelijke wet.

Een van de vroegste schrijvers over de *Hadís* en de wet van de *Imámíyah* sekte was *ÂBD ALLAH BEN ÂLÍ BEN ABÚ SHUABAH AL-HALABÍ*, wiens grootvader *ABU SHUABAH*, zoo als gezegd wordt, overleveringen verzameld heeft in den tijd van *HASAN* en *HUSAIN*. *ÂBD ALLAH* schreef deze overleveringen op en bood zijn werk, toen het af was, aan den *Imám JAAFAR AS-SÁDIK* aan, door wien het, naar men zegt, geverifieerd en verbeterd is. *ABÚ MUHAMMAD HISHÁM BEN AL-HÁKIM AL-KINDI ASH-SHAIBÁNÍ*, die leefde in den tijd van den Kalief *HÁRÚN AR-RASHÍD* en overleed in 179 van de Hedjra (A. D. 795), is ook beroemd geworden als een van de eerste verzamelaars van overleveringen der *Shíáhs*.

YÚNAS BEN ÂBD AR-RAHMAN AL-YUKTAINÍ was beroemd als kenner der overleveringen onder de *Shíáhs*. Onder andere werken schreef hij de *ílal al-Hadís* en de *Ikhtiláf al-Hadís*. Deze schrijver heeft, naar men zegt, vijf en veertig Hajjs en vier en vijftig *ûmrats*¹ naar Mekka gedaan en het ontzaggelijke getal van duizend boekdeelen geschreven ter bestrijding van de tegenstanders der *Shíáhs*. Hij stierf te Medína in 208 van de Hedjra (A. D. 823).

¹ Het verschil tussehen Hajj en *ûmrat* is, dat eerstgenoemde bevat een bedevaart naar Mekka, onder het verrigten van alle ceremoniën, en de laatstgenoemde slechts een bezoek is aan de heilige stad.

Dit zijn de vroegste schrijvers over de Hadís van de Shíáhs; maar men geeft op, dat de Shíáhs in Indië vier latere werken als de meest authentieke erkennen; deze worden genoemd de Kutub-i Arbaa en worden, naar het schijnt, door hen op dezelfde wijze geacht als de zes Sahíhs onder de Sunnís.¹

De twee eerste van deze vier boeken zijn de Tahzíb al-Ahkám en de Istíbsár; zij zijn vervaardigd door den Sjeich ABÚ JAAFAR AT-TÚSÍ, reeds vermeld als de schrijver van de Fihrist en van een volumieuze commentaar op den Koran.

Het derde van de Kutub-i arbaa is de Jámia al-Káfi van MUHAMMAD BEN YAAKÚB AL-KALÍNÍ AR-RÁZÍ, die genoemd wordt de RAÍS AL-MUHADDISÍN, of het hoofd van de kenners der overleveringen. Dit werk heeft zeer groot gezag, zoowel in Indië als in Persië: het is zeer uitgebreid, bevattende niet minder dan dertig boeken; en, naar men zegt, heeft de schrijver aan de vervaardiging daarvan twintig jaren besteed. AL-KALÍNÍ schreef ook verscheiden andere werken van minder bekendheid en overleed te Bagdad in 328 van de Hedjra (A. D. 939).

Het vierde van de authentieke boeken over de overleveringen der Shíáhs is de Man lá Yazarhu al-Fakíh van den beroemden ABÚ JAAFAR MUHAMMAD BEN ALÍ BEN BÁBAWÍYAH AL-KUMÍ, van wien reeds gesproken is als de schrijver van de twee Tafsírs op den Koran. Deze verzameling is in Indië en Perzië zeer bekend. IBN BÁBAWÍYAH schreef vele andere werken over de overleveringen, waaronder, volgens NUR ALLAH, de Kitáb al-Masábíh de voornaamste is. Het groot aantal van honderd twee en zeventig werken over de wetten en de Hadís worden, op het gezag van AN-NAJÁSHÍ, aan dezen schrijver toegekend.

ABÚ AL-ÂBBÁS AHMAD BEN MUHAMMAD, gewoonlijk IBN ÚKDAH genoemd, die in 333 van de Hedjra (A. D. 944) overleed, was een van de grootste meesters in de wetenschap van de overleveringen en beroemd wegens zijn vlijt in het verzamelen daarvan en wegens de herhaalde en langdurige reizen, die hij ondernam, om daarover narigten

¹ HAR. *Anal.* p. 224, noot, 2de edit. HARRINGTON geeft slechts de titels van deze boeken, en noemt ze authentiek op gezag van MAULAVÍ SIRÁJ AD-DÍN ÂLÍ, een van de regters in de *Suddar Dewanny Adawlut*.

in te winnen. AD-DÁRAKUTNÍ, de kenner van de overleveringen der Sunnis, heeft zoo als verhaald wordt, gezegd, dat IBN ūKDÁH driemaal honderd duizend overleveringen van de AHL-I BAIT en van de BENI HÁSHIM kende.

ALI BEN AL-HUSAIN AL-MASŪDÍ AL-HUDAILI, de wijd beroemde schrijver van de Marúj az-Zahab en die, in zekeren zin juist, de Herodotus van het Oosten genoemd is, schreef ook over de overleveringen van de Shíâhs. Hij overleed in 346 van de Hedjra (A. D. 957). Een andere naam, weinig minder beroemd in de annalen van de Arabische literatuur, verschijnt ook onder de schrijvers over dit onderwerp, namelijk die van ABU AL-FARAJ ÂLÍ BEN AL-HUSAIN AL-ISFAHÁNÍ, die, naar men zegt, vijftig jaar besteed heeft aan de zamenstelling van de zeer bekende Kitáb al-Aghání, en die in 356 van de Hedjra (A. D. 966) overleed. Het wordt vermeld, dat AD-DÁRAKUTNÍ en andere kenners van de overleveringen der Sunnis zeer veel geput hebben uit de geschriften van laatstgenoemden schrijver.

De groote wetgeleerde van de Shíâhs de Sjeich, AL-ÂLLÁMAH AL-HILLÍ, de schrijver van de Khulásat al-Akwál, heeft ook veel gezag ten opzichte van de overleveringen. Zijne voornaamste werken over dit onderwerp zijn de Istiksá al-Iatibár, de Masábíh al-Anwár en de Durar wa al-Marján.

Ten laatste kunnen onder de schrijvers over de overleveringen van de Shíâhs geplaatst worden, ABÚ AL-FUTÚH RÁZÍ en MUHAMMAD BAKIR BEN MUHAMMAD TAKÍ, wier reeds vermelde werken, de Kitab-i Hasaníyah en de Hakk al-Yakín, wegens het groot aantal overleveringen, dat zij bevatten, tot deze klasse kunnen gerekend worden, hoewel zij eigenlijk van polemischen aard zijn. De laatstgenoemde van deze schrijvers vervaardigde ook een werk, dat uitsluitend over de Hadís handelt en getiteld is de Bahár al-Anwár.

III. Na dit overzicht over de werken betreffende overleveringen, wordt het noodzakelijk iets te zeggen over de Algemeene Pandecten en afzonderlijke verhandelingen, met hunne commentatoren, die te zamen de derde klasse van de wetgeleerde boeken, volgens de aangenomen orde, vormen en die meer in het bijzonder over de wetgeleerdheid in al hare vormen han-

delen. Deze zijn, zoo als men zich voorstellen kan, bovenmatig talrijk, en het is onmogelijk hier iets meer te geven, dan de volgende magere opgaven.

Als de voornaamste werken, die in het algemeen handelen over de leerstellingen van de vier voorname secten der Sunni's, worden door HÁJÍ KHALFA vermeld, de Jámia al-Mazáhib, de Majmaa al-Khiláfiyát, de Yanábia al-Ahkám, de Uyún en de Zubdat al-Ahkám ¹. Alleen van de Zubdat al-Ahkám heb ik eene afzonderlijke beschrijving kunnen vinden, waaruit blijkt dat dit werk de practische bepalingen van de verschillende leerstellingen der verschillende vier secten uiteen zet, en dat het geschreven is door SIRÁJ AD-DIN ABÚ HAFS ÚMR AL-GHAZNAVÍ, een volgeling van ABÚ HANÍFAH, die overleed in 773 van de Hedjra (A. D. 1371) ².

Ik zal nu de belangrijkste werken van de beroemdste wetgeleerden in iedere secte afzonderlijk vermelden, daar, hoewel al de vier secten der Sunnis gezamenlijk de zes Sahíhs en andere verzamelingen van overleveringen erkennen, en slechts aan het een of ander boek door sommige secten in zekeren zin de voorkeur wordt gegeven, dit geenszins het geval is met de wetgeleerde boeken van de derde klasse, daar iedere secte bijzondere stellingen vasthoudt en zich naar verschillende autoriteiten regelt. Bij de opsomming van deze werken zal ik meer in het bijzonder stil staan bij degene, die de leer van ABÚ HANÍFAH volgen, welke de heerschende secte in Indië uitmaken.

ABÚ HANÍFAH's voornaamste werk is getiteld de Fikh al-Akbar; het handelt over de Ilm al-Kalám en is gecommmentarieerd door verschillende schrijvers, waarvan verscheidene genoemd worden door HÁJÍ KHALFA ³.

De Hanaffi secte is, zoo als reeds opgemerkt is, de meest algemeene en bijna de uitsluitende onder de Mohammedanen in Indië; maar de leerstellingen van den stichter worden somtijds gewijzigd naar de meeningen van twee zijner beroemdste leerlingen. Sir WILLIAM JONES zegt, "dat alhoewel ABÚ HANÍFAH het erkende hoofd is van de heerschende

¹ Háj. KHALF., Tom. IV, p. 457.

² Háj. KHALF., Tom. III, p. 533.

³ Háj. KHALF., Tom. IV, p. 457.

“secte en zijn naam daaraan gegeven heeft, wordt er echter zulk een “groote eerbied aan ABÚ YÚSUF en den wetgeleerde MUHAMMAD be-
 “toond, dat, als beiden in meening verschillen van hun meester, de
 “muselmansche regter vrijheid heeft om van de twee beslissingen, die te
 “kiezen, welke hem het meest gegrond op de rede en steunende op de
 “beste autoriteit toeschijnt ¹.”

Het schijnt, dat in vroegere tijden aan de opinie van Abú Hanífa de voorkeur werd gegeven, zelfs al verschilden zijn beide leerlingen van hem in meening; maar zóó is het tegenwoordig niet. Er moet ook nog een onderscheid worden gemaakt in die autoriteit; namelijk wanneer de twee leerlingen van hun meester en van elkander verschillen, dan moet aan de autoriteit van ABÚ YÚSUF, vooral in regtszaken, de voorkeur worden gegeven boven die van MUHAMMAD. In het geval echter, dat één leerling overeenstemt met ABÚ HANÍFAH, kan er geen twijfel bestaan, of men moet de opinie, die met zijne leer overeenkomt, aannemen.

ABU YÚSUF YAAKÚB BEN IBRÁHÍM AL-KÚFÍ werd geboren in 113 van de Hedjra (A. D. 731) en overleed te Bagdad in 182 van de Hedjra (A. D. 798). Hij was een leerling van ABÚ HANÍFAH en werd eerst aangesteld tot het ambt van Kázi van Bagdad door den Kalief AL-HÁDÍ, vervolgens werd hij verheven tot de waardigheid van Kázi al-Kuzát of Hoofddregter, door den Kalief HARUN AR-RASHÍD; hij was de eerste, die deze hooge betrekking bekleedde. Het eenige werk dat van ABÚ YÚSUF bekend is, handelt over de pligten van een regter, en is getiteld *Adab al-Kázi* ². De roem van dit werk werd verduisterd door dat van een ander, hetwelk dergelijken titel heeft, van Al-Khassáf, waarover straks zal worden gesproken. ABÚ YÚSUF heeft, naar men zegt, zijne aantekeningen toevertrouwd aan zijn leerling, den Imám MUHAMMAD, die daarvan groot gebruik maakte bij de zamenstelling van zijne werken.

ABÚ ABD ALLAH MUHAMMAD BEN HUSAIN ASH-SHAIBÁNÍ, werd geboren te Wásitah in Irák al-ârab, in 132 van de Hedjra (A. D. 749)

¹ SIR WILLIAM JONES's *Works*, Vol. III, p. 510, 4°. Lond. 1799, en eene plaats uit de *Tabakát al-Hanafiyyat*, geciteerd door MÍRZÁ KÁSÍM BEG, waar hetzelfde wordt verhaald. *Jour. Asiat.*, 4me Série, Tom. XV, p. 203.

² HAR. *Anal.*, p. 234, 2de edit.; HÁJ. KHALF., Tom. I, p. 219.

en stierf te Ray, de hoofdstad van Khurásán in 187 van de Hedjra (A. D. 802). De IMÁM MUHAMMAD, zoo als hij gewoonlijk genoemd wordt, was met ABÚ YÚSUF leerling van ABÚ HANÍFAH, en zette na den dood van laatstgenoemde, zijne studiën voort onder eerstgenoemde. Men verhaalt ook, dat hij in zijn jeugd onderwijs genoot van den Imám MÁLIK; zijne voornaamste werken zijn zes in getal, waarvan vijf een zeer hoog gezag genieten en geciteerd worden onder den titel van de ZÁHÍR AR-RAWÁYÁT, of *duidelijke rapporten* ¹.

De Jámia al-Kabír ², het eerste van de Záhír ar-Rawáyát, bevat een aantal zeer belangrijke kwestieën over wetgeleerdheid, en is door zeer vele geleerden gecommmentarieerd, onder welke wij vinden den zeer bekenden SHAMS AL-AÏMMAH ABÚ BAKR MUHAMMAD AS-SARAKHSÍ, die overleed in 490 van de Hedjra (A. D. 1096), en BURHÁN AD-DÍN MAHMÚD BEN AHMAD; ieder van beiden vervaardigde een werk onder den titel van AL-MUHÍT, waarover straks zal worden gesproken.

De Jámia as-saghír ³, het tweede van de werken van den Imám MUHAMMAD, is misschien nog meer beroemd dan de Jámia al-Kabír; in de samenstelling van dat boek vooral schijnt hij veel verschuldigd te zijn aan ABÚ YÚSUF. De Commentaren op de Jámia as-Saghír zijn zeer talrijk; de meest bekende is die van AS-SARAKHSÍ, en er is ook een van eenige bekendheid vervaardigd door BURHÁN AD-DÍN ÂLÍ, den schrijver van de Hídáyah.

Het derde werk van den Imám MUHAMMAD is de Mabsút fí Furúa al-Hanafíyah ⁴, dat eene groote vermaardheid en zeer vele commentaren heeft gekregen.

De Ziyádáh fí Furúa al-Hanafíyah ⁵, het vierde van de Duidelijke Rapporten, werd, zooals men zegt, zamengesteld onder toezigt en goedkeuring van ABÚ YÚSUF. Het is een zeer geacht werk, en met zijn supplement van denzelfden schrijver gecommmentarieerd door eene menigte schrijvers, waaronder behooren AS-SARAKHSÍ en KÁZÍ KHÁN HASAN BEN MANSÚR AL-ÚZJANDÍ, die overleed in 592 van de Hedjra (A. D. 1195).

¹ HAR. Anal., p. 230, 2de edit.

² HÁJ. KHALF., Tom. II, p. 564.

³ HÁJ. KHALF., Tom. II, p. 553.

⁴ HÁJ. KHALF., Tom. V, p. 364.

⁵ HÁJ. KHALF., Tom. III, p. 552.

Het vijfde van de Záhír ar-Rawáyát wordt genoemd de Siyar al-Kabír wa as-Saghír¹ en was, naar men meent, het laatste werk van dien schrijver. De naam van Abú Yúsuf komt in dit werk nergens voor.

De Nawádir, het zesde en laatste van de bekende werken van den Imám MUHAMMAD, ofschoon niet zoo hoog geschat als de andere, heeft toch het gezag van eene autoriteit.

Onder de Hanafi's van Indië hebben, na den stichter van hunne secte en zijne twee leerlingen, gezag de Imám ZUFAR BEN AL-HAZÍL, die hoofdregter te Basrah was, waar hij in 158 van de Hedjra (A. D. 774)² overleed, en HASAN BEN ZIYÁD; deze wetgeleerden waren tijdgenooten, vrienden en leerlingen van ABÚ HANÍFAH, en hunne werken werden, naar men zegt, geciteerd als autoriteiten voor de leerstellingen van dien Imam, vooral wanneer de twee leerlingen zwijgen³.

Nevens deze genoemde werken zijn er nog eenige andere volgens de Hanafi-school, die zeer bekend zijn en waarop zeer dikwijls in Indië of in de werken, die daar een groot gezag hebben, verwezen wordt.

ABÚ BAKR AHMAD BEN ÊMR AL-KHASSÁF was de schrijver van de meest beroemde van verscheiden verhandelingen, bekend onder den naam van ADAB AL-KÁZÍ. Hij overleed in 261 van de Hedjra (A. D. 874). HÁJÍ KHALFA prijst dat werk zeer; het bevat honderd twintig hoofdstukken, en is door vele juristen gecommentarieerd. De meest geachte commentaar is die van ÊMR BEN ÂBD AL-ÂZÍZ BEN MÁZEH, gewoonlijk genoemd HUSÁM ASH-SHAHÍD, die gedood werd in 536 van de Hedjra (A. D. 1141)⁴.

ABÚ JAAFAR AHMAD BEN MUHAMMAD AT-TAHAWÍ is een van de talrijke commentatoren op de Jámia as-Saghír van den Imám MUHAMMAD; hij schreef ook een epitome van de Hanafitische leerstellingen, genaamd de Mukhtasar at-Tahawí. Beide werken worden dikwijls in Indië als autoriteiten aangehaald, maar men weet niet of zij daar tegenwoordig bestaan. AT TAHAWÍ overleed in 321 van de Hedjra (A. D. 933)⁵.

¹ HÁJ. KHALF., Tom. III, p. 637.

² HAMILTON'S *Hedaya*, *Preliminary Discourse*, p. xxxv.

³ HARRINGTON haalt als bewijs hiervoor de *Futáwa al-Hammadiyah* aan, *Anal.* p. 229, 2de edit.

⁴ HÁJ. KHALF., Tom. I, p. 220. ⁵ HÁJ. KHALF., Tom. V, p. 444.

De Mukhtasar al-Kudúrí van ABÚ AL-HUSAIN AHMAD BEN MUHAMMAD AL-KUDÚRÍ, behoort tot de meest geachte werken van de Hanafitische secte en heeft groot gezag in Indië. Dit boek heeft inderdaad zulk een grooten naam, dat HÁJÍ KHALFA, sprekende van de verschillende werken, die bij uitnemendheid "Al-Kitáb" d. i. "het boek" genoemd worden, zegt, dat die uitdrukking ten opzichte van wetgeleerde zaken gebruikt, beteekent de Mukhtasar al-Kudúrí ¹. Het is eene verhandeling over de wet in haar geheel en bevat meer dan twaalf duizend regtszaken. Het is, zoo als men van een werk van zulk een naam verwachten kan, door talrijke schrijvers gecommenterd; verscheiden van die commentaren worden in de Fatáwa al-âálamgírí aangehaald. ALKUDÚRÍ stierf in 428 van de Hedjra (A. D. 1036) ².

Het gedeelte van AL-KUDÚRÍ's werk, dat over den oorlog tegen ongelooovigen handelt, werd in het oorspronkelijke uitgegeven met eene latijnsche vertaling door ROSENMÜLLER, in 1825 ³.

Een zeer bekende commentaar op de Mukhtasar al-Kudúrí is getiteld Al-Jauharat an-Nayyirat ⁴, en wordt somtijds genoemd Al-Jauharat al-Munírat ⁵. BAILEY zegt van dit werk, dat het, hoewel van later dagteekening dan de Hidáyah, misschien van meer belang is in andere opzigten ⁶.

SHAMS AL-AÏMMAH ABÚ BAKR MUHAMMAD AS-SARAKHSÍ, hierboven genoemd als de schrijver van commentaren op de Jámia al-Kabír en de Jámia as-Saghír van den Imám MUHAMMAD en op andere werken, schreef, terwijl hij zich in de gevangenis te Uzjand bevond, een wetgeleerd boek van groote uitgebreidheid en van groot gezag, getiteld de Mabsút ⁷. Hij was ook de schrijver van het meest beroemde der vele werken, die den naam van Al-Muhít dragen; zijn werk is voor een groot gedeelte ont-

¹ HÁJ. KHALF., Tom. V, p. 30; DE SACY, *Anthologie Grammaticale Arab.*, p. 381.

² IBN KHALL., Vol. I, p. 59; DE SACY, *Chrest. Ar.*, Tom. II, p. 100; HÁJ. KHALF., Tom. V, p. 451.

³ ROSENMÜLLER, *Analecta Arabica*, Pars I, 4°. 1825.

⁴ HÁJ. KHALF., Tom. V, p. 452. ⁵ HÁJ. KHALF., Tom. II, p. 656.

⁶ BAILLIE'S *Moochummudan Law of Inheritance*, Pref. pag. vii.

⁷ HÁJ. KHALF., Tom. V, p. 363.

leend aan de Mabsút, de Ziyádát, en de Nawádir van den Imám MUHAMMAD ¹.

BURHÁN AD-DÍN MAHMÚD BEN AHMAD, van wien reeds gesproken is, schreef ook een Muhít, die, hoewel in Indië bekend, niet zoo hoog geschat wordt als de Muhít as-Sarakhsí. Het werk van BURHÁN AD-DÍN MAHMUD is gewoonlijk bekend onder den naam van de Muhít al-Burhání en is voornamelijk getrokken uit de Mabsút, de twee Jámia's, de Siyar en de Ziyádát van den Imam MUHAMMAD; hij maakt daarbij ook gebruik van de Nawádir van denzelfden geleerde ².

De Sjeich ÂLÁ AD-DÍN MUHAMMAD AS-SAMARKANDÍ vervaardigde een compendium van de Mukhtasar al-Kudúrí, waaraan hij den titel gaf van Tuhfat al-Fukáhá ³. Het werk van ÂLÁ AD-DÍN werd gecommenterd door zijn leerling ABÚ BAKR BEN MASÚÚD AL-KÁSHÁNÍ, die overleed in 587 van de Hedjra (A. D. 1191) ⁴. Deze commentaar is getiteld Al-Badāia as-Sanáia. Zoowel de tekst, als de commentaar, hoewel niet bekend in Indië, worden dikwijls als gezaghebbende schrijvers aangehaald.

De Hidáyah is de beroemdste verhandeling over de wet volgens de leerstellingen van ABÚ HANÍFAH en zijne leerlingen ABÚ YÚSUF en den Imám MUHAMMAD, die in Indië bestaat; zij is een commentaar op de Badāia al-Mubtadá, en zoowel de tekst, als de commentaar komen uit de pen van BURHÁN AD-DÍN ÂLÍ BEN ABÚ BAKR AL-MARGHÍNÁNÍ, die, na dertien jaren besteed te hebben aan het schrijven van de Hidáyah, overleed in 593 van de Hedjra (A. D. 1196) ⁵. De indeeling en algemeene rangschikking van de Hidáyah, zijn genomen uit de Jámia as-Saghír van den Imám MUHAMMAD, en het bestaat uit eene verzameling van goedgekeurde regtszaken, opgehelderd met bewijzen en argumenten. HÁJÍ KHALFAH zegt in de beschrijving van de Hidáyah: "het is een regel, die de schrij-

¹ HÁJ. KHALF., Tom. V, p. 433.

² HÁJ. KHALF., Tom. V, p. 431.

³ HÁJ. KHALF., Tom. II, p. 235.

⁴ HÁJ. KHALF., Tom. II, p. 235.

⁵ De tekst van de Hidáyah komt in het algemeen overeen met Al-Kudúrí, eveneens komt hij overeen met den tekst van de Jauharat an-Nayyirat, en daaruit mag men misschien afleiden, dat de Mukhtasar al-Kudúrí inderdaad de oorspronkelijke tekst van de Hidáyah is. Zie BAILLIE, *Moohummudan Law of Sale; Preliminary Remarks*, p. xv, noot.

“ver van dat werk heeft aangenomen om eerst te geven de meeningen en argumenten van de twee leerlingen (ABÚ YÚSUF en de Imám MUHAMMAD); vervolgens de leer van den grooten Imám (ABÚ HANÍFAH); en eindelijk uit te weiden over de bewijzen, die de laatstgenoemde heeft aangevoerd, om daardoor de redeneringen van de leerlingen te weerleggen. Als hij van dien regel afwijkt, mag men aannemen, dat hij overhelt tot de opiniën van ABÚ YÚSUF en den Imám MUHAMMAD. Het is ook zijne gewoonte, om de gevallen, die in de Jámia as-Saghír en Kudúrí genoemd worden, op te helderen; als hij laatstgenoemden be-doelt, gebruikt hij altijd de uitdrukking “hij heeft gezegd in het boek.” Tot lof van de Hidáyah heeft men daarvan, even als van den Koran, gezegd, dat het alle vroegere boeken over de wet heeft overbodig ge-maakt. Dat allen de daarin voorgeschreven regels gedenken, en dat “het als een gids in het leven gevolgd worde!”

Dezelfde beweegreden, die leidde tot de samenstelling van den Hindoe Code, spoorde WARREN HASTINGS ook aan om aan te bevelen, dat er eene vertaling van de Hidáyah in het Engelsch zou worden gemaakt. Ten gevolge daarvan ondernam HAMILTON die taak; ongelukkig echter werd door de mohammedaansche wetgeleerden, die bij deze gelegenheid geraadpleegd werden, de raad gegeven om, daar de taal van den schrij-ver bijzonder stijf en duister is, eerst eene Persische vertaling te laten maken “onder het toezigt van eenige hunner knapste geleerden, waar-mede het dubbele doel zou worden bereikt, om de duisterheden van den tekst op te helderen, en om, nadat de vertaling gemaakt zou zijn, de inlandsche regters van de regtbanken een geschikter gids en een leer-rijker leidsman te bezorgen, dan boeken, geschreven in eene taal, waar-van weinigen slechts de gelegenheid hadden, om eene voldoende kennis op te doen ¹.” Aldus werd gedaan, en naar deze Persische vertaling vervaardigde HAMILTON zijne Engelsche overzetting ², waarop men dus minder vertrouwen kan, dan wanneer zij naar het oorspronkelijk Arabisch gemaakt was, terwijl het werk zelf daardoor niets aan duide-

¹ HAMILTON's *Hedaya*, *Prelim. Disc.* p. XLIV.

² *The Hedaya, or Guide; a Commentary on the Musselman Laws*, translated by CHARLES HAMILTON, 4 Vols, 4°. Calcutta, 1791.

lijkheid gewonnen heeft. Het werk van BURHÁN AD-DÍN ÂLÍ, zoo als wij het nu in deze vertaling hebben, is echter een zeer nuttig boek, hoewel het veel bevat dat onbelangrijk is, en het erfregt geheel weglaat, een regt, dat misschien het belangrijkste van alle is.

De tekst van de Hidáyah werd te Calcutta in het oorspronkelijk Arabisch, in twee deelen folio, uitgegeven in 1234 van de Hedjra (A. D. 1818) en werd daar nogmaals met zijn commentaar, de Kifáyah, in 1834¹ uitgegeven door HAKÍM MAULAVI ÂBD AL-MAJID. De Persische vertaling werd ook te Calcutta in vier deelen 8°. uitgegeven in 1807.

Een werk van zulk eene vermaardheid en autoriteit, als de Hidáyah, is derhalve opgehelderd geworden door een groot aantal commentaren, waarvan de eerste, naar men zegt, geschreven is door HAMÍD AD-DÍN ÂLÍ AL-BUKHÁRÍ, die in 667 van de Hedjra (A. D. 1268) overleed; die commentaar is een klein stuk, getiteld de Fawá'id. De glossen op de Hidáyah, die bekend zijn door hunne reputatie in Indië, zijn de Niháyah, de Ináyah, de Kifáyah en de Fath al-Kadír.

De Niháyah van HUSÁM AD-DÍN HUSAIN BEN ÂLÍ, die, naar men zegt, een leerling was van BURHÁN AD-DÍN ÂLÍ, was de eerste daarvan, die vervaardigd werd; het is belangrijk, omdat het aanvult het erfregt, dat in de Hidáyah ontbreekt, ofschoon men zegt dat aan dit hoofdstuk van de wet geenszins gelijk gezag wordt toegekend, als aan de Fará'iz as-Sirájíyah, dat later zal beschreven worden.

Er bestaan twee Commentaren op de Hidáyah, die den naam van Ináyah² dragen; de meest bekende van dien naam werd geschreven door den Sjeich AKMAL AD-DÍN MUHAMMAD BEN MAHMÚD, die overleed in 786 van de Hedjra (A. D. 1384). De Ináyah is zeer geacht door hare naauwgezette analyse en verklaring van den tekst.

De Arabische tekst van de Ináyah verscheen te Calcutta in 1837, uitgegeven door RAMDHAN SEN³.

¹ *The Hidayah, with its Commentary, called the Kifayah, a Treatise on questions of Mohammadan law*, published by HUKHEEM MOULVEE ABDOOL MUJEEB, 4 vols, 4°. Calcutta. 1834.

² HAJ. KHALF., Tom. IV, p. 269.

³ *Inayah, a Commentary on the Hidayah; a work on Mohammedan Law*, compi-

De derde Commentaar, de Kifáyah, is van Imám AD-DÍN AMÍR KÁTIB BEN AMÍR ŪMR, die vroeger reeds eene verklarende glosse op hetzelfde werk, de Gháyat al-Bayán genaamd, had geschreven. De Kifáyah werd voltooid in 747 van de Hedjra (A. D. 1346) en geeft, behalve de opmerkingen van den schrijver zelf, beknopt den inhoud van andere commentaren.

De orginele tekst van de Kifáyah, vergezeld van dien van de Hidáyah, is, zoo als boven is vermeld, uitgegeven.

De Fath al-Kadír lil-âájiz al-Fakír van KAMÁL AD-DÍN MUHAMMAD AS-SIWÁSÍ, gewoonlijk genoemd IBN HAMMÁM, die overleed in 861 van de Hedjra (A. D. 1456), bevat het meeste van al de commentaren op de Hidáyah en behelst tevens eene verzameling van beslissingen, die het zeer nuttig maken.

De Wáfí van ABÚ AL-BARAKÁT ÂBD ALLAH BEN AHMAD, gewoonlijk HÁFIZ AD-DÍN AN-NASÍFÍ genoemd, en zijn commentaar, de Káfí van denzelfden schrijver, zijn werken, die eenig gezag hebben. AN-NASAFÍ overleed in 710 van de Hedjra (A. D. 1310).

AN-NASAFÍ is ook de schrijver van de KANZ AL-DAKÁÍK ¹, een boek van grooten naam, voornamelijk ontleend aan de Wáfí, dat kwestieën en beslissingen bevat volgens de leerstellingen van ABÚ HANÍFAH, ABÚ YÚSUF, den Imám MUHAMMAD, ZUFAR, ASH-SHÁFÍ, MÁLIK en anderen. Vele commentaren zijn op dat werk geschreven: de beroemdste is de Bahr ar-Ráík, hetgeen in Indië bijna geheel in onbruik schijnt geraakt te zijn. De Bahr ar-Ráík is van ZAIN AL-ÂÁBIDIN BEN NUJAIM AL-MISRÍ, die overleed in 970 van de Hedjra (A. D. 1562) ². Hij liet bij zijn dood zijn boek onafgewerkt achter, maar het werd afgewerkt door zijn broeder SIRÁJ AD-DÍN ŪMR, die ook een anderen en kleineren commentaar op dat werk schreef, getiteld de Nahr al-Fáík.

De Tabyín al-Hakáík ³, een andere commentaar op de Kanz ad-Dakáík, werd vervaardigd door FAKHR AD-DÍN ABÚ MUHAMMAD BEN ÂLÍ AZ-ZAILAÍF, die overleed in 743 van de Hedjra (A. D. 1342). Het

led by MUHAMMAD AKMULOODEEN, IBN MUHMOOD, IBN AHMUDONIL HUNUFEE;
edited by MONSHEE RANDHUN SEN, 4 Vols, 4°. Calcutta, 1837.

¹ HÁJ. KHALF., Tom. V, p. 249.

² HÁJ. KHALF., Tom. V, p. 250.

³ Ibid.

heeft een grooten naam in Indië, omdat het de leerstellingen van de Hanafi-secte verdedigt tegen die van de volgelingen van ASH-SHÁFI.

Twee andere commentaren op de Kanz ad-Dakáik verdienen melding: de een heet de Ramz al-Hakáik van BADR AD-DÍN MAHMUD BEN AHMAD AL-ÂAINÎ, die overleed in 855 van de Hedjra (A. D. 1451)¹; de andere is de Matlab al-Fáik van BADR AD-DÍN MUHAMMAD BEN ÂBD AR-RABMAN AD-DAIRÍ² en wordt in Indië zeer geacht.

De Wikáyah, geschreven in de zevende eeuw van de Hedjra, door BURHÁN ASH-SHARÍYAT MAHMUD, als eene inleiding tot de studie van de Hidáyah, is bijna verduisterd door zijn commentaar, de Sharh al-Wikáyah, van ÂBAID ALLAH BEN MASÔÚD, die overleed in 750 van de Hedjra (A. D. 1349): dit werk bevat zoowel den oorspronkelijken tekst als een groot aantal verklarende en ophelderende noten. De Wikáyah en de Sharh al-Wikáyah worden tot onderrigt in de mohammedaansche scholen gebruikt. Er bestaan nog andere commentaren op de Wikáyah, maar zij zijn niet zeer bekend.

De Sharh al-Wikáyah is gedrukt en in 4°. te Calcutta uitgegeven.

De Nikáyah is een ander, in Indië zeer bekend wetgeleerd boek voor eerstbeginnenden van den schrijver van de Sharh al-Wikáyah; somtijds wordt het de Mukhtasar al-Wikáyah genoemd, omdat het inderdaad een uittreksel van dat werk is.

De originele Arabische tekst van de Mukhtasar al-Wikáyah werd gedrukt en te Kassan in 1845 uitgegeven.

Drie commentaren op de Nikáyah zijn zeer geacht, die geschreven werden door ABÚ AL-MAKÁRIM BEN ÂBD ALLAH in 907 van de Hedjra (A. D. 1501), ABÚ ÂLÍ BEN MUHAMMAD AL-BIRJINDÍ in 935 van de Hedjra (A. D. 1528) en SHAMS AD-DÍN MUHAMMAD AL-KHURÁSÁNÍ in 941 van de Hedjra (A. D. 1534).

De Ashbah wa an-Nazáir is ook een boek voor eerstbeginnenden, dat grooten naam heeft, van ZAÍN AL-ÂÁBIDÍN, den schrijver van de Bahr ar-

¹ Háj. KHALF., Tom. V, p. 250.

² Háj. KHALF., Tom. V, p. 252. HARRINGTON schijnt deze twee Commentaren te verwarren. *Anal.*, p. 238 en noot, 2de ed.

Ráik, die reeds vermeld is. HAJÍ KHALFAH spreekt van dit werk in schoone bewoordingen en noemt verscheiden aanhangsels op, die in verschillende tijden gemaakt zijn ¹.

De oorspronkelijke tekst van de Ashbah wa an-Nazáir werd te Calcutta uitgegeven in 1826 door RAMDHAN SEN ²: en werd daar herdrukt in 4°. met een commentaar van AHMAD BEN MUHAMMAD AL-HAMAWÍ in 1844.

Er bestaat nog eene verhandeling over de wet, getiteld Núr al-Anwár fí Sharh al-Manár, van den Sjeich JUN BEN ABÍ SAYYID AL-MAKKÍ; zij werd te Calcutta in folio uitgegeven in 1819.

Eene kleine verhandeling over de bronnen van de wet, getiteld de Usúl ash-Sháshí, met een verklarenden commentaar, werd te Delhi in 8°. gelithographeerd, uitgegeven in 1847.

Dit zijn de voornaamste wetgeleerde boeken van de derde klasse, die bekend zijn en gezag hebben onder de Sunnís van de Hanafí secte in Indië; maar, zoo als men zich voorstellen kan, slechts weinige daarvan worden voor de regtbanken aangehaald, daar de Hidáyah en zijne commentaren, opgehelderd door de boeken van FATÁWA, in het algemeen genoeg zijn om de regters te voldoen en om voldoende gronden te verschaffen, ten einde daarop eene beslissing te nemen.

Vele werken volgens de leerstellingen van ABÚ HANÍFAH zijn geschreven en worden als autoriteiten in Turkije beschouwd. Deze zouden, naar ik onderstel, aanneembaar zijn, indien zij bij de regtbanken in Indië werden aangehaald, als de partijen van het proces de Hanafí secte volgen.

De beroemdste onder deze is de Multaka al-Abhár van den Sjeich IBRÁHÍM BEN MUHAMMAD AL-HALABÍ, die overleed in 956 van de Hedjra (A. D. 1549). Dit werk, hetgeen een Code over de geheele mohammedaansche wet is, bevat de meeningen van de vier voornaamste Mujtahid Imáms en verklaart ze door die van de voornaamste wetgeleer-

¹ HAJ. KHALF., Tom. I, p. 309.

² AL-ASHBAHO WA AL-NAZÁIR, a *Treatise on Mohammedan law*, originally compiled by ZEIN AL-ABDIN IBNE NAJIM, edited by MUNSHI RAMDHAN SEN, 4°. Calc. 1826.

den van de school van ABÚ HANIFAH. Daarnaar wordt als eene autoriteit in Turkije veel meer verwezen, dan naar eenige andere verhandeling over de wetgeleerdheid ¹.

De Multaka al-Abhár werd in 4°. in het oorspronkelijk Arabisch te Konstantinopel uitgegeven in 1835; en een commentaar daarop, getiteld de Majmaa al-Anhár van ÁBD AR-RAHMAN BEN SHAIKH MUHAMMAD, gewoonlijk bekend onder den naam van Sjeich zÁDAH werd dáár ook in 4°. in 1824 uitgegeven. Eene Turksche vertaling, vergezeld van een commentaar van MUHAMMAD MAVKÚFÁTÍ, naar hem Al-Mavkúfátí genoemd, verscheen in het licht in folio te Bulak in 1833. De Multaka werd ook voor een groot gedeelte in het Fransch vertaald en maakt den grondslag uit van D'OHSSON's prachtig werk over het Ottomannische rijk.

De Durar al-Hukkám van MULLA KHUSRÚ, die overleed in 885 van de Hedjra (A. D. 1480), is een commentaar op eene verhandeling over de wet van denzelfden schrijver, getiteld de Ghurar al-Ahkám. MULLA KHUSRÚ, die een van de beroemdste Turksche wetgeleerden is, voltooidde zijn werk in 883 van de Hedjra (A. D. 1478). Het is zeer lijvig, en in autoriteit wijkt het alleen voor de Multaka al-Abhár, waaraan de voorkeur wordt gegeven vooral wegens zijne betrekkelijke kortheid ².

De tekst van de Durar al-Hukkám werd te Konstantinopel in folio uitgegeven in 1844 ³. Eene Turksche vertaling van dien commentaar, vergezeld van den Arabischen tekst van de Ghurar al-Ahkám, was vroeger daar verschenen in folio in 1842.

Eene verhandeling over de strafwet werd in het Turksch te Konstantinopel in 8°. in 1838, onder den titel van Kánún Náme-i Jazá uitgegeven. De strafbepalingen in de Khatt-i Sharif zijn tweemaal in het licht verschenen; eens in het Turksch te Konstantinopel in 1841, en eens, ook in het Turksch met eene Duitsche vertaling van PETERMAN ⁴, te Berlijn in het volgende jaar.

¹ D'OHSSON, *Tableau Général de l'Empire Ottoman*, Tom. I, Introd., Sect. III.

² *Journal Asiatique*, 4me Série, Tom. III, p. 216.

³ *Durar al-Hukkám fí Shárah Ghurar al-Ahkám*, 4°. Constantinople. A. H. 1260 (A. D. 1844).

⁴ *Beiträge zu einer Geschichte der neuesten Reformen des osmanischen Reiches*,

Het zal onnoodig zijn lang stil te staan bij de boeken, die volgens de leerstellingen van de drie andere voornamen Sunnī-secten vervaardigd zijn.

Ik heb reeds vermeld, dat het niet bekend is, dat de secte, gesticht door MÁLIK BEN ANAS, in eenig gedeelte van Indië de bovenhand heeft; maar degeen, die zich op de studie van de mohammedaansche wet toelegt, zal met belangstelling twee verhandelingen raadplegen, die onlangs over de Málikī-leerstellingen in Frankrijk zijn uitgegeven.

Het eerste van deze werd in 1842 door den heer VINCENT uitgegeven ¹. Het bevat een kort verslag over den oorsprong der leer van MÁLIK, voornamelijk ontleend aan Al-Makrízi ², eene beschrijving van de meest bekende werken over die leer ³, en eene vertaling van het hoofdstuk over het strafregt, overgenomen uit de Risálah van ABÚ MUHAMMAD ÂBD ALLAH BEN ABÚ ZAID AL-KAIRUWÁNÍ ⁴. De inleiding op die verhandeling is zeer belangrijk.

Het tweede, eene fransche vertaling door den heer PERRON van de Mukhtasar van KHALÍL IBN ISHÁK, wordt nu uitgegeven; twee deelen zijn reeds verschenen in 1848 en in 1849 ⁵. De Mukhtasar is een werk, dat bepaald handelt over de Málikī-leer. De vertaling van PERRON is ondernomen op last van het fransche Gouvernement voor het bijzonder gebruik dergenen, die bij de regtsbedeeling in Algérië geplaatst zijn, en het is des te belangrijker, daar de vertaler zich niet bepaald heeft tot eene loutere vertaling van den oorspronkelijken tekst, maar al de duistere plaatsen heeft opgehelderd door inlassching van verklaringen uit de verschillende commentators op dat werk. Als het voleindigd is, zal het de eerste volkomen vertaling zijn van eene verhandeling over de

enthaltend den Hattischerif von GÜLHANE, den Ferman von 21 Nov. 1839, und das neueste Strafgesetzbuch, türkisch und deutsch, in Verbindung mit RAMIS EFFENDI, herausgegeben von J. H. PETERMANN, 8°. Berl., 1842.

¹ *Études sur la loi MUSELMANE (Rit de Malek) Législation Criminelle. Par M. B. VINCENT, 8°. Paris, 1842.*

² Ibid. p. 13.

³ Ibid. p. 31.

⁴ Ibid. p. 63.

⁵ *Précis de Jurisprudence Muselmanne selon le rite Málékite, par KHALIL IBN ISHÁK. Traduit de l'Arabe, par M. PERRON. Paris, Imp. 8°. Tomes I et II, 1848—49.*

mohammedaansche wetgeleerdheid in het algemeen. De typographische uitmuntendheid van die boekdeelen én de goedkoopheid, doen de vrijgevigheid van het fransche Gouvernement eer aan.

De werken van de heeren VINCENT en PERRON zijn in het bijzonder aandacht waard, omdat het de eerste zijn, en inderdaad de eenige, die gewijd zijn aan de verklaring van de Sunni leer, behalve die van ABÚ HANÍFAH, welke in eenige Europesche taal verschenen zijn.

Ash-Sháfî, de derde van de voorname Mijtahid Imams en leermeester van IBN HANBAL, heeft, naar men zegt, behalve het reeds vermelde boek over de overleveringen, een zeer uitmuntend werk geschreven over de wetgeleerdheid, met name de Al-Fikh al-Akbar; maar het wordt in twijfel getrokken of hij wel de schrijver daarvan is ¹. ABÚ IBRÁHÍM ISMÁÍL BEN YAHYA AL-MUZANÍ, een uitstekend leerling van ASH-SHÁFÎ en inboorling van Egypte, was de beroemdste onder de volgelingen van dezen geleerde wegens zijne bekendheid met het systeem van de wet en de juridische beslissingen van zijn leermeester, en wegens zijne kennis van de overleveringen. Onder andere werken schreef hij de Mukhtasar, de Mansúr, de Rasáíl al-Muatabira en de Kitáb al-Wasáík. De Mukhtasar is de grondslag van al de verhandelingen over de leerstellingen van ASH-SHÁFÎ, dat hem den naam gaf van AL-MUZAMÍ, "de kampioen van zijne leer." AL-MUZANÍ overleed in 264 van de Hedjra (A. D. 877) ².

De schriften van de volgelingen van IBN HANBAL zijn weinig in getal, en het zal overbodig zijn hier eenige er van te vermelden, daar zij nooit geciteerd worden in Indië, waar deze secte zich niet bevindt.

De werken van de Shíahs van de derde klasse zijn misschien niet zoo talrijk, in verhouding tot die van de Sunnis, als hunne werken over de overleveringen, daar de schrijvers van de Shíahs zich meer moeite gegeven hebben voor Theologische geschillen en voor dat gedeelte van de wet, hetwelk onmiddellijk samenhangt met de leer van hun geloof en gods-

¹ HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 459.

² IBN KHALL., Vol. I, p. 200; HÁJ. KHALF., Tom. V, p. 459.

dienstige ceremoniën, dan voor die takken, welke handelen over burgerlijk en strafregt. De bouwstoffen voor eene beschrijving van deze klasse der wetgeleerde boeken zijn schaarsch. NÚR ALLAH geeft weinig meer, dan hunne namen, hetgeen, zoo als zeer gewoonlijk met de titels van Oostersche boeken het geval is, een schraal inzicht geeft in hunne natuur; daarenboven worden slechts zelden handschriften van wetgeleerde boeken der Shíâhs in eenige van onze bibliotheken gevonden.

ÂBD ALLAH BEN ALÍ AL-HALABÍ was een van de eerste schrijvers over de wetgeleerdheid van de Shíâhs, daar hij behoort tot de vroegste verzamelaars van de overleveringen dier secte. Het blijkt echter niet, dat er nog eenige van zijn wetgeleerde werken bestaan.

YÚNAS BEN ÂBD AR-RAHMAN AL-YUKTAINÍ, van wien, als schrijver over de overleveringen reeds gesproken is, schreef een aantal wetgeleerde verhandelingen van deze klasse. De beroemdste is getiteld de Jámia al-Kabír.

ABÚ AL-HASAN ÂLÍ BEN AL-HUSAIN AL-KUMÍ, gewoonlijk genaamd IBN BÁBAWÍYAH, die overleed in 329 van de Hedjra (A. D. 940), schreef verscheiden bekende werken, waarvan een genoemd is Kitab ash-Sharâia. Deze schrijver wordt beschouwd als eene voornaamste autoriteit, ofschoon zijn roem bijna geheel verduisterd is door zijn meer beroemden zoon ABÚ JAAFAR MUHAMMAD, waarvan reeds gesproken is als kenner der overleveringen. Als deze beide schrijvers te gelijk geciteerd worden, worden zij de twee Sadúks genoemd. Het meest bekende van de wetgeleerde boeken van deze klasse, geschreven door ABÚ JAAFAR, is de Maknaa fí al-Fikh. ABÚ JAAFAR heeft, naar men zegt, in het geheel honderd twee en zeventig werken geschreven en was zeer ervaren in de Jjtihad.

ABÚ ÂBD ALLAH MUHAMMAD BEN MUHAMMAD AN-NUAMÁNÍ, bijgenaamd de Sjeich MUFÍD en IBN MUALLIM, was een beroemd wetgeleerde onder de Shíâhs. ABÚ JAAFAR AT-TÚSÍ beschrijft hem in de Fihrist als den grootsten redenaar en wetgeleerde van zijn tijd, den uitstekendsten Mujtahid, den scherpzinnigsten redeneerder en den voornaamste van hen die Fatwas gaven. IBN KASÍR ASH-SHÁMÍ verhaalt, dat, toen hij stierf in het jaar 413, of zoo als sommigen zeggen in 416 van de Hedjra (A. D. 1022 tot 1025), IBN AN-NAKÍB, een van de geleerdste onder de Sunnis, zijn

huis versierde, zijne volgelingen aanspoorde om hem eerbied te bewijzen, en verklaarde dat hij de wereld zonder spijt zou verlaten, daar hij geleefd had, om den dood van den Sjeich MUFÍD te aanschouwen. De Sjeich MUFÍD heeft, zoo zegt men, twee honderd werken geschreven, waaronder een, Irshád genoemd, zeer bekend is. Zij worden alle opgesomd in de Majális al-Mominín, op het gezag van den Sjeich NAJÁSH. Als de Sjeich MUFÍD geciteerd wordt met ABU JAAFAR AT-TÚSÍ, worden zij genoemd de twee Sjeichs.

ABÚ JAAFAR MUHAMMAD AT-TÚSÍ, van wien reeds gesproken is als een levensbeschrijver, commentator op den Koran, en als een van de uitstekendste verzamelaars van overleveringen onder de Shíâhs, heeft ook zeer groote autoriteit als schrijver van wetgeleerde boeken van deze klasse. Zijne voornaamste werken zijn de Mabsút en de Khiláf, die zeer hoog geacht worden, benevens de Niháyah en de Muhít van denzelfden schrijver. De Risálat-i Jaafariyah is eveneens eene verhandeling van AT-TÚSÍ over de wetgeleerdheid, die zeer dikwijls wordt geciteerd.

De meest bekende van alle wetgeleerden onder de Shíâhs is de Sjeich NAJM AD-DÍN ABÚ AL-KÁSIM JAAFAR BEN MUAYYID AL-HILLÍ, gewoonlijk genoemd de Sjeich MUAYYID. Hij stierf in 676 van de Hedjra (A. D. 1277). Zijn groote werk, de Sharáia al-Islám, wordt meer geciteerd dan enig ander wetgeleerd boek van de Shíâhs en is de voornaamste autoriteit in de wet voor de Indische volgelingen van ÁLÍ.

De oorspronkelijke tekst van de Sharáia al-Islám werd uitgegeven te Calcutta door MAULAVÍ SAYYID AULÁD HUSAIN en MAULAVÍ ZAHUR ALÍ en verscheen in 1839 ¹.

Een belangrijke en lijvige commentaar op de Sharáia al-Islám, getiteld de Masálik al-Afhám, werd geschreven door ZAIN AD-DÍN ÁLÍ AS-SÁLÍ, gewoonlijk de tweede SAHID genoemd.

YAHYA BEN AHMAD AL-HILLÍ, die beroemd was wegens zijne kennis van de overleveringen en die overleed in 679 van de Hedjra (A. D.

¹ *The Sharaya ool Islám, a treatise "on lawful and forbidden things"* by ABOOL KASIM OF HOOLLA. Edited by MOOLVEE SEYUD OULAD HOSEIN and MOOLVEE ZUHOOR ULEE, 4°. Calcutta, 1839.

1280), is zeer bekend onder de Imámíyah seete wegens zijn werk over de wetgeleerdheid. De Jámia ash-Sharáfia en de Mukhdal dar Usúl-i Fikh hebben zeer grooten naam.

De Sjeich AL-ÁLLÁMAH JAMÁL AD-DÍN HASAN BEN YÚSUF BEN AL-MUTAHHIR AL-HILLÍ wordt genoemd de voornaamste van de wetgeleerden van Hillah. Hij is reeds vermeld als de schrijver van de Khulásat al-Akwál; zijn naam als schrijver van wetgeleerde boeken van deze klasse onder de Shiáhs doet voor geen ander onder, daar die werken zeer talrijk zijn en er dikwijls naar verwezen wordt als autoriteiten van onbetwistbare verdienste. De meest beroemde daarvan zijn de Talkhís al-Mirám, de Gháyat al-Ahkám en de Tahrír al-Ahkám, welk laatste werk te regt vermaardheid heeft. De Mukhtalaf ash-Shíáh is ook een zeer bekend stuk van dezen grooten wetgeleerde en zijn Irshád al-Azhán wordt altijd geciteerd als eene autoriteit, onder den naam van Irshád-i állámah.

De Jámia-i abbási is eene beknopte en duidelijke verhandeling over de wet van de Shiáhs, in twintig boeken ¹. Het wordt gewoonlijk beschouwd als het werk van BAHÁ AD-DÍN MUHAMMAD ÁÁMILÍ, die overleed in 1031 van de Hedjra (A. D. 1621), maar die wetgeleerde leefde alleen, om de vijf eerste boeken, opgedragen aan Sháh ABBÁS II, af te werken. De overige vijftien boeken zijn er later bijgevoegd door NIZÁM IBN HUSAIN AS-SÁWAÍ, zoo als ik opgemerkt heb uit een handschrift, dat in de Radcliffe Bibliotheek te Oxford wordt bewaard en een deel uitmaakt van de verzameling, door M^r. JAMES FRASER in de Oost opgedaan ². Dit feit wordt niet vermeld in het eenige andere handschrift van het geheele werk, dat ik gevonden heb: maar het wordt in het handschrift van FRASER, dat twee deelen bevat; het eerste, de vijf eerste boeken, waar een afzonderlijke voorrede voor het zesde boek staat, uitdruk-

¹ Dit werk moet niet verward worden met een ander van denzelfden naam, dat een uittreksel is uit de *Fatáwa-i Muhammadi* van ÁBD AR-RAHMAN ÁBBÁS, en opgedragen aan TIPÚ Sultán, zie STEWART'S Catalogus van de Bibliotheek van TIPPOE Sultán, p. 157, N^o. XCIII.

² M. S. I, 4—25. En zie FRASER'S Catalogus op het einde van zijne Geschiedenis van NÁDIR SHÁH, p. 32 8°. Lond., 1742.

kelijk vermeld; het wordt versterkt door een handschrift in de Bibliotheek van de Oost-Indische Compagnie¹, hetwelk alleen de vijf eerste boeken van Jámia-i Abbási bevat, die opgehelderd worden met noten, welke een doorloopenden commentaar uitmaken. Deze noten zijn overgenomen uit de voornaamste autoriteiten van de Shíáh wet door IZZ AD-DÍN MUHAMMAD BEN MÍR ABÚ AL-HUSAINÍ AL-MUSAWÍ, die aan zijn werk den naam gaf van Majmua-i Izdiyád.

Twee nieuwere werken van Shíáhs uit deze klasse verdienen aandacht: zij zijn de Mufátih van MUHAMMAD BEN MURTAZA, bijgenaamd MUHSAN, en een commentaar op dat werk van zijn neef, die denzelfden naam droeg, maar bijgenaamd was HÁDÍ.

De Mukhtasar-i Náfia is eene verhandeling over de wet der Shíáhs, die zeer dikwijls wordt aangehaald, maar ik heb nooit den naam van den schrijver kunnen ontdekken.

Een algemeen overzicht van de Imámíyah-wet in wereldsche zaken werd, onder het toezigt van Sir WILLIAM JONES, bij elkander gebragt; doch de tekst bestaat nog slechts in handschrift. Het eerste gedeelte daarvan werd vertaald door Colonel BAILLIE², die eenige belangrijke toevoegsels inlaschte, voornamelijk in het negende en tiende boek, welke vertaald zijn uit de Tahrír al-Ahkám van ÁLLÁMAH AL-HILLÍ. Het is zeer te betreuren, dat dit werk niet voltooid is, en dat de beloofde inleiding, waarnaar door den vertaler in het eerste deel zoo dikwijls verwezen wordt, nooit is uitgegeven, daar er geen twijfel kan bestaan of de uitgebreide kennis van Colonel BAILLIE en zijne middelen, om zich daarvan kennis te verschaffen, zouden de talrijke en onvermijdelijke gapingen hebben aangevuld, welke deze onvolmaakte schets van de autoriteiten over de wet der Shíáhs aankleven.

¹ M. S. N°. 1980.

² *A Digest of Mohummudan Law*, according to the tenets of the twelve Imams, compiled under the superintendence of Sir WILLIAM JONES, extended so as to comprise the whole of the *Imamea Code of Jurisprudence in temporal matters*, and translated from the original Arabic, by order of the Supreme Government of Bengal, by Captain JOHN BAILLIE. In 4 Vols. Vol. I (all published), 4°, Calcutta, 1805.

IV. De werken, die afzonderlijk en in het bijzonder handelen over de *ilm al-Faráiz*, of wetenschap om de nalatenschappen te verdeelen, zijn niet talrijk in Indië, daar de *Sirájiah* en zijn commentaar de *Sharífiyah* bijna de eenige boeken daarover zijn, waarnaar door de wetgeleerden van de Hanafí-school verwezen wordt.

ABÚ SAAD ZAID BEN SÁBIT, een van MOHAMMEDS vrienden (*ansár*), die te Medina overleed in 54 van de Hedjra (A. D. 673), is de vroegste autoriteit in de *ilm al-Faráiz* en kan de vader van het erfregt genoemd worden. MOHAMMED heeft volgens de traditie tot zijne volgelingen gezegd: "De geleerdste onder u in de wetten over het erven, is "ZARD," en de Kalifen OMAR en OTHMÁN hielden hem voor weergaloos als regter, regtsgeleerde, rekenaar in de verdeeling van nalatenschappen en lezer van den Koran ¹.

De Imám MUWAFFIK AD-DÍN ABÍ ÂBD ALLAH MUHAMMAD BEN ÂLÍ ARAHABÍ, bijgenaamd IBN AL-MUTAKANNAH, schreef eene korte verhandeling, getiteld *Bighyat al-Báhis*, bestaande uit verzen, die wegens hunne beknoptheid bijna onverstaanbaar zijn en die een epitome bevatten van het erfregt volgens de leer van ZAID BEN SÁBIT. Die leer, welke voor een gedeelte verworpen werd door ABÚ HANÍFAH, wordt nog met eerbied nagegaan door de schrijvers over *Faráiz*; men kan echter niet zeggen, dat het, voor zoo ver wij weten, behoort tot eene bijzonder secte, behalven misschien tot die van ASH-SHÁFÍ, die, naar het schijnt, ZAID BEN SÁBIT nam tot zijn voornaamsten leidsman. Daarom plaats ik de *Bighyat al-Báhis* vooraan bij deze afzonderlijke werken over de *ilm al-Faráiz*, ofschoon ik niet in staat ben geweest den tijd, wanneer de schrijver leefde, op te sporen.

Sir WILLIAM JONES heeft den tekst uitgegeven van de *Bighyat al-Báhis*, vergezeld van eene letterlijke vertaling, die bijna even duister is als het oorspronkelijke ². In de voorrede voor dat werk vervalt de geleerde vertaler in dwaling, door op te geven, dat daar de schrijver

¹ DE SLANE, IBN KHALL., Vol. I, p. 372, noot 2; *an-Nawawí*, p. 259.

² *The Mohammedan Law of Succession to the Property of Intestates, in Arabick; with a Verbal Translation and explanatory Notes.* By WILLIAM JONES, Esq. 4°. Lond., 1782. Sir WILLIAM JONES *Works*, Vol. III, p. 467, 4°. London, 1799.

“zelf was een Imam, zijne beslissingen daaromtrent beschouwd worden “als verbindend voor de secte van âlî, die de Indiërs en Perzen belijden ¹.” Al zet men nu het feit ter zijde, dat het geloof der Shîâhs nooit groot gewigt in Indië heeft gehad, waar men zelfs te Lakhnau, “de zetel van zijne heterodoxe Majesteit zelf” de stellingen van de Sunnîs aankleeft ², — dan nog zou de omstandigheid dat IBN AL-MUTAKANNAH bijgenaamd wordt AL-IMAM, alleen voldoende zijn, om te bewijzen dat hij *niet* was een schrijver van de Shîâhs, daar die titel, zoo als wij gezien hebben, door de Shîâhs als heilig wordt beschouwd en door hen aan niemand wordt toegekend, dan aan âlî en zijne onmiddellijke afstammelingen. Bovendien schijnen de achtste, negende en tiende pagina van de Bighyat al-Bâhis ³, zoo zij iets zullen beteekenen, te slaan op de verhooging (aul); eene leer, die door de wetgeleerden van de Shîâhs niet wordt erkend.

De grootste autoriteit voor het erfregt onder de Sunnîs van Indië is de Sirâjîyah, die somtijds de Farâiz as-Sajâwandî genoemd wordt; het werd vervaardigd door SIRÂJ AD-DÎN MUHAMMAD BEN ÂBD AR-RASHÎD AS-SAJÂWANDÎ, doch wanneer juist is onzeker. De Sirâjîyah is gecommentarieerd door een groot aantal schrijvers; er worden meer dan veertig opgenoemd in de Kashf az-Zunûn ⁴. De beroemdste van deze commentaren en een die het meest wordt gebruikt, om den tekst te verklaren, is de Sharîfiyah van SAYYID SHARÎF ÂLÎ BEN MUHAMMAD AL-JURJÂNÎ, die overleed in 814 van de Hedjra (A. D. 1411) ⁵.

De oorspronkelijke tekst van de Sirâjîyah met dien van de Sharîfiyah werd in 8°. uitgegeven te Calcutta in 1245 van de Hedjra (A. D. 1829). Eene Perzische vertaling van de Sirâjîyah en de Sharîfiyah van MAULAVÎ MUHAMMAD RÂSHID werd gemaakt op last van WARREN HASTINGS, om gevolg te geven aan zijn plan, om de inlandsche wetten

¹ Sir W. JONES'S *Muhammadian Law of Succession*, Preface. — Sir W. JONES'S *Works*, Vol. III, p. 470, 4°. Lond., 1799.

² Macnaghten, *Principles and Precedents of Moohummudan Law*, Preface, p. XII.

³ Sir W. JONES' *Works*, Vol. III, p. 499 seqq., 4°. Lond., 1799.

⁴ HâJ. KHALF., Tom. IV, p. 399.

⁵ HâJ. KHALF., Tom. IV. p. 401.

genaakbaar te maken voor hen, aan wie de regtsbedeeling was toevertrouwd; en ofschoon Sir WILLIAM JONES met geringschatting over deze vertaling gesproken heeft ¹, draagt het de bewijzen van de levendige belangstelling van dien beroemden Gouverneur Generaal in de welvaart en het geluk van het Muselmansche gedeelte der bevolking in Indië. De tekst van deze Perzische vertaling werd in 8°. uitgegeven te Calcutta in 1812 door MUHAMMAD RÁSHID. De tekst en vertaling van de Sirájíyyah met een uittreksel van de Sharífíyyah, uitgegeven door Sir WILLIAM JONES, zijn wel bekend ². De geleerde regter heeft zijn taak volvoerd met zijne gewone bekwaamheid; maar, ofschoon hij, blijkbaar op goede gronden, de wijdloopigheid van den Perzischen vertaler berispt, is het te betwijfelen, of hij zelf niet in het tegenovergesteld uiterste is vervallen. De heer NEIL BAILLIE heeft terecht opgemerkt van de vertaling van WILLIAM JONES: "De Sirajiyah is zeer kort en "duister, en kan, zonder de hulp van een commentaar of een meester, "om zijne meening te ontvouwen en uit te leggen, moeilijkijk verstaan "worden zelfs door Arabische geleerden. Daarom is het niet te verwonderen, dat de vertaling van Sir WILLIAM JONES bijna onbekend is "bij Engelsche regtsgeleerden, en dat er misschien nooit naar verwezen "wordt door het Hoog-Geregtshof in Indië. Door de hulp van de "Shureefeea wordt het gebragt binnen het bereik van het meest gewone "verstand; en, zoo de abstracte vertaling van dien commentaar, waarvoor wij Sir WILLIAM JONES ook dank schuldig zijn, meer uitgewerkt "ware geworden, dan zou er verder niets noodig zijn geweest, om den "Engelschen lezer een volledig overzicht te geven van dit uitmuntend "systeem van erfregt ³." De heer BAILLIE zelf vulde later dit gemis aan door zijne uitmuntende verhandeling over de wet van het mohammedaansche erfregt, waarover later zal worden gesproken, als wij handelen over de Europeische werken over de mohammedaansche wet. Tot

¹ Sir W. JONES' Works, Vol. III, p. 508, 4°. Lond., 1799.

² *Al-Sirájíyyah, or the Mohammedan Law of Inheritance*, with a Commentary by Sir WILLIAM JONES, Fol. Calcutta, 1792, (Text and Translation). Sir W. JONES' Works, Vol. III, p. 503, 4°. Lond. 1799.

³ BAILLIE's *Mookummudan Law of Inheritance*, Introduction, p. 1.

de verschijning van de laatgenoemde verhandeling, was ongetwijfeld de vertaling van Sir WILLIAM JONES van de Sirájíyah van groot nut voor den Engelschen regter, daar zij in groote mate het gemis daarvan in de Hidáyah aanvult; maar zij is geheel overbodig geworden door de heldere en begrijpelijke uiteenzetting van dezen ingewikkelden en belangrijken tak van de mohammedaansche wet, welke de heer BAILLIE heeft gegeven.

De beroemdste commentaren op de Sirájíyah na de Sharáfíyah, ofschoon misschien niet zeer bekend in Indië mogen hier vermeld worden. Zij zijn die van SHIHÁB AD-DÍN AHMAD BEN MAHMÚD AS-SÍWÁSÍ, die overleed in 803 van de Hedjra (A. D. 1400); hij heeft een grooten en algemeenen naam; — een van BURHÁN AD-DÍN HAIDAR BEN MUHAMMAD AL-HARAWÍ, die stierf ongeveer 830 van de Hedjra (A. D. 1426); hij is beroemd wegens zijne uitmuntendheid, hoewel hij slechts een klein boekdeel beslaat ¹; — een andere van SHAMS AD-DÍN MUHAMMAD BEN HAMZAH AL-FANÁRÍ, die overleed in 834 van de Hedjra (A. D. 1430), wiens werk wordt beschouwd als het beste van de glossen op de Sirájíyah ²; en eindelijk een Perzische commentaar, getiteld Al-Faráiz at-Tájí fi Sharh Faráiz as-Sirájí, door ÁBD AL-KARÍM BEN MUHAMMAD AL-HAMADÁNÍ ³.

BURHÁN AD-DÍN AL-MARGHÍNÁNÍ, de schrijver van de Hidáyah, schreef ook een werk over het erfregt, getiteld de Faráiz al-úsmání, dat door verscheiden commentaren is verklaard ⁴.

De Faráiz-i Irtizíyah is eene beknopte verhandeling in het Perzisch over het erfregt, hetwelk de voornaamste autoriteit voor die wet in Dakhin ⁵ schijnt te zijn; de schrijver daarvan is IRTIZÁ ÂLÍ KHÁN BAHÁDUR.

¹ HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 400.

² HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 401.

³ HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 404.

⁴ HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 405.

⁵ De heer EUGÈNE SICÉ vermeldt dit werk als een autoriteit onder de *Shídh*s van Pondicherry; maar hij heeft uittreksels daaruit gegeven, met vermelding van de opiniën der Sunni Imams, die voldoende bewijzen, dat het niet als een gids kan worden beschouwd voor de ware volgelingen van ÂLI. — *Journ. Asiat.*, 3me Série, Tom. XII, p. 185 seqq.

De Faráiz-i Irtizíyah werd te Madras gedrukt, doch zonder jaartal. Ik heb dat boek nooit te zien kunnen krijgen.

De volgende afzonderlijke verhandelingen over het erfregt, volgens de leer van ASH-SHÁFI, kunnen vermeld worden: — Al-Faráiz al-Fárikiyah van SHAMS AD-DÍN MUHAMMAD BEN KILLÁYÍ, die overleed in 777 van de Hedjra (A. D. 1375); — de Faráiz al-Fazárí van BURHÁN AD-DÍN ABÚ ISHÁK AL-FAZÁRÍ, gewoonlijk genoemd IBN FIRKÁH, die overleed in 729 van de Hedjra (A. D. 1328); — de Faráiz al-Mutawallí van ABÚ SAÍD ABD AR-RAHMAN BEN MÁMÚN AL-MUTAWALLÍ, die overleed in 478 van de Hedjra (A. D. 1085), en de Faráiz al-Mukaddasí van ABÚ AL-FAZL ÂBD AL-MALIK BEN IBRÁHÍM AL-HAMADÁNÍ AL-MUKADDASÍ en ABÚ MAN-SÚR ÂBD AL-KÁHIR AL-BAGHDÁDÍ, die overleden in 489 en 429 van de Hedjra (A. D. 1095 en 1037)¹.

De vroegste verhandelingen over de ilm al-Faráiz van schrijvers der Shíâhs schijnen geschreven te zijn door ÂBD AL-ÂZÍZ BEN AHMAD AL-AZADÍ en ABÚ MUHAMMAD AL-KINDÍ; de laatstgenoemde leefde onder de regering van HÁRÚN AR-RASHÍD. De meest bekende en meest geachte zijn de Ihtijáj ash-Shíâh van SAAD BEN ÂBD ALLAH AL-ASHÂRÍ, die overleed in 301 van de Hedjra (A. D. 913); de Kitáb al-Mawáris van ABÚ AL-HASAN ÂLÍ BEN BÂBAWÍYAH; en de Hamal al-Faráiz en de Faráiz ash-Sharífiyah van den Sjeich MUFÍD.

ABÚ JAAFAR MUHAHMAD AT-TÚSÍ, die, behalve zijne werken over den Koran, de Hadís en wetgeleerdheid, afzonderlijke verhandelingen schreef over bijna iederen tak van de wet der Shíâhs, heeft ook een werk over het erfregt nagelaten, getiteld Al-Íjáz Fí al-Faráiz.

V. Na aldus de commentaren op den Koran, de boeken over de overleveringen, en de algemeene en bijzondere verhandelingen over wetgeleerdheid en bijzondere wetten van de verschillende secten te hebben behandeld, blijft er nog over te spreken over de vijfde klasse van werken, die over de Ilm al-Fatáwa, of wetenschap van beslissingen, handelen. Zij zijn zeer talrijk en bedragen eenige honderden; doch het

¹ Háj. KHALF., Tom. IV, pp. 408, 410.

grootste gedeelte daarvan is of onbekend in Indië, of wordt er nooit gebruikt.

Meest al deze verzamelingen hebben den titel van Fatáwa, maar enkele verschijnen onder andere benamingen. Sommige geven de beslissingen van bijzondere wetgeleerden, of die in bijzondere boeken gevonden worden, anderen die, welke strekken, om de leer van de verschillende secten op te helderen; terwijl nog andere gewijd zijn aan de opteekening van de meening van geleerde juristen, die op bepaalde plaatsen geboren zijn of woonden, of die in bepaalde tijden leefden. Het zal noodig zijn hier slechts weinige van die werken te noemen.

De Khulásat al-Fatáwa van den Imam IFTIKHÁR AD-DÍN TÁHIR BEN AHMAD AL-BUKHÁRÍ, die overleed in 542 van de Hedjra (A. D. 1147), is eene uitgelezen verzameling van beslissingen, die groot gezag hebben ¹. IFTIKHAR AD-DÍN was ook de schrijver van de Khizánat al-Wákíâat en van de Kitáb an-Nisáb, op welke boeken de Khulásat gegrond is en waaraan latere verzamelingen van beslissingen veel belangrijke gevallen verschuldigd zijn.

De Zakhírat al-Fatáwa, somtijds genoemd de Zakhírat al-Burháníyah, van BURHAN AD-DÍN BEN MÁZAH AL-BUKHÁRÍ, den schrijver van de Mu-hít al-Burhání, is ook beroemd, ofschoon het niet een groote verzameling van beslissingen is, voornamelijk getrokken uit de Muhít. ²

De Fatáwa Kází Khán, of verzameling van beslissingen van den Imam FAKHR AD-DÍN HASAN BEN MANSÚR AL-ÚZJANDÍ AL-FARGHÁNÍ, gewoonlijk genoemd Kází KHÁN, die overleed in 592 van de Hedjra (A. D. 1195), is een werk, dat in Indië zeer geacht wordt en bij de regtbanken aangenomen wordt als gelijk in gezag aan de Hidáyah van BURHÁN AD-DÍN ÂLÍ, van wien Kází KHÁN een tijdgenoot was. Het werk is vol van gewoonlijk voorkomende gevallen en is daardoor zeer nuttig in de praktijk, vooral omdat vele beslissingen opgehelderd zijn met de bewijzen en redeneringen waarop zij gegrond zijn. YÚSUF BEN JUNAID, gewoonlijk bekend onder den naam van AKHÍ CHALABÍ AT-TÚKÁT, maakte

¹ Háj. KHALF., Tom, III, p. 165.

² Háj. KHALF., Tom. III, p. 327.

een epitome van KÁZÍ KHÁNS werk en bragt het samen in één boek-deel ¹.

De Fatáwa Kází Khán zijn in het oorspronkelijke gelithographeerd uitgegeven te Calcutta in 1835 ².

De Fatáwa az-Zahíríyah werd geschreven door ZAHÍR AD-DÍN ABÚ BAKR MUHAMMAD BEN AHMAD AL-BUKHÁRÍ, die overleed in 619 van de Hedjra (A. D. 1222). Zijne beslissingen werden gedeeltelijk genomen uit de Khizánat al-Wákíâat, en zijn werk is wederom een van de grondslagen geworden voor andere verzamelingen. BADR AD-DÍN ABÚ MUHAMMAD MAHMÚD BEN AHMAD AL-ÂINI, die overleed in 855 van de Hedjra (A. D. 1451), maakte eene verzameling uit dit en andere oude werken van gelijken aard, getiteld de Masá'il al-Badríyah ³.

De Fusul al-Isturúshí ⁴ werd geschreven door MUHAMMAD BEN MAHMÚD, gewoonlijk AL-ISTURÚSHÍ genoemd, in 625 van de Hedjra (A. D. 1227) en is voornamelijk beperkt tot de beslissingen over handelszaken.

De Fusúl al-Imádíyah van ABÚ AL-FATH MUHAMMAD BEN ABÚ BAKR AL-MARGHÍNÁNÍ AS-SAMARKANDÍ werd geschreven in 651 van de Hedjra (A. D. 1253) ⁵. Het bevat veertig afdeelingen, die beslissingen inhouden aangaande handelszaken; het werk was bij den dood van den schrijver niet voltooid, maar werd afgemaakt door JAMÁL AD-DÍN BEN ÍMÁD AD-DÍN.

De Fusúl al-Imádíyah zijn gelithographeerd in het oorspronkelijke te Calcutta in 2 deelen 8°. uitgegeven in 1827.

De twee laatstgenoemde werken zijn opgenomen in eene verzameling, getiteld Jámia al-Fusúlain ⁶, welk werk eenige vermaardheid heeft verkregen: het werd zamengesteld door BADR AD-DÍN MAHMÚD, bekend on-

¹ HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 365.

² *Futawa Qazee Khan on the Institutes of Aboo Huneefa*. Edited by MOULVEE MOHUMMUD MOORAND, MOULVEE HAFIZ AHMUD KUBEER, MOULVEE MOHUMMUD SOLIMAN, MOULVEE GHOLLAM ISSA, and MOULVEE TUMEEZOODEEN AIZANEE, 4 Vols, 8°. Calcutta.

³ HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 362.

⁴ HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 432.

⁵ HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 440.

⁶ HÁJ. KHALF., Tom. II, p. 562.

der den naam van Ibn al-Kází Simáwanah, die overleed in 823 van de Hedjra (A. D. 1420).

De Kunyat al-Munyat is eene verzameling van beslissingen, die een vrij groot gezag hebben, van MUKTÁR BEN MAHMÚD BEN MUHAMMAD AZ-ZÁHIDÍ ABÚ AR-RIJÁ AL-GHAZMÍNÍ, bijgenaamd NAJM AD-DÍN, die overleed in 658 van de Hedjra (A. D. 1259) ¹.

De oorspronkelijke tekst van de Kunyat al-Munyat werd in 4º. te Calcutta uitgegeven in 1829.

AN-NAWAWÍ, de schrijver van het biographisch woordenboek de Tahzib al-Asmá, die overleed in 677 van de Hedjra (A. D. 1278), maakte eene verzameling van beslissingen, de Fatáwa an-Nawawí, die eenige bekendheid verwierf. Hij vervaardigde ook een kleiner werk van denzelfden aard, getiteld úyún al-Masáíl al-Muhimmat, dat in den vorm van zamenspraken is opgesteld ².

De Khizánat al Muftiyín van den Imám HUSAIN BEN MUHAMMAD AS-SAMÁÁNÍ, die zijn werk voltooide in 740 van de Hedjra (A. D. 1339) ³, bevat eene groote menigte beslissingen en heeft eenig gezag in Indië.

De Khizánat al-Fatáwa van AHMAD BEN MUHAMMAD BEN ABÍ BAKR AL-HANAFÍ ⁴ is eene verzameling van beslissingen, vervaardigd op het einde van de achtste eeuw van de Hedjra; het bevat zeldzaam voorkomende gevallen. Naar dit boek wordt in Indië verwezen.

De Fatáwa Tátárháníyah was oorspronkelijk eene groote verzameling van Fatwas, in verscheiden deelen, van den Imám ÁÁLIM BEN ÁLÁ AL-HANAFÍ, getrokken uit de Muhít al-Burhání, de Zakhírat, de Kháníyah en de Zahíríyah. Later echter werd uit deze beslissingen eene keuze gedaan door den Imám IBRAHÍM BEN MUHAMMAD AL-HALABÍ, die overleed in 956 van de Hedjra (A. D. 1549) en daarvan werd een epi-

¹ HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 572.

² HÁJ. KHALF., Tom. IV, pp. 292, 369. WÜSTENFELD, *über das Leben und Schriften des Scheich AL-NAWAWI*, pp. 53, 54.

³ HÁJ. KHALF., Tom. III, p. 136.

⁴ HÁJ. KHALF., Tom. III, p. 135. HARRINGTON'S *Analysis*, p. 240, N°. 1,

2de ed.

tome gemaakt in één boekdeel, dat den titel van Tátárháníyah behouden heeft ¹.

De Fatáwa Ahl-Samarkand is eene verzameling der beslissingen van die geleerden te Samarkand, die voorbijgegaan of ter loops behandeld zijn in de Fatáwa Tátárháníyah en de Jámia al-Fusúlain ²; het kan beschouwd worden als een supplement op beide werken.

De Fatáwa az-Zainíyah bevat beslissingen van ZAIN AL-ÂÁBIDÍN IBRÁHÍM BEN NUJAIM AL-MISRÍ, den schrijver van de Bahr ar-Ráik en de Ashbah wa an-Nazáir. Zij zijn bijeengebragt door zijn zoon AHMAD omtrent 970 van de Hedjra (A. D. 1562) ³.

De Fatáwa-i Ibráhim Sháhi van SHIHÁB AD DÍN AHMAD werd vervaardigd op last van IBRÁHÍM SHÁH van Junpur, in de negende eeuw van de Hedjra. Het is in Indië bekend, doch er wordt niet veel gezag aan toegekend ⁴.

De Tanwír al-Absár van den Sjeich SHAMS AD-DÍN MUHAMMAD BEN ABD ALLAH AL-GHAZZÍ, die dit werk schreef in 995 van de Hedjra (A. D. 1586), is verrijkt met eene verscheidenheid van kwestien en beslissingen, en schijnt binnen deze klasse van wetgeleerde boeken te vallen. Het wordt beschouwd als een van de nuttigste boeken volgens de leer van ABU HANÍFAH en heeft vele commentaren gekregen ⁵. De meest bekende van deze commentaren zijn de Manh Al-Ghaffár, die eene aanmerkelijke uitgebreidheid heeft, van den schrijver van de Tanwír al-Absár zelf ⁶; en de Fatáwa Durr al-Mukhtár, die geschreven werd in 1071 van de Hedjra (A. D. 1660) door MUHAMMAD ÂLÁ AD-DÍN BEN SHAIKH ALÍ AL-HISKAFÍ. Beide commentaren bevatten eene menigte beslissingen en zijn zeer bekend in Indië.

Eene Perzische vertaling van het boek over Taazirát, uit de Durr al-Mukhtár, werd op last van den heer HARRINGTON gemaakt, door MAU-

¹ HÁJ. KHALF., Tom. II, p. 90.

² HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 354.

³ HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 357. Hij dwaalt in den naam van den schrijver, dien hij ZAIN AD DIN noemt.

⁴ HARRINGTON, *Anal.*, p. 241, 2de ed.

⁵ HÁJ. KHALF., Tom. II, p. 453.

⁶ Zie de inleiding voor de Perzische vertaling van het boek over TAAZIRÁT, uit de *Durr al-Mukhtár*.

LAVI MUHAMMAD KHALIL AD-DIN en te Calcutta in 8° gedrukt in 1813. Eene gelithographeerde uitgave van den oorspronkelijken Arabischen tekst van het geheele werk verscheen ook daar in 8° in 1827.

Een boek van aantekeningen of Hášhiyat, getiteld: Hášhiyat al-Tah-táwi álá Durr al-Mukhtár, werd te Bulak uitgegeven in 1839; maar ik heb het niet gezien en kan niet zeggen of het het werk van Al-His-kafi of eene andere verhandeling onder denzelfden titel verklaart.

Onder de verzamelingen van beslissingen wordt geen zoo dikwerf aangehaald, of zoo hoog geacht, als de Fatáwa al-áálamgiri; en alhoewel aan de Fatáwa Kázi Khán, zoo als wij vermeld hebben, een gelijk gezag wordt toegekend, als aan de Hidáyah, wordt het echter niet zoo algemeen gebruikt, en is het niet zoo publiek verspreid, als de Fatáwa al-áálamgiri. Dit laatstgenoemde werk is, wegens zijn veel omvattenden aard, toepasselijk op bijna elk voorkomend geval, dat met punten van de Hanafiwet niet in betrekking staat, en daardoor wordt het bijna elken dag bij de regtbanken in Indië te voorschijn gebracht en als eene autoriteit aangehaald. De Fatáwa al-áálamgiri werd aangevangen in 1067 van de Hedjra (A. D. 1656)¹, op last van den Keizer AURANGZÉB aÁLAMGÍR, naar wiens naam het werk genoemd is. Het bevat eene bloote opgave van regtsvoorvallen, zonder eenige argumenten of bewijzen; eene weglating, waardoor het niet zeer geschikt is voor het onderrigt van eerstbeginnenden. Het overgroot aantal regtsgevallen vergoedt echter in zekere mate dit gemis, hetgeen bovendien wordt aangevuld door de Hidáyah en andere werken; en de opname van argumenten kan des te gemakkelijker ontbeerd worden, omdat aan de opiniën van de jongere verzamelaars geen gelijk gezag kon worden toegekend, als aan die van de andere schrijvers over wetgeleerdheid, ook zijn de eenvoudige beslissingen, zonder commentaar of uitlegging, evenzeer op bijzondere gevallen toepasselijk, als wanneer zij opgehelderd en verklaard werden door aanhalingen uit werken, die het gezag hebben van tekst-boeken. De Fatáwa al-áálamgiri werd in het Perzisch vertaald op last van aÁLAM-gir's dochter, ZÉB AN-NISÁ.

¹ HARRINGTON's *Analysis*, Vol. I, p. 241, 2de ed.

De oorspronkelijke Arabische tekst van de Fatáwa al-aálamgiri werd in zes groote kwarto boekdeelen te Calcutta uitgegeven in 1828 ¹.

Eene Perzische vertaling van de boeken over Jináyát en Hudud uit de Fatáwa al-aálamgiri, werd op last van den Raad van het College te Fort William te Calcutta vervaardigd door den kázi AL-KUZÁT MUHAMMAD NAJM AD-DIN KHÁN, en werd daar in 8° in 1813 uitgegeven, tegelijk met eene Perzische verhandeling over Taazirát van denzelfden schrijver, in hetzelfde boekdeel als de vertaling van het boek over Taazirát uit de Fatáwa Durr al-Mukhtár, waarvan reeds gesproken is.

De heer NEIL BAILLIE heeft onlangs eene vertaling uitgegeven van enkele stukken uit twee boeken van de Fatáwa al-aálamgiri, die alles bevatten wat op koop betrekking heeft ². “De regel, die bij het kiezen van deze stukken aangenomen is, zegt de heer BAILLIE, was, om te behouden al wat den aard heeft van een algemeenen regel, maar bijzondere gevallen te laten varen, behalve wanneer zij beschouwd werden een beginsel of regel van de wet te bevatten of op te helderen ³.” De vertaler heeft zijn taak op eene zeer geschikte wijze volbragt, en heeft, door het behouden van de indeeling en orde van het oorspronkelijke in hoofdstukken en afdeelingen, de aanhaling van den Arabischen tekst zonder bezwaar gemaakt voor den Orientalist. Hij heeft daaraan doorlopend toegevoegd ophelderende aanteekeningen, die misschien, in het belang van dengeen die dat regt wil leeren, nog uitgebreid hadden kunnen worden. Dit werk is een zeer belangrijk bijvoegsel tot de vertaalde verhandelingen over de mohammedaansche wet; en, daar het op kosten van den Staat gedrukt werd, levert het een nieuw bewijs van de dikwijls betoonde en oordeelkundige vrijgevigheid van de Kamer van Bewindhebbers in het begunstigen van werken, die tot nut van Indië strekken.

¹ *Fatawa Alemgiri; a collection of Opinions and Precepts of Mohammedan Law*, Compiled by SHEIKH NIZAM, and other learned men, by command of the Emperor Aurungzeb Alemgir, 6 Vols, 4°. Calcutta 1828.

² *The Moohammudan Law of Sale, according to the Huneefee Code, from the Fatawa Alumgeeree*. Selected and translated from the Arabic, by NEIL BAILLIE, 8°. Lond., 1850.

³ BAILLIE'S *Moohammudan Law of Sale*, Preliminary Remarks, p. XVI.

De Fatáwa al-Ankirawi, eene verzameling van de beslissingen van Al-Ankirawi, vervaardigd door den Seich Al-Islám, MUHAMMAD BEN AL-HUSAIN, die overleed in 1098 van de Hedjra (A. D. 1686), komt overeen met de leer van ABÚ HANÍFAH en heeft groot gezag ¹.

De Fatáwa Hammadíyah werd zamengesteld door ABÚ AL-FATH RUKN AD-DÍN BEN HUSÁM AN-NÁGÚRÍ en opgedragen aan zijn voogd HAMÁD AD-DÍN AHMAD, Hoofd-Kázi van Nahr Waláh. Dit werk is eene compilatie van jonge dagteekening, hoewel die niet met zekerheid kan worden opgegeven; het heeft een vrij groot gezag.

De Fatáwa Hammadíyah werd in het oorspronkelijk Arabisch in twee 8° deelen te Calcutta uitgegeven in 1825.

De Fatáwa as-Sirájiyah is eene verzameling van beslissingen over zeldzame gevallen, die niet dikwijls in andere boeken voorkomen. De heer BAILLIE heeft, in zijne verhandeling over het erfregt, steeds verwezen naar dit werk, als eene autoriteit. Eene uitgave van den oorspronkelijken tekst in 8° verscheen te Calcutta in 1827.

Tipu Sultan gelastte het maken van eene verzameling van Fatwas in het Perzisch door eene vereeniging van de úlama's van Mysore. Het bevat drie honderd en dertien hoofdstukken en is getiteld de Fatáwa-i Muhammadi ².

De volgende werken van deze klasse, die te Konstantinopel zijn uitgegeven en beslissingen volgens de leer van ABU HANÍFAH bevatten, komen nog in aanmerking.

Eene verzameling van Fatwas in het Turksch en Arabisch, getiteld de Kitáb fí al-Fikh al-Kadúsí, vervaardigd door HÁFIZ MUHAMMAD BEN AHMAD AL-KADÚSÍ in 1226 van de Hedjra (A. D. 1808) ³. Het is in 4° uitgegeven in 1821.

De Fatáwa-i abd ar-Rahím Effendi is eene verzameling van vonnissen, uitgesproken op verschillende tijden in Turkije, en verzameld door MUFTÍ ABD AR-RAHÍM. Het werd in twee folio deelen gedrukt in 1827.

¹ HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 354.

² STEWART'S *Catalogue of the Library of Tippoo Sultan*, p. 157, N^o. XCII.

³ Eene beschrijving van dit werk uit de pen van den heer BIANCHI, wordt gevonden in het vierde deel van het *Journ. Asiat.*, p. 171 seqq.

Dabagzádeh Nuamán Effendi is de schrijver van eene verzameling van zes honderd en zeventig beslissingen, waaraan de titel is gegeven van Tuhfat as-Sukuk. Zij werd te Konstantinopel in 4° uitgegeven in 1832.

De Jámia al-Ijarátin is eene verzameling van beslissingen over de wet ten opzigte van huur en pacht van land, door MUHAMMAD AÁRIF. Zij werd te Konstantinopel in 8° gedrukt in 1836.

Eene verzameling van Fatwas betreffende huur werd te Konstantinopel uitgegeven door den heer D'ADELBOURG in 1838 ¹. Aan deze verzameling gaan vooraf de beginsels van de wet over huur, volgens de Multaka, en daarop volgt eene analytische tabel, die het naslaan van de verschillende beslissingen vergemakkelijkt.

Er bestaan verscheiden verzamelingen van beslissingen volgens de leer van Ash-Sháfii. De meest geachte schijnt te zijn de Fatáwa Ibn as-Saláh van ABU AMRU ÚSMÁN BEN ABD AR-RAHMAN ASH-SHÁHRAZURÍ, gewoonlijk genoemd IBN AS-SALÁH, die overleed in 642 van de Hedjra (A. D. 1244) ². IBN FIRKÁH, van wien reeds gesproken is als den schrijver van de Faráiz AL-FAZÁRÍ, eene verhandeling over erfregt, maakte ook eene verzameling van beslissingen, volgens dezelfde leer, die naar hem genoemd is de Fatáwa Ibn Firkáh ³.

Eenige weinige andere verzamelingen van Fatáwa worden door HARRINGTON vermeld als in Indië bekend, maar ik heb ze niet gezien, en heb ook geene andere narigten omtrent haar aard kunnen inwinnen, dan die welke hij heeft opgegeven. Van drie daaruit geeft hij alleen de titels, namelijk, de Fatáwa-i Buzáziyah, de Fatáwa-i Nakhshbandiyah, en de Mukhtár al-Fatáwa ⁴. Een vierde, de Fatáwa-i Karákháni beschrijft hij als eene Perzische compilatie; de gevallen, daarin opgenomen, zijn verzameld door MULLA SADR AD-DÍN BEN YAAKÚB, en eenige jaren na zijn dood gerangschikt door KARÁ KHÁN, onder de regering van den Sultan alÁ AD-DÍN ⁵.

¹ *Recueil de Fetvas, ou décisions de la loi Muselmane, concernant et contract de louage*, par E. D'ADELBOURG, 4°. Const. 1838.

² HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 350. ³ HÁJ. KHALF., Tom. IV, p. 351.

⁴ HARRINGTON'S *Analysis*, Vol. I, p. 236, 2de edit.

⁵ HARRINGTON'S *Analysis*, Vol. I, p. 240, noot 1, 2de edit.

Boeken van de vijfde klasse volgens de leer van de Shiah's zijn zeer zeldzaam, en ofschoon verscheiden schrijvers beroemd zijn als groote meesters in de *ilm al-Fatáwa*, of Gevers van beslissingen, heb ik slechts twee werken ontdekt, die binnen deze klasse vallen. Het eerste is, de *Mujarrad fí al-Fikh wa al-Fatáwa* van den Sjeich ABÚ JA'AFAR MUHAMMAD AT-TÚSÍ, die reeds zoo dikwijls vermeld is; en het tweede is de *Lamáh-i Dimishkiyah* van den Sjeich ASH-SHAHÍD ABÚ ABD ALLAH MUHAMMAD BEN MAKKÍ ASH-SHÁMÍ, die gedood werd in 786 van de Hedjra (A. D. 1384).

De oorsprong van het laatstgenoemde werk was, naar men zegt, aldus. Sultan ALÍ MU'AYYID, die regeerder was van Khurásán en een Shiah, zond een bode naar Syrië, om den Sjeich ABÚ ABD ALLAH te verzoeken dat land te verlaten en naar Khurásán te komen. De Sjeich onttrok zich daaraan en, na zijne beslissingen in het bovengemelde boek te hebben bijeengebragt, zond hij het aan den Vorst, in plaats van zelf te gaan.

Er bestaat een commentaar op de *Lamáh-i Dimishkiyah* van ZAIN AL-A'ABIDÍN, getiteld de *Rauzat al-Bahiyat*¹, hetgeen waarschijnlijk hetzelfde werk is, als dat, waarnaar door ALÍ HAZÍN verwezen wordt in zijn *Mémoires*, onder den naam van *Sharh-i Lamah-i Dimishkiyah*².

Ik voeg hierbij dat de heer BLAND eene verzameling van beslissingen vermeldt in zijn stuk over de Oostersche handschriften in de bibliotheek van Eton College³, dat, naar zijn titel, *Aurád-i Imámíyah*, te oordeelen, waarschijnlijk een werk van de Shiah's is.

De voorgaande opgave zal, naar ik geloof, het grootste gedeelte, zoo niet alle mohammedaansche wetgeleerde boeken bevatten, die in Indië eenig gezag hebben, benevens de lijst van de gedrukte uitgaven en ver-

¹ STEWART'S *Catalogue of the Library of Tippoo Sultan*, p. 151, No. XLIX.

² Het leven van Sjeich MOHAMMED ALÍ HAZÍN, Perzische tekst uitgegeven door BELFOUR, pp. 10 en 52, 8°. London, gedrukt voor de Oriental Translation Fund, in 1831.

³ *Journal of the Royal Asiatic Society*, Vol. VIII, p. 105.

talingen. Een kort verslag van de oorspronkelijke verhandelingen door Europeesche schrijvers opgesteld, die ongelukkig zeer weinige in aantal zijn, zal de opsomming van de schrijvers over mohammedaansche wetgeleerdheid besluiten.

Sir WILLIAM HAY MACNAGHTEN'S *Principles and Precedents of Moohammadam Law*¹ hebben, even als elk werk van dien uitmuntenden schrijver, zeer groot gezag en bewijzen de naauwkenrigheid en helderheid in rangschikking, waardoor hij zich zoo bijzonder onderscheidt. De *Precedents* zijn van zeer groot belang, en de oorspronkelijke uittreksels uit de *Hidáyah*, de *Shará'ia al-Islám*, de *Sirájíyah* en de *Sharífíyah*, die hij als een aanhangsel er aan heeft toegevoegd, verhoogen de waarde van het werk.

De uitmuntende verhandeling van den heer NEIL BAILLIE over de wet op het erfregt² is, zoo als hij zelf zedig erkent, weinig meer, dan eene zamentrekking van de *Sirájíyah* en *Sharífíyah*; maar het is eene zamentrekking, met zeer veel bekwaamheid en oordeel bewerkstelligd, die een zeer ingewikkeld onderwerp volkomen begrijpelijk maakt. De plaatsen in het oorspronkelijk Arabisch uit de twee vermelde werken, die den grondslag van zijn werk uitmaken en tevens de andere plaatsen, die hij daaraan heeft toegevoegd, zullen met voordeel en dankbaarheid worden geraadpleegd door degenen, die zich op dit onderwerp toeleggen.

Een goed overzicht van de mohammedaansche wet wordt gevonden in het *Journal of the Royal Asiatic Society*³; het is uit de pen van den Lieut.-Colonel VANS KENNEDY en der aandacht wel waard.

HARINGTON heeft in zijn reeds dikwerf aangehaalde *Analysis of the Bengal Regulations* een lang hoofdstuk gewijd aan de strafwet der Musselmannen, voor zoo ver zij gewijzigd is door de *Regulations*; dit gedeelte maakt, voor zoo ver het zich uitstrekt, eene verwijzing naar elk

¹ *Principles and Precedents of Moohummudan Law, being a Compilation of primary rules relative to the doctrine of Inheritance, contracts, and Miscellaneous subjects*; by W. H. MACNAGHTEN, Esq., 8°. Calcutta, 1825.

² *The Moohummudan Law of Inheritance according to Abou Huneefa and his followers*; by NEIL B. BAILLIE, 8°. Calcutta, 1832.

³ Vol. II, p. 81.

ander werk daarover overbodig¹. Voor dit hoofdstuk over de strafwet is eene inleiding geplaatst, bevattende eene beschrijving van sommige wetgeleerde boeken der Mohammedanen; dit is een herdruk van het stuk, door HARRINGTON in het tiende deel van de Asiatic Researches geplaatst.

De heer RICHARD CLARKE heeft, in zijn uittreksel van de Bengal Regulations, dat het zesde aanhangsel bij de Minute of Evidence van het Judicial Sub-Committee van het Lager Huis in 1832² uitmaakt, ook een klaar en beknopt verslag gegeven van de mohammedaansche strafwet.

De beginsels van deze wet, zoo als zij nu in Bengalen van kracht is, zijn bloot gelegd door den heer BEAUFORT in zijn Digest of the Criminal Law of the Presidency of Fort William; en het werk over de strafwet van Madras, dat uitgegeven is door den heer BAYNES, regter van Madura in 1848, laat niets te wenschen over omtrent dit onderwerp in dat Presidentschap³.

Het eigendomsregt op den grond, waarover zoo veel geschreven is, schijnt te naauwernood binnen den kring van het verslag over de mohammedaansche wet te vallen. Ik kan echter niet nalaten, om melding te maken van de geleerde werken van den Generaal Sir ARCHIBALD GALLOWAY en Generaal JOHN BRIGGS, die zich bijzonder onderscheiden hebben in hun onderzoek omtrent dit moeilijke vraagstuk⁴.

Onder de werken van de Europeanen over het mohammedaansche regt moet aan het Tableau de l'Empire Othoman van MOURADJEA D'OHSSON de eerste plaats worden toegekend. Zoo als ik reeds heb gezegd, is het bijna geheel gegrond op de Multaka van den Sjeich IBRÁHIM AL-HALABI en bevat eene vertaling van het grootste gedeelte van dat stuk.

¹ HARRINGTON, *Analysis*, Vol. I, p. 223 seqq., 2de ed.

² IV. *Judicial*, p. 665, 4o. edit.

³ *The Criminal Law of the Madras Presidency as contained in the existing Regulations and Acts*, 8o. Madras, 1848.

⁴ *Observations on the Law and Constitution and present Government of India*, by LIEUT. COL. GALLOWAY, Chapter II, p. 32 et seq., 8o. Lond., 1832. 2de edit. *The present Land-tax in India*, by LIEUT. COL. JOHN BRIGGS., Chapter III, p. 108 seq., 8o. Lond., 1830.

De inleiding voor de burgerlijke wet wekt belangstelling en is belangrijk; maar de Code zelf mist orde en somtijds ongelukkig zelfs nauwkeurigheid. MOURADJEA D'OHSSON voltooide zelf zijn werk niet, maar het werd voleindigd door zijn zoon. Als wij in het oog houden de schaarschheid van bouwstoffen en den toestand van kennis van Oostersche zaken in Europa, ten tijde toen dat werk werd geschreven, dan moeten de schrijvers het grootste gezag toekennen. Mede zal met vrucht daarvan gebruik maken, al wie zijn aandacht vestigt op de mohammedaansche wet in Indië, daar het eene practische uiteenzetting geeft van de leer van ABÚ HANÍFAH en zijne twee leerlingen, die in het Turksche Rijk heerscht.

In 1841 gaf de heer EUGÈNE SICÉ van Pondichery eene verhandeling over de mohammedaansche wet uit, zoo als zij geldt in de Dakhin ¹. De schrijver zegt, dat hij ze zamenstelde uit de Kanz van NASR ALLAH BEN AHMAD ²; de Khulásat al-Ahkam van AHMAD ABÚ AL-KÁSIM BEN AHMAD AL-TÁYAATÍ; en de Faráiz-i Irtizíyah ³. De heer SICÉ zegt, dat de Mohammedanen van Pondichery zijn *Shíáhs*; maar het is zeer duidelijk, dat *wezenlijke* *Shíáhs* vele van de in deze verhandeling opgenomen leerstellingen niet zouden erkennen, daar zij op het gezag van Sunni *IMÁMS* gegrond zijn. Hij vermeldt echter, dat zij eerbied hebben voor de nagedachtenis van HASAN en HUSAIN; en hij haalt op verscheiden plaatsen als eene autoriteit zekeren *Imám* JAAFAR aan, die zeer waarschijnlijk niemand anders is, dan JAAFAR AS-SÁDIK zelf. Het is waarschijnlijk, dat deze zoo genoemde *Shíáhs* van Pondichéry eene soort van hybridische secte zijn (niet *wezenlijke* *Shíáhs*), die alí en zijne afstammelingen vereeren en te zelfder tijd, uit onwetendheid, eerbied betoonen

¹ *Traité des Lois Mahométanes, ou Recueil des Lois, usages et coutumes des Muselmans du Décan*, par M. EUGÈNE SICÉ, de Pondichéry, *Journal Asiatique*, 3me Série, Tom. XII, p. 149.

² De Kanz, waarvan SICÉ eene uitgave en vertaling belooft, is waarschijnlijk de Kanz *al-Dakáik* van ABÚ AL-BARAKÁT ÁBD ALLAH BEN AHMAD AN-NASAFÍ, waarvan ik reeds in de derde klasse van wetgeleerde boeken der Sunnis gesproken heb; zie boven bladz. 227.

³ Over dit werk is boven gesproken.

voor de opiniën van de groote wetgeleerden der Sunnis en hun zelfs den titel van Imám toestaan.

Eene aaneenschakeling van belangrijke stukken over het burgerlijk regt van de Sunnis wordt thans uitgegeven in het *Journal Asiatique*, door den heer DU CAURROY ¹; het eerste stuk verscheen in Julij 1848.

De heeren SOLVET en BRESNIER gaven in 1846 ² te Algiers eene korte verhandeling uit, over de wet op het erfregt, volgens de leer van MÁLIKÍ; het is een belangrijk klein werk, en de tabellarische opgave van de deelen, die zamenkomende erfgenamen krijgen, zal van veel nut in de praktijk bevonden worden.

Eene belangrijke en diepzinnige bijdrage van D^r. WORMS tot opheldering van het eigendomsregt op den grond, verscheen in het *Journal Asiatique* ³; zij is vol van belangrijke narigten omtrent dat onderwerp, getrokken uit verschillende schrijvers. Daar de uittreksels bijna altijd vergezeld zijn van den oorspronkelijken tekst, zoo wordt aan de Orientalisten die omtrent dit belangrijk onderwerp nasporingen willen doen, de moeite bespaard om eene menigte boeken en handschriften na te slaan.

Het jongste geschrift over de mohammedaansche wet is ook opgenomen in het *Journal Asiatique*. In een pas uitgekomen nummer van dat uitmuntende tijdschrift heeft MIRZÁ KÁSIM BÉG, Professor aan de Keizerlijke Universiteit te St. Petersburg, een uitmuntend verslag gegeven van de opkomst en den voortgang van de wetgeleerdheid der Sunnis; hij geeft daarbij de bewijzen van volkomene bekendheid met het onderwerp en van den groote bekwaamheid in de behandeling ⁴.

¹ *Législation Muselmanne Sunnite, rite Hanefi*, par A. DU CAURROY, *Journ. Asiat.*, 4me Série, Tom. XII, p. 5.

² *Notice sur les successions Muselmanes*, par SOLVET et BRESNIER, Alger., 1846, in 8°.

³ *Recherches sur la Constitution de la propriété territoriale dans les pays Muselmans, et subsidiairement en Algérie*, par M. le docteur WORMS, *Journ. Asiat.*, 3me Série, Tom. XIV, p. 225.

⁴ *Notice sur la marche et les progrès de la Jurisprudence parmi les sectes orthodoxes Muselmanes*; par MIRZA KASIM BEG., *Journ. Asiat.*, 4me Série, Tom. XV, p. 158 seqq.

Geen oorspronkelijk werk is door Europeanen geschreven over de wet van de Shiah's, waarvan slechts met een woord is melding gemaakt door Sir WILLIAM MACNAGHTEN in zijn *Principles and Precedents of Muhammadan Law*. In het jaarlijksche Verslag van de Société Asiatique te Parijs, over 1848 ¹ wordt echter aangekondigd, dat de heer KASIMIRSKI DE BIEBERSTEIN, de bibliothecaris van die Maatschappij, zich bezig hield met de bewerking van een wetgeleerd boek der Shiah's. De heer KASIMIRSKI heeft zelf Perzië bezocht en heeft ervaring opgedaan, die hem in staat zal stellen praktische narigten daarover te geven, die niet zouden kunnen worden verschaft door hen, die deze gelegenheid niet hebben gehad.

¹ *Journ. Asiat.*, 4me Série, Tom. XII, p. 120.

AANVULLINGEN EN VERBETERINGEN.

Toen de beide voorgaande hoofdstukken uit MORLEY's werk reeds bijna geheel waren afgedrukt, werd er een ander boekwerk van MORLEY aangekondigd, onder den titel van: *The administration of Justice in British India; its past history and present State: comprising an account of the Laws peculiar to India*. London 1858. Dat werk is echter niets anders, dan een tweede, verbeterde en vermeerderde druk van de inleiding voor het eerstgenoemde werk geplaatst. De aanvullingen, die ik op bl. 140, beloofde te geven, verschaft dus de heer MORLEY zelf: ik zal derhalve dat tweede werk naauwkeurig met het eerste vergelijken en hieronder opgeven wat in het tweede meer en beter gevonden wordt, dan in het eerste.

Bl. 141, noot 2. Over de twee Mímánsás zie men ook *Transactions of the Royal Asiatic Society*, vol. I, p. 439.

Bladz. 160, reg. 24. In 1844 is de tekst van de Dáya Bhága voor de derde maal uitgegeven, maar de heer MORLEY heeft deze uitgave niet gezien.

Bladz. 168, reg. 11. Volgens BRUNET, Manuel du Libraire, is de tekst van de Dattaka Mimánsá nogmaals uitgegeven te Serampore, in 8°. N. D., maar de heer MORLEY heeft deze uitgave niet gezien.

Bladz. 173, reg. 4. Een verslag over de Vyavasthāratmálá vindt men in het *Journal of the Royal Asiatic Society*, vol. I, p. 119.

Bladz. 175, reg. 20. Een compilatie uit de Mitákshará en andere werken in Telugu, verscheen in 8°, te Madras in 1851, onder den titel van: *Vyavahara Durpanum. A compilation of the Vijnanaswareyem, Smritichendrika, and several other works on Hindu Law. Revised by Puttyum Vasoodeva Para Bhrummah Saustrooloo.*

Bladz. 179. Na den zevenden regel moet het volgende worden ingeschoven:

De heer GIBELIN heeft in 1846—47 te Pondicherry een werk uitgegeven, dat onder de aandacht van den lezer moet worden gebracht, daar het een vergelijking bevat van de burgerlijke wet der Hindoes met de wetten van Athene en Rome en de gewoonten van de Germanen ¹. Het werk van den heer GIBELIN is, voor zoover het die vergelijking betreft, zeer belangrijk; maar er zijn veel beschouwingen in, die geen nut hebben, en het wordt ontsierd door een aantal fantastische woordaffeedingen, welke even buitensporig zijn, als die welke men aantreft in de werken van BRYANT, VALLANCEY of ALEXANDER MURRAY.

Een uitmuntend handboek voor de Hindoewet, uit de pen van den heer T. L. STRANGE, zoon van den voortreffelijken Sir THOMAS, en een regter in de Sudder Adawlut, kwam in 1856 te Madras in het licht ². Het is bepaaldelijk geschreven met het plan, om de resultaten van den arbeid van Sir THOMAS te geven in een goedkoop en beknopten vorm, te gelijk met de bijgevoegde bouwstoffen, welke de regtspraak van de regtbanken sedert dien tijd heeft leeren kennen. De heer STRANGE heeft zijn taak met groote bekwaamheid volvoerd, daar de lezer in een boek van slechts 75 bladzijden een voldoende overzigt van de Hindoewet, zoo

¹ *Études sur le droit civil des Hindous; recherches de législation comparée sur les lois de l'Inde, des lois d'Athènes et de Rome et les Coutumes des Germains.* Par E. GIBELIN, 2 Tomes, 8°. Paris, 1846—1847.

² *A Manual of Hindoo Law.* Bij THOMAS LUMSDEN STRANGE, Esq. 8°. Madras, 1856.

als zij bij onze regtbanken in Indië wordt toegepast, zal vinden. Het dertiende hoofdstuk bevat sommige wetenswaardige en belangrijke bijzonderheden omtrent de Malabaarsche wet.

Bladz. 183. In regel 17 moet het volgende worden ingeschoven:

Het moet hier opgemerkt worden, dat het woord “overlevering (traditie)” geenszins moet opgevat worden in den zin, dien wij gewoonlijk daaraan geven; de overleveringen zijn de verhalen van feiten, waarvan verscheidene wel is waar door mondelinge voortplanting zijn bewaard gebleven, maar zij zijn bewaard met de grootste zorg en omzigtigheid; andere zijn inderdaad zelfs bij het leven van MOHAMMED en spoedig na zijn dood opgeschreven, maar het geschrift werd vernietigd, als de schrijvers den inhoud van buiten hadden geleerd. De geleerde en onvermoeide Dr. SPRENGER, vroeger Principal van de Madrasah te Calcutta, was de eerste, die dit verschil tusschen “overleveringen” zoo als wij dat woord verstaan, en de “Mohammedaansche overleveringen”¹ deed opmerken; een verschil, dat van zeer veel belang is, daar de laatstgenoemde een onmetelijke massa uitmaken van bescheiden van tijdgenooten omtrent het leven, de voorschriften en handelingen van MOHAMMED, uitgebreider en authentiekter, dan in de letterkunde van eenig ander volk omtrent eenig tijdvak gevonden wordt.

Bladz. 188, reg. 15. Bij de woorden, *in eenig gedeelte van Indië kracht hebben*, wordt in een noot verwezen naar: HERKLOTS, *Qanoon-e-Islam*, 8°. London 1832, p. 244, noot.

Bladz. 188, noot 4. Aan de noot wordt toegevoegd: HERKLOTS zegt, dat men ze voornamelijk ontmoet te Nagore, digt bij Negapatam, op de kust van Coromandel, *Qanoon-e-Islam*, p. 244, noot.

Bladz. 188, reg. 28. Ik vind mij verplicht hierbij te doen opmerken, dat de secte van de Sjafëiten in den Indischen Archipel grooten invloed heeft, en op sommige plaatsen zelfs uitsluitend heerscht.

¹ SPRENGER's *Life of Mohammad*, Vol. I. ALLAHÁBÁD, 8°. 1851, p. 67 en volg. SPRENGER, *on the origin and progress of writing down historical facts among the Muslims*; zie het *Journal of the Asiatic Society of Bengal*, Vol. XXV, p. 304. Dr. SPRENGER is thans bezig met het maken van een herziene uitgave van het eerste deel van zijn *Life of Mohammad*, en met de voortzetting van dat werk.

Bladz. 197, reg. 16. De volgende volzin wordt ingeschoven: De Shíáhs spreken dikwijls van de Mijtahids in hun wetgeleerde boeken, zeggende gewoonlijk, nadat zij een stelling, waaromtrent verschil van meening bestaat, hebben medegedeeld, "Sommigen van de Mijtahids zeggen" enz.

Bladz. 198, reg. 17—28. In plaats van hetgeen in deze regels gevonden wordt, leze men het volgende:

Het is niet mogelijk met naauwkeurigheid te bepalen, wanneer de eerste verzameling van overleveringen werd opgeschreven, maar de gewoonte om ze over te schrijven, schijnt langzamerhand te zijn toegenomen, en het is zeker dat verscheidene van de gezellen van den Profeet zijn uitspraken in boeken verzamelden ¹. Intusschen namen de overleveringen zoodanig toe, dat het niet alleen raadzaam, maar zelfs noodzakelijk werd, om algemeene verzamelingen daarvan te maken en de authentieke te scheiden van die, welke een twijfelachtige autoriteit hadden.

De Khalief OMAR BEN ÂBD AL-ÂZÍZ vaardigde met dat doel een circulerend bevel uit, en verzamelingen werden spoedig gemaakt, zoodat op het einde van de derde eeuw van de Hedjra alle overleveringen, waarop men vertrouwen kon, in boeken verzameld waren; de meesten daarvan hadden echter reeds vóór het begin van de tweede eeuw een stereotypen vorm gekregen ². Men kent de eerste van de algemeene verzamelaars niet, maar er is geen twijfel of de eerste van de algemeene verzamelingen werden gemaakt door ABÚ BAKR BEN SHIHÁB AZ-ZUHRÍ, ÂBD AL-MALIK BEN JURAIJ, MÁLIK BEN ANAS en AR-RABÍ' BEN SUBAIH. Ik kom later op die werken terug. Te gelijk met hen, of spoedig daarna, meer bepaald tusschen de jaren 140 en 150 van de Hedjra, verzamelden en ordenden andere geleerde mannen verzamelingen van overleveringen en maakten verschillende commentaren en verhandelingen over wetgeleerdheid en over verklaring van den Koran ten opzichte van wetelijke onderwerpen.

¹ SPRENGER, *on the origin and progress of writing down historical facts*, p. 15. *Journal As. Soc. of Bengal*, Vol. XXV, p. 317.

² SPRENGER's *Mohammad*, Vol. I, p. 68.

Bladz. 198, reg. 30. Bij de woorden *een gewoon boekdeel* wordt in een noot aangeteekend:

Tot verklaring van het groot aantal van zulke werken verhaalt D^r. SPRENGER: "zoo uitgebreid was de Arabische letterkunde, bestaande voornamelijk uit boeken, die overleveringen bevatten, in het begin van de derde eeuw, dat WAKIDÍ, die overleed 207 A. H. (822 A. D.) een verzameling van boeken naliet, waarvoor twaalf honderd man noodig was, om ze te verplaatsen." SPRENGER's Mohammad, vol. I, p. 68.

Bladz. 200, reg. 19. Hier moet het volgende worden ingeschoven:

De volgelingen van ALI bleven niet ten achter in het vervaardigen van bibliographische en biographische woordenboeken, ofschoon hunne werken van dien aard minder talrijk en minder bekend zijn, dan die van de Sunnís.

De Shíáhs hebben vier beroemde werken over hun eigen bibliographie. Het oudste dat wij hebben is dat van den Sjeich ABÚ JÂFAR MUHAMMED BEN AL-HASAN BEN ALÍ BEN AT-TÚSÍ, die van de voornaamste Mujtahids van de Imámíyahsecte was en overleed in 460 A. H. (A. D. 1067): het heeft den titel van Fihrist Kutb ash-Shíáh wa Asmá al-Musannifín. Dit boek maakte alle vroegere boeken van dien aard overbodig, zoo als dat van IBN NUHAÍK, van AHMAD BEN AL-HUSAIN, van AHMAD BEN MUHAMMAD, en zelfs dat van den grooten IBN BÁBAWAIH. Zij bestaan waarschijnlijk niet meer. De tekst van AT-TÚSÍ's werk werd uitgegeven door D^r. SPRENGER, bijgestaan door MAULAVÍ ABD AL-HAKK en MAULAVÍ GHULÁM KÁDIR en verscheen onlangs te Calcutta in het licht ¹.

Het tweede is de Asmá ar-Rijal, dat gewoonlijk door de Shíáhschrijvers geciteerd wordt onder den naam van Kitáb-i Rijal; het werd geschreven door ABÚ AL-HUNAIN AHMAD BEN ALÍ AN-NAJASHÍ, die overleed in 450 A. H. (1058 A. D.). Dit werk heeft een grooten naam en D^r. SPRENGER leert ons, dat, hoewel het voorwendt een onafhankelijk werk te zijn, het inderdaad slechts een nieuwe uitgave is van de Fihrist van AT-TÚSÍ, hoewel completer en in het algemeen naauwkeuri-

¹ Túsí's *List of Shy'ah books, and 'Alam al-Hodá's notes on Shy'ah biography*. Edited by Dr. A. SPRENGER, MAWLAWY 'ABD AL-HAQQ and MAWLAWY GHOLAM QADIR, 8°. Calcutta, 1855.

ger: inderdaad een beter boek ¹. Het wordt steeds door Shíáhschrijvers geciteerd.

Het derde werk is getiteld Ma'álim al-'Ulamá fí Fihrist Kutb; de schrijver, RASHÍD AD-DÍN MUHAMMAD BEN ALÍ BEN SHAHRÁSÚB van Sári in Mázandarán, overleed op een gevorderden leeftijd in 588 A. H. (1192 A. D.). Het is een supplement op de Fihrist van at-Túsí ².

Het vierde werk, dat, volgens D^r. SPRENGER, veel nuttiger is, dan het laatstgenoemde ³, is, de Amal al-'Amal fí 'Ulamá Jabal 'Amil, zamengesteld in 1097 A. H. (1685 A. D.), door MUHAMMAD BEN HASAN 'AMILÍ. Het eerste hoofdstuk bevat een opgave van de geleerde mannen van den berg 'Amil, en het tweede hoofdstuk is gewijd aan de geleerde Shíáhs, die na at-Túsí leefden. Ik heb dit boek nooit gezien, en het moet zeer zeldzaam zijn, daar D^r. SPRENGER zegt, dat hij slechts één bruikbaar copie daarvan vond in Indië ⁴.

Bladz. 201, reg. 6 tot 202, reg. 4, wordt aldus gewijzigd:

NÚR ALLAH citeert steeds de Fihrist van at-Túsí, en het boven vermelde werk van AN-NAJÁSHÍ; ook verwijst hij dikwijls naar een biographische verhandeling van den beroemden Shaikh AL-'ALLÁMAH JAMÁL AD-DÍN HASAN BEN YUSÚF AL-MUTAHHAR HILLÍ, gewoonlijk bekend onder naam van Shaikh 'ALLÁMAH HILLÍ, die overleed in 726 A. H. (1325 A. D.). Deze verhandeling wordt genoemd de Khulásat al-Akwál. D^r. SPRENGER zegt, dat IBN AL-MUTAHHAR HILLÍ onder den titel van Izáh, een klein maar nuttig supplement, vervaardigde op de werken over Shíáh biographie, waarin de spelling van eigennamen wordt vastgesteld en misvattingen verbeterd. Hij vermeldt ook, dat 'ALAM AL-HUDÁ in 1073 A. H. (A. D. 1662) een nieuwe uitgave van de Izáh bewerkte, en hij heeft den tekst van dat werk aan den voet van de bladzijde van zijn uitgave der Fihrist van at-Túsí laten drukken. NÚR ALLAH citeert ook ABÚ YAHYA AHMAD BEN DÁWÚD AL-FAZÁRÍ AL-JURJÁNÍ, die eerst een Sunní was, maar later overging tot het Inámiyah geloof, zoo als de schrijver van het biographisch werk, genoemd Kitáb fí Ma'rifat ar-Rijál ⁵.

¹ Ib. Preface, pp. 1, 2.

² Ib. Pref., p. 2.

³ Ib. Pref., p. 2.

⁴ Ib. Pref. p. 2.

⁵ *Majális al-Muminín*.

Bladz. 202, noot 3. Bij de noot moet het volgende worden gevoegd:

A short Treatise, or Survey of the sciences, entitled *Irshád al-Kásid ila Asma al-Mukásid* van den Shaikh SHAMS' AD-DÍN MUHAMMAD BEN IBRÁHÍM BEN SÁ'ID ANSÁRI AKFÁNI SAKHÁWÍ, die overleed in 749 A. H. (A. D. 1348), is ook de aandacht waard. De tekst van dit werk werd uitgegeven door D^r. SPRENGER en verscheen te Calcutta in 1849.

Bladz. 206, noot 7. Aangezien de geheele commentaar thans is verschenen, zoo vervallen de woorden: *Fasc. I—VII*, 1844—48.

Bladz. 207, reg. 13. Hier wordt het volgende ingeschoven:

Een verhandeling over de wetenschap van den Koran te verklaren, getiteld: *Fauz al-Kabír fí Usúl at-Tafsír*, van MULLÁ SHÁH WALÍ ALLAH MUHADDIS DÍHLAWÍ, werd in 8°. gedrukt te Dehli in 1842.

Bladz. 214, reg. 20. De *Jámia al-Usúl* wordt weggelaten.

Bladz. 215, reg. 26. Hier wordt het volgende bijgevoegd:

Een Perzische vertaling en commentaar op de *Mishkát al-Masábih*, getiteld de *Ashi'at al-Lam'at fí Sharh al-Mishkát*, van den Shaikh 'ABD AL-HAKK DÍHLAWÍ, werd in 4° te Calcutta uitgegeven in 1842.

Bladz. 218, reg. 4. Hier wordt bijgevoegd: IBN 'UKDAH overleed te Kufa in 333 A. H. (A. D. 944).

Bladz. 229, reg. 10. Hier wordt het volgende bijgevoegd: Eene nieuwe uitgave van dit werk in lithographie verscheen in 1849 te Lakhnau, in 8°.

Bladz. 229, reg. 13. Na dezen regel komt nog het volgende:

De *Asás al-Usúl* van den Sayyid Dildár 'ALÍ BEN SAYYID MUHAMMAD MU'ÍN AL-HINDÍ AN-NASRÁBÁDÍ is ook een verhandeling over de bronnen van de wet. Het werd gelithographeerd in 8°. uitgegeven te Lakhnau in 1847.

Een algemeene korte verhandeling in Urdú, getiteld *Fikh Ahmadí* van MAULAVÍ KADRAT AHMAD BEN HÁFIZ 'INÁYAT AHMAD AL-FARÚKÍ, werd gelithographeerd te Delhi in 1847. (De uitgave is in 8°)

Op dezelfde plaats verscheen in hetzelfde jaar een vertaling in Urdu door MUHAMMAD HUSAIN BEN MUHAMMAD BÁKIR, van een Perzische verhandeling over de wet op het huwelijk van MULLÁ MUHAMMAD BÁKIR. Dit werk is ook gelithographeerd.

Bladz. 230, reg. 13. MULLA KHUSRU is de gewone naam van MUHAMMAD BEN FARÁMURZ: hij voltooide zijn werk in 882 van de Hedjra (A. D. 1477).

Bladz. 231, reg. 16 tot bladz. 232, reg. 4. Deze regels worden door de volgende vervangen:

Het tweede is een Fransche vertaling, door den heer PERRON, van de Mukhtasar van KHALÍL IBN ISHÁK, die leefde in de veertiende eeuw van onze jaartelling ¹. De Mukhtasar is een werk, dat uitdrukkelijk handelt over de wet volgens de leerstellingen van MÁLIK en heeft eene afdoende autoriteit in Algérie, Tunis, Tripolie, Marokko, Senegal en bijna overal in Afrika, waar de Mohammedaansche godsdienst heerscht. De vertaling van den heer PERRON werd ondernomen op last van het fransche Gouvernement voor het bepaalde gebruik van hen, die in de rechtsbedeeling in Algérie gebezigd worden, en is des te belangrijker, daar de vertaler zich niet bepaald heeft tot een bloote vertaling van den oorspronkelijken tekst, maar al de duistere plaatsen heeft opgehelderd door het inlasschen van ophelderingen uit de verschillende commentators van dat werk. Het is de eerste volkomen vertaling van een algemeene verhandeling over de Mohammedaansche wetgeleerdheid, die verschenen is. De typographische uitvoering van de boekdeelen èn de geringe prijs ², doen de vrijgevigheid van het fransche Gouvernement eer aan.

De oorspronkelijke tekst van de Mukhtasar van KHALÍL is uitgegeven door den heer RICHEBÉ, onder het toezigt van den heer REINAUD, en kwam in het licht te Parijs in 1855. Het is gedrukt in Maghrabijnsche karakters ³.

Bladz. 236, reg. 13. Dit werk is geschreven door den schrijver van de Shará'í al-Islam.

¹ *Précis de Jurisprudence Muselmanne selon le Rite Malékite*. Par KHALIL IBN ISHAK. Traduit de l'Arabe, par M. PERRON. Paris, Imp. 8°., 6 Tomes, 1848—1854.

² Die prijs is toch ongeveer f 80 voor de zes deelen, maar ik vereenig mij gaarne met den schrijver, dat die prijs gering is, als men let, zoowel op het uitmuntende van den inhoud, als op de keurigheid van typographische uitvoering.

³ *Précis de Jurisprudence Muselmanne suivant le rit Malékite*, par SIDI KHALIL, Paris, 8°. 1855.

Bladz. 241, eerste regel. Dit wordt aldus gewijzigd: De Faráiz-i Irtizíyah werd te Madras in 1825 ¹ gedrukt.

Bladz. 241, reg. 25. Hierna wordt het volgende bijgevoegd:

Een vrij komplette verhandeling in het Perzisch over de wet der Shíáhs omtrent het erfregt, werd in 8°. te Lakhnau gelithographeerd uitgegeven in 1841. Het is een uittreksel uit een grooter werk, getiteld: de Rauzat al-Ahkám van SAYYID HUSAIN. Deze verhandeling verdient wel een vertaling; want, ofschoon daaraan al de eigenaardige moeilijkheden verbonden zijn, die de door Mohammedaansche wetgeleerden aangenomen wijze van behandeling aankleven, is het vrij voldoende.

Een andere verhandeling over erfregt, die ik niet gezien heb, maar, naar ik geloof, met de Sjiitische stellingen overeenkomt, getiteld Kitab Ilm al-Faráiz, werd in 8°. op dezelfde plaats gelithographeerd uitgegeven in 1847. Het is geschreven in de Urdútaal door MULLÁ INÁYAT AHMAT.

Bladz. 246, reg. 3. Hier wordt nog bijgevoegd: Een andere uitgave van de Durar al-Mukhtár werd in 4°. te Calcutta gedrukt in 1846.

Bladz. 254, reg. 18. Deze volzin vervalt.

Bladz. 255, reg. 11. Hier wordt het volgende bijgevoegd:

Een boek, getiteld: "Droit Musulman," dat de eerste afdeeling uitmaakt van een geprojecteerde verzameling van oude en nieuwe wetboeken in het algemeen, werd te Parijs uitgegeven in 1849 ². Het is een gemeenschappelijk werk van de heeren JOANNY PHARAON en THÉODORE DULAU; maar daar de heer DULAU ons berigt, dat de eerstgenoemde maar weinig kennis van de wet heeft, en dat hij zelf geheel en al onbekend is met het Arabisch (p. 479), zoo is het naauwelijks noodig te vermelden, dat dit werk geen waarde heeft als autoriteit. De heer PHARAON is, naar het schijnt, een veelschrijver over verschillende on-

¹ *Furáiz-i Irtizeeah, a treatise on the Mohammedan law of Inheritance*, by MOULAVEE MOHUMMUD IRTAZA ALEE KHAN BAHADOOR MOOFTEE of the Court of Sudr and Foudjaree Udalut at Fort St. George. Fol. Madras 1825.

² *Études sur les législations anciennes et modernes. Première Classe. Législation Orientales. Première partie. Droit Muselman.* Par JOANNY PHARAON et THÉODORE DULAU, 8°. Paris, 1841.

derwerpen; onder andere geschriften heeft hij gegeven een verhandeling over de fransche Musulmansche en Joodsche wetgeving in Algiers ¹; dit laatste werk heb ik niet gezien.

Een belangrijk werk over de Mohammedaansche wet werd in het Russisch uitgegeven te St. Petersburg in 1850 ². De schrijver, de heer NIKOLAS TORNAU, heeft zijn werk geput uit oorspronkelijke bronnen en daarin een menigte onderrigtingen opgenomen, die hij zelf van nog levende Mohammedaansche geleerden heeft verkregen; het bevat zoowel de Sunnitische, als de Sjiitische wet. Dit werk is later in het Hoogduitsch vertaald ³.

D^r. S. KEIJZER heeft onlangs twee werken over de Mohammedaansche wet uitgegeven; waarmede, naar ik geloof, de lijst van Europesche schrijvers over dit onderwerp tot den tegenwoordigen tijd volledig is ⁴.

S. KEIJZER.

¹ *De la législation française, musselmane et juive à Alger*, 8°. Toulon, 1835.

² ИЗЛОЖЕНИЕ НАЧАЛА МУСУЛЬМАНАГО ЗАКОНОВѢДЕНИЯ (Een uiteenzetting van de beginselen van mohammedaansche wetgeleerdheid.) 8°. St. Petersburg, 1850.

³ *Das Moslemische Recht aus den Quellen dargestellt von NICOLAUS V. TORNAUW*, 8°. Leipzig, 1855.

⁴ Handboek voor het Mohammedaansch regt, uitgegeven door Mr. S. KEIJZER, 8°. 'sGravenhage, 1855. Het Mohammedaansche strafregt, naar Arabische, Javaansche en Maleische Bronnen, door S. KEIJZER, 8°. 'sGravenhage, 1857.